

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ 2018

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2018

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Αμερικής 11
Αθήνα 106 72

www.hfisc.gr

Τ: 211 1039600

Φ: 210 3615531

e-mail: hfisc@hfisc.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I: ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	7
1. Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ)	8
1.1. Ισοζύγιο.....	8
1.2. Έσοδα & ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις του ελληνικού δημοσίου	10
1.3. Δαπάνες.....	15
1.4. Ο προϋπολογισμός του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)	17
2. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ) Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2018.	18
2.1. Αποτελέσματα ΓΚ.....	18
Πλαίσιο 1: Γενική Κυβέρνηση- Φορείς, προσωπικό & μισθολογικό κόστος	20
2.2. Υποτομείς ΓΚ.....	22
2.3. Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις.....	25
2.4. Εγγυήσεις Ελληνικού Δημοσίου.....	26
3. Εκτιμήσεις για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων του 2018 και 2019 ...	29
3.1. Δημοσιονομική διαχείριση 2018 και 2019	29
3.2. Δημοσιονομικοί στόχοι για το 2018 και το 2019.....	34
Πλαίσιο 2: Η μεθοδολογία των προβλέψεων των Διεθνών Οργανισμών για τα δημοσιονομικά μεγέθη της ΓΚ.	35
4. Δημόσιο Χρέος.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II: ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	40
1. Εξέλιξη και εκτιμήσεις ΑΕΠ 2018.....	41
2. Λοιπές Μακροοικονομικές Εξελίξεις 2018.....	44
2.1. Πληθωρισμός.....	44
2.2. Απασχόληση.....	45
2.3. Κλαδικές Εξελίξεις / Οικονομική Συγκυρία	47
2.4. Ισοζύγιο Πληρωμών / Εξωτερικός Τομέας.....	51
3. Προβλέψεις για το 2019.....	55
3.1. Εγχώριες και διεθνείς μακροοικονομικές προβλέψεις	55
3.2. Αξιολόγηση μακροοικονομικών κινδύνων για το 2019	58
Πλαίσιο 3: Προβλέψεις για το 2018 & 2019 βάσει οικονομετρικών υποδειγμάτων του ΕΔΣ.	60
Πίνακας Συντμήσεων και Συντομογραφιών	63

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2017 (σε εκατ. ευρώ, προσαρμοσμένη ταμειακή βάση)	9
Πίνακας 2: Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2018 (εκ. ευρώ, προσαρμοσμένη ταμειακή βάση)	11
Πίνακας 3: Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2017-2018 (εκατ. ευρώ/ τροποποιημένη ταμειακή βάση)	15
Πίνακας 4: Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΠΔΕ Ιανουάριος - Σεπτέμβριος 2018 (εκατ. ευρώ)	17
Πίνακας 5: Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης για την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2018 (σε εκατ. ευρώ).	19
Πίνακας 6: Ταμειακό Αποτέλεσμα των ΟΚΑ ¹ (σε εκατ. ευρώ)	23
Πίνακας 7: Ταμειακό Αποτέλεσμα των ΟΤΑ ¹ (σε εκατ. ευρώ)	23
Πίνακας 8: Ταμειακό Αποτέλεσμα των Νομικών Προσώπων και Επαναταξινομημένων ΔΕΚΟ (σε εκατ. ευρώ).	24
Πίνακας 9: Σχεδιαζόμενες πρόσθετες δημοσιονομικές παρεμβάσεις για το έτος 2019 (καθαρή βάση, σε εκατ. ευρώ) - εναλλακτικό «διορθωτικό» σενάριο.	32
Πίνακας 10: Προβλέψεις Υπ.Οικ. και διεθνών θεσμικών φορέων για τα δημοσιονομικά μεγέθη (σε εκατ. ευρώ & ως % του ΑΕΠ)..	34
Πίνακας 11: Προβλέψεις για το διαρθρωτικό ισοζύγιο της ΓΚ	36
Πίνακας 12: ΑΕΠ 2017 & 2018 και συνιστώσες της εθνικής δαπάνης*	41
Πίνακας 13: Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου ανά κατηγορία επένδυσης (σε εκατ. ευρώ-αλυσωτοί δείκτες όγκου* έτους αναφοράς 2010/εποχικά διορθωμένα στοιχεία).	42
Πίνακας 14: % Μεταβολές Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν. ΔΤΚ) και Εν. ΔΤΚ με Σταθερούς Φόρους	44
Πίνακας 15: Αριθμός εργαζομένων ανά είδος απασχόλησης (β' τρίμηνο 2017-2018)	47
Πίνακας 16: Αριθμός ανέργων ανά διάρκεια ανεργίας (β' τρίμηνο 2017-2018)....	47
Πίνακας 17: % Μεταβολές Κύκλου Εργασιών σε Βιομηχανία και Λιανικό Εμπόριο..	48
Πίνακας 18: % Μεταβολές Κύκλου Εργασιών σε Χονδρικό Εμπόριο και Υπηρεσίες.	49
Πίνακας 19: Προβλέψεις για τη μεταβολή του ΑΕΠ, σύμφωνα με εγχώριους και διεθνείς φορείς (σταθερές τιμές 2010)	55
Πίνακας 20: Προβλέψεις για ετήσια μεταβολή των συνιστωσών του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές (% μεταβολής).....	56
Πίνακας 21: «Ανισορροπίες» της ελληνικής οικονομίας σε δείκτες	57

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Εκτέλεση του ΤΠ 2018: έσοδα προ επιστροφών φόρων και πρωτογενείς δαπάνες - αποκλίσεις σε % έναντι των στόχων.	10
Διάγραμμα 2: Ληξιπρόθεσμες Απαιτήσεις ελληνικού Δημοσίου (οφειλές φορολογούμενων προς το Δημόσιο) και συνολικές εισπράξεις σε εκατ. ευρώ περιόδου Ιανουαρίου -Αυγούστου 2014-2018	14
Διάγραμμα 3: Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις Ελληνικού Δημοσίου 2015-2018. Σύνολο και ανά κατηγορία (σε εκατ.ευρώ)	25
Διάγραμμα 4: Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων και παρεχόμενες νέες Εγγυήσεις Ελληνικού Δημοσίου 2009-2018	27
Διάγραμμα 5: Εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου (σε εκατ. ευρώ)	27
Διάγραμμα 6: Ανεξόφλητο υπόλοιπο παρασχεθεισών εγγυήσεων του ελληνικού δημοσίου σε Φυσικά Πρόσωπα & Ιδιωτικές Επιχειρήσεις	28
Διάγραμμα 7: Αντιπαραβολή των προβλέψεων του ΜΠΔΣ 2019-2021 και του ΣΔΠ 2019 για το ισοζύγιο, τους ενοποιημένους τόκους και το πρωτογενές πλεόνασμα ΓΚ (ως % του ΑΕΠ).	30
Διάγραμμα 8: Μεταβολή επιλεγμένων κατηγοριών εσόδων και δαπανών της ΓΚ σύμφωνα με το «διορθωτικό» σενάριο ως % ΑΕΠ.....	33
Διάγραμμα 9: Εξέλιξη χρέους ΓΚ (εκατ. ευρώ) και λόγου χρέους προς ΑΕΠ περιόδου 2008-2019	38
Διάγραμμα 10: Εκταμιεύσεις από Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (ΕΜΣ) 2015-2018 (σε δισ. ευρώ)	39
Διάγραμμα 11: Υπόλοιπα (σε εκατ. €) και ρυθμοί μεταβολής χρηματοδότησης και καταθέσεων επιχειρήσεων και νοικοκυριών (σε %) - Δεκέμβριος 2008-Αύγουστος 2018	43
Διάγραμμα 12: Εξέλιξη απασχόλησης και ποσοστού ανεργίας	46
Διάγραμμα 13: Καθαρός αριθμός νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου (Ιανουάριος - Σεπτέμβριος)	46
Διάγραμμα 14: Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής	50
Διάγραμμα 15: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος, Επιχειρηματικών Προσδοκιών και Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης.....	51
Διάγραμμα 16: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών Ιανουάριος -Αύγουστος (εκατ. ευρώ).	52
Διάγραμμα 17: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου αγαθών Ιανουαρίου-Αυγούστου (εκατ. ευρώ).....	52
Διάγραμμα 18: Εξέλιξη εισαγωγών και εξαγωγών αγαθών Ιαν.-Αυγ. (εκατ. ευρώ)	53
Διάγραμμα 19: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου υπηρεσιών Ιαν.-Αυγ. (εκατ. ευρώ)	53
Διάγραμμα 20: Ξένες άμεσες επενδύσεις Ιανουάριος -Αύγουστος 2018 (εκατ. ευρώ)	54
Διάγραμμα 21: Προβλέψεις μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ 2018 & 2019.....	61
Διάγραμμα 22: Προβλέψεις των συνιστωσών του ΑΕΠ το 2018 σε σύγκριση με το σενάριο του ΥΠΟΙΚ.....	62

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο (ΕΔΣ), σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 2, παρ. 6 του Ν.4270/2014, δημοσιοποιεί την Φθινοπωρινή Έκθεση του 2018 για τις δημοσιονομικές και μακροοικονομικές εξελίξεις. Η Έκθεση έρχεται μετά την έκφραση της γνώμης του ΕΔΣ για τις μακροοικονομικές προβλέψεις που περιλαμβάνονταν στο Προσχέδιο του Προϋπολογισμού του 2019, ενώ θα ακολουθήσει και η αξιολόγηση των δημοσιονομικών προβλέψεων του Προϋπολογισμού του 2019.

Μετά την ολοκλήρωση του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής τον περασμένο Αύγουστο, η ελληνική οικονομία βρίσκεται αντιμέτωπη με σοβαρές προκλήσεις. Στο διεθνές περιβάλλον επικρατούν συνθήκες αστάθειας και αβεβαιότητας, όπως αποτυπώνονται και στις χρηματαγορές. Ταυτόχρονα, η επιτάχυνση των επενδύσεων και η αποκατάσταση της ομαλότητας στην χρηματοδότηση της οικονομικής δραστηριότητας αποτελούν προϋποθέσεις για τη συνέχιση και επιτάχυνση της ανάκαμψης, χωρίς εκπτώσεις στη δημοσιονομική σταθερότητα. Το καλό σενάριο είναι η αποκλιμάκωση των αποδόσεων του 10ετούς ομολόγου του ελληνικού δημοσίου και η επιτάχυνση του θετικού momentum στις αναβαθμίσεις του αξιόχρεου της ελληνικής οικονομίας από τους διεθνείς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης.

Η μεγάλη πρόκληση είναι η πλήρης ανάκτηση και εμπέδωση της αξιοπιστίας της οικονομικής πολιτικής, στη διάρκεια μάλιστα ενός εκλογικού έτους, παρόλες τις εντάσεις που ενδέχεται να αναπτυχθούν. Στους στόχους αυτούς η οικονομική πολιτική και οι περί αυτήν αντίλογοι πρέπει να παραμείνουν προσηλωμένοι.

Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου

Παναγιώτης Κορλίρας

14 Νοεμβρίου 2018

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

- Υψηλή δημοσιονομική επίδοση και το 2018.
- Σημαντικά αυξημένο μέχρι στιγμής σε σχέση με το στόχο το πρωτογενές πλεόνασμα του ΚΠ· η υπέρβαση οφείλεται κατά βάση σε καθυστερήσεις στην εκτέλεση του ΠΔΕ και στη μείωση των δαπανών για επιστροφές φόρων.
- Ιδιαίτερα ικανοποιητική η πορεία των εσόδων από έμμεση φορολογία κυρίως λόγω των αυξημένων εισπράξεων ΦΠΑ.
- Χρήζει περαιτέρω παρακολούθησης η μείωση των εισπράξεων από άμεση φορολογία.
- Ελεγχόμενες και εντός των εκτιμήσεων οι δαπάνες του ΤΠ για το 2018.
- Οι δαπάνες του ΠΔΕ κινούνται σε επίπεδα ελαφρώς χαμηλότερα από πέρυσι, με το στόχο για το 2018 να φαίνεται δύσκολα επιτεύξιμος
- Μείωση του ρυθμού δημιουργίας νέων ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων του ελληνικού Δημοσίου και αύξηση του ρυθμού συνολικών εισπράξεων.
- Σταθεροποίηση του αριθμού φορέων, του αριθμού εργαζομένων και του μισθολογικού κόστους της ΓΚ τα τελευταία έτη.
- Σημαντική μείωση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του ελληνικού Δημοσίου για ένα ακόμη έτος, χωρίς όμως να επιτυγχάνεται η πλήρης εξάλειψη στο τέλος του προγράμματος.
- Η επιλογή να δημιουργηθεί ταμειακό απόθεμα ασφαλείας για την κάλυψη των δανειακών αναγκών προκάλεσε αύξηση του λόγου δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ το 2018, η οποία αναμένεται να αποκλιμακωθεί το επόμενο έτος .
- Εφικτός ο δημοσιονομικός στόχος για το 2019: συναρτάται από τη μεταφερόμενη επίδραση του 2018 και την κατάληξη των διαπραγματεύσεων για το τελικό δημοσιονομικό σενάριο του 2019.

1. Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ)

1.1. Ισοζύγιο

Την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2018, ο ΚΠ παρουσίασε πλεόνασμα ύψους 0,15% του ΑΕΠ, έναντι ελλείμματος ύψους 0,18% του ΑΕΠ την αντίστοιχη περίοδο του 2017 και στόχου για έλλειμμα ύψους 1,01% του ΑΕΠ. Σε επίπεδο πρωτογενούς αποτελέσματος, ο ΚΠ εμφάνισε οριακά υψηλότερο πρωτογενές πλεόνασμα σε σχέση με το 2017 (2,62% του ΑΕΠ το 2018 συγκριτικά με 2,52% του ΑΕΠ το 2017), αλλά σημαντικά υψηλότερο έναντι του στόχου (Πίνακας 1).

Η ήπια βελτίωση του αποτελέσματος του ΚΠ το εννεάμηνο συγκριτικά με το αντίστοιχη περυσινή περίοδο οφείλεται αφ' ενός στη μείωση του ελλείμματος του ΠΔΕ σχεδόν στο 1/5 του αντίστοιχου του 2017 - κυρίως λόγω αυξημένων εσόδων του ΠΔΕ- και αφετέρου στην περαιτέρω διεύρυνση του πλεονάσματος του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ). Στο βελτιωμένο αποτέλεσμα του ΤΠ συνέβαλαν, κατά βάση, δύο παράγοντες: α) η άνοδος των εσόδων προ επιστροφών φόρων (μη συμπεριλαμβανομένων των εσόδων αποκρατικοποιήσεων) κατά 800 εκατ. ευρώ που οφείλεται στην αύξηση των εσόδων από έμμεση φορολογία και β) η μείωση των δαπανών για επιστροφές φόρων κατά 1.126 εκατ. ευρώ. Αντίθετα, αρνητικά στο αποτέλεσμα του ΚΠ επέδρασε η αύξηση κατά 1.040 εκατ. ευρώ των πρωτογενών δαπανών του ΤΠ και η σχεδόν ισόποση μείωση των εσόδων αποκρατικοποιήσεων.

Ως προς τους δημοσιονομικούς στόχους, η υψηλή υπέρβαση που παρουσίασε το πρωτογενές πλεόνασμα του ΚΠ οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μείωση των δαπανών και σε μικρότερο βαθμό στην αύξηση των καθαρών εσόδων. Ειδικότερα, οι δαπάνες του ΚΠ διαμορφώθηκαν σε επίπεδο κατά 1.543 εκατ. ευρώ χαμηλότερο από το στόχο κυρίως λόγω υστερήσεων στην εκτέλεση του ΠΔΕ. Η υστέρηση έναντι του στόχου (κατά 433 εκατ. ευρώ) που σημείωσαν τα έσοδα του ΠΔΕ υπεραντισταθμίστηκε από το ότι τα καθαρά έσοδα του ΤΠ υπερέβησαν κατά 1.009 εκατ. ευρώ τον στόχο.

Πίνακας 1: Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2017 (σε εκατ. ευρώ, προσαρμοσμένη ταμειακή βάση)

	Ιανουάριος - Σεπτέμβριος			% Μεταβολής & Απόκλιση στόχων/πραγματοποιήσεων	
	Πραγματοποιήσεις		Εκτιμήσεις	2018/17	2018/ΜΠΔΣ
	2017	2018	ΜΠΔΣ ¹		
I. Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού (1+2)	36.027	37.214	36.638	3,30%	1,57%
1. Καθαρά έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού (α+β-γ)	34.756	35.645	34.636	2,56%	2,91%
α. Έσοδα προ επιστροφών φόρων	37.565	38.365	37.824	2,13%	1,43%
β. Έσοδα αποκρατικοποιήσεων ²	1.268	231	270	-81,81%	-14,45%
γ. Επιστροφές φόρων	4.077	2.951	3.458	-27,63%	-14,67%
2. Έσοδα ΠΔΕ	1.271	1.569	2.002	23,46%	-21,61%
<i>εκ των οποίων: Εισροές από την Ε.Ε.</i>	<i>1.085</i>	<i>1.422</i>	<i>1.862</i>	<i>30,98%</i>	<i>-23,66%</i>
II. Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού (1+2)	36.354	36.936	38.479	1,60%	-4,01%
1. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (α+β)	34.577	35.264	35.569	1,99%	-0,86%
α. Πρωτογενείς δαπάνες ³	29.707	30.747	31.207	3,50%	-1,47%
β. Τόκοι (καθαρή βάση)	4.870	4.517	4.362	-7,25%	3,55%
2. Δαπάνες ΠΔΕ	1.777	1.2	2.910	-5,91%	-42,54%
<i>εκ των οποίων: Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ</i>	<i>1.408</i>	<i>1.317</i>	<i>2.580</i>	<i>-6,50%</i>	<i>-48,96%</i>
III. Πρωτογενές αποτέλεσμα ΚΠ (I-II+II1B)	4.542	4.795	2.521	5,56%	90,23%
<i>ως % στο ΑΕΠ</i>	<i>2,52%</i>	<i>2,62%</i>	<i>1,38%</i>		
IV. Αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού (I-II)	-327	278	-1.841	-184,93%	-115,10%
<i>ως % στο ΑΕΠ</i>	<i>-0,18%</i>	<i>0,15%</i>	<i>-1,01%</i>		
α. Έλλειμμα/πλεόνασμα Τακτικού Π/Υ	179	381	-933	113,07%	-140,87%
β. Έλλειμμα/πλεόνασμα ΠΔΕ	-506	-103	-908	-79,63%	-88,64%
ΑΕΠ (ετήσιο μέγεθος - σε τρέχουσες τιμές)	180.218	183.101	182.959	2%	0%

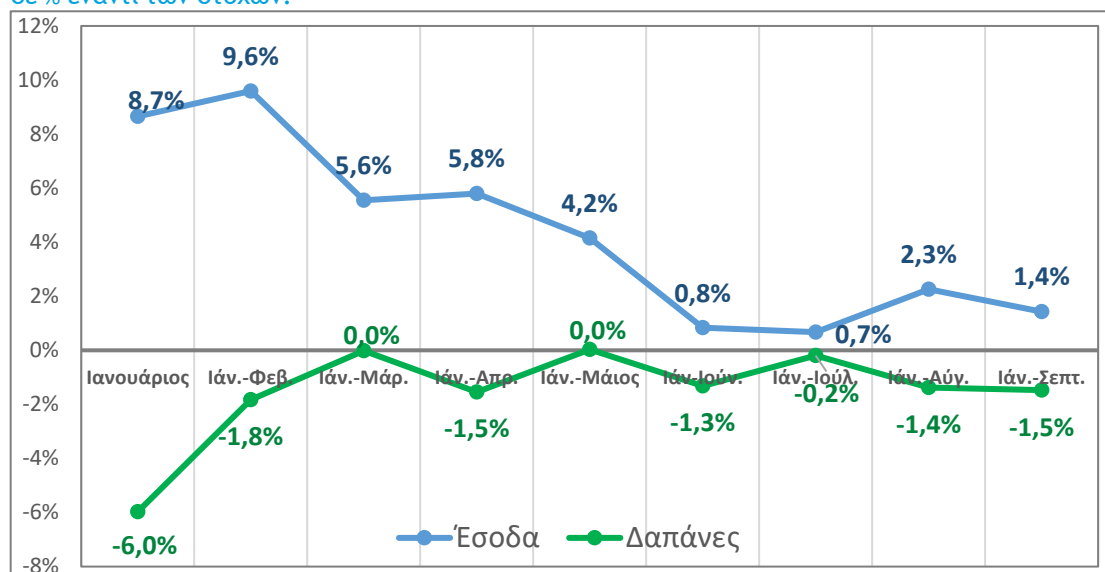
Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Σεπτεμβρίου 2017 και Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2018.

1. Στόχοι του ΜΠΔΣ 2019-2022, προσαρμοσμένοι στα συνολικά μεγέθη όπως αποτυπώνονται στις εκτιμήσεις της επεξηγηματικής έκθεσης του ΜΠΔΣ 2019-2022, χωρίς την επίπτωση του προγράμματος εξόφλησης υποχρεώσεων παρελθόντων ετών.
2. Στα έσοδα αποκρατικοποιήσεων περιλαμβάνονται μόνο τα ποσά εκείνα τα οποία συνιστούν μη χρηματοοικονομική συναλλαγή.
3. Περιλαμβάνονται εξοπλιστικά προγράμματα, καταπτώσεις εγγυήσεων σε φορείς εντός και εκτός Γεν. Κυβέρνησης σε ακαθάριστη βάση, δαπάνες αναλήψεων χρέους φορέων ΓΚ και προμήθειες τραπεζών/ΕΦΣΦ.

Σημαντική θετική απόκλιση έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ 2019-2022 σημείωσαν επίσης το πρώτο πεντάμηνο του 2018, τα έσοδα του ΤΠ προ επιστροφών και άνευ αποκρατικοποιήσεων. Τους επόμενους τέσσερις μήνες της περιόδου αναφοράς η θετική απόκλιση περιορίστηκε και τα έσοδα του ΤΠ σχεδόν ευθυγραμμίστηκαν με τους στόχους. Οι πρωτογενείς δαπάνες του ΤΠ, καθ' όλο το διάστημα αναφοράς (με εξαίρεση το μήνα Ιανουάριο) παρουσίασαν μικρή αρνητική απόκλιση έναντι των στόχων του ΜΠΔΣ.

Διάγραμμα 1: Εκτέλεση του ΤΠ 2018: έσοδα προ επιστροφών φόρων και πρωτογενείς δαπάνες - αποκλίσεις σε % έναντι των στόχων.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων των Μηνιαίων Δελτίων Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού 2018.

1.2. Έσοδα & ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις του ελληνικού δημοσίου

Την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2018, τα έσοδα του ΤΠ (προ επιστροφών φόρων και συμπεριλαμβανομένων των εσόδων αποκρατικοποιήσεων), ανήλθαν σε 38.596 εκατ. ευρώ και υπερέβησαν κατά 1,3% τον αντίστοιχο στόχο του ΜΠΔΣ 2019-2022 (Πίνακας 2). Η θετική απόκλιση οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εισπράξεων από έμμεση φορολογία που υπεραντιστάθμισε την υστέρηση σε σχέση με το στόχο των εισπράξεων από άμεσους φόρους. Σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017, τα έσοδα του ΤΠ κατέγραψαν μείωση, κατά 237 εκατ. ευρώ ή 0,6%, προερχόμενη σχεδόν αποκλειστικά από τα μειωμένα έσοδα αποκρατικοποιήσεων εντός του 2018.

Ειδικότερα, τα έσοδα από άμεσους φόρους εμφανίστηκαν μειωμένα τόσο έναντι του 2017 όσο και έναντι του στόχου, κατά 274 εκατ. ευρώ (ή 1,9%) και κατά 383 εκατ. ευρώ (ή 2,7%) αντίστοιχα, με βάση πάντα το εννεάμηνο αναφοράς. Η μείωση, σε ετήσια βάση, αντανακλά κατά κύριο λόγο τις μειωμένες εισπράξεις από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων (ΦΕΝΠ), αφού το 2017 τα έσοδα από την εν λόγω πηγή είχαν ενισχυθεί και λόγω της επίδρασης μέτρων με εφάπαξ χαρακτήρα, όπως η αύξηση της προκαταβολής του ΦΕΝΠ. Στην υστέρηση έναντι του στόχου συνέβαλαν σχεδόν ισόποσα (περί τα 200 εκατ. ευρώ) οι μειωμένες εισπράξεις από φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων (ΦΕΦΠ) και ΦΕΝΠ. Η διαμόρφωση των εσόδων από ΦΕΦΠ σε επίπεδο χαμηλότερο από το προβλεπόμενο στο ΜΠΔΣ οφείλεται, μεταξύ άλλων, και στην καθυστερημένη καταβολή από τον ΕΦΚΑ των παρακρατούμενων φόρων από συντάξεις. Αντίστοιχα, στις μειωμένες συγκριτικά με το στόχο εισπράξεις από ΦΕΝΠ συντέλεσε και η παράταση (έως τις 30 Ιουλίου 2018) που δόθηκε στην

προθεσμία υποβολής των φορολογικών δηλώσεων των ΝΠ.¹ Σύμφωνα με ορισμένες ενδείξεις η υστέρηση στις εισπράξεις ΦΕΝΠ σε σχέση με πέρυσι οφείλεται κατά βάση στο χρονισμό των προθεσμιών και δεν οφείλεται σε μείωση του φορολογητέου εισοδήματος ούτε προαναγγέλλει μελλοντική διόγκωση ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το ελληνικό δημόσιο. Αντίθετα υπάρχουν ενδείξεις που προδιαγράφουν ελαφρά υστέρηση των εσόδων από ΦΕΦΠ, έναντι της εκτίμησης του ΜΠΔΣ 2019-2022 σε ετήσια βάση. Για το λόγο αυτό, χρήζει περαιτέρω παρακολούθησης η μείωση των εισπράξεων από άμεση φορολογία.

Πίνακας 2: Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2018 (εκ. ευρώ, προσαρμοσμένη ταμειακή βάση)

	Ιανουάριος - Σεπτέμβριος			% Μεταβολής & Απόκλιση στόχων/πραγματοποιήσεων	
	Πραγματοποιήσεις		Εκτιμήσεις	2018/17	2018/ΜΠΔΣ
	2017	2018	ΜΠΔΣ		
I. Καθαρά έσοδα ΚΠ (II+IV)	36.027	37.214	36.638	3,30%	1,57%
II. Καθαρά Έσοδα ΤΠ	34.756	35.645	34.636	2,56%	2,91%
<i>Επιστροφές φόρων</i>	4.077	2.951	3.458	-27,63%	-14,67%
III. Έσοδα ΤΠ	38.833	38.596	38.094	-0,61%	1,32%
1. Άμεσοι Φόροι	14.082	13.808	14.191	-1,95%	-2,70%
Φόροι στο εισόδημα	8.966	8.851	9.232	-1,27%	-4,13%
Φόροι στην περιουσία	1.880	1.873	1.895	-0,37%	-1,17%
Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	1.549	1.514	1.399	-2,30%	8,22%
Λοιποί άμεσοι φόροι	1.688	1.570	1.665	-6,96%	-5,71%
2. Έμμεσοι Φόροι	19.202	19.993	19.377	4,12%	3,18%
Φόροι συναλλαγών	12.048	12.316	11.942	2,22%	3,14%
<i>(εκ των οποίων: ΦΠΑ)¹</i>	11.625	11.858	11.508	2,00%	3,04%
Φόροι κατανάλωσης	6.070	6.338	6.324	4,41%	0,22%
<i>(εκ των οποίων: ΕΦΚ καυσίμων)</i>	3.222	3.133	3.175	-2,77%	-1,31%
<i>(εκ των οποίων ΕΦΚ καπνού κλπ.)</i>	1.979	2.203	2.213	11,29%	-0,46%
<i>(εκ των οποίων Λοιποί Φόροι Κατ.)</i>	242	344	299	42,15%	14,72%
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	810	996	811	22,91%	22,83%
Λοιποί έμμεσοι φόροι	273	342	300	25,46%	14,06%
3. Μη φορολογικά έσοδα	5.548	4.795	4.526	-13,58%	5,95%
Απολήψεις από ΕΕ	261	293	241	12,49%	21,63%
Μη τακτικά έσοδα	621	601	558	-3,23%	7,69%
Άδειες και δικαιώματα	1.268	231	270	-81,81%	-14,45%
Λοιπά μη φορολογικά έσοδα	3.399	3.670	3.457	7,98%	6,17%
IV. Έσοδα ΠΔΕ	1.271	1.569	2.002	23,46%	-21,61%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Σεπτεμβρίου 2018.

1. στα έσοδα ΦΠΑ έτους 2017 έχει συμπεριληφθεί και το πόσο των 296,16 εκατ. ευρώ που αντιστοιχεί σε ΦΠΑ αποκρατικοποιήσεων.

Οι εισπράξεις λοιπών άμεσων φόρων μειώθηκαν επίσης τόσο έναντι του 2017 όσο και έναντι του στόχου (κατά 118 εκατ. ευρώ και κατά 95 εκατ. ευρώ αντίστοιχα). Η

¹ Η παράταση αυτή είχε ως αποτέλεσμα τη μετάθεση της έναρξης καταβολής των δόσεων κατά ένα μήνα (αντί για τις 31/7/2018 στις 31/8/2018), για τα ΝΠ που υπέβαλαν τη δήλωσή τους μετά τις 29/6/2018.

εξέλιξη αυτή οφείλεται στη μείωση των εσόδων από την ειδική εισφορά αλληλεγγύης και από το τέλος επιτηδεύματος, τα οποία εξαρτώνται από το δηλωθέν κατά το τρέχον έτος εισόδημα φυσικών προσώπων. Το γεγονός αυτό συνιστά σαφή ένδειξη ότι πρέπει επίσης να αναμένεται υστέρηση των εσόδων από ΦΕΦΠ σε ετήσια βάση, έναντι της εκτίμησης του ΜΠΔΣ 2019-2022. Σημειώνεται ότι και κατά το έτος 2017 τα έσοδα από ΦΕΦΠ παρουσίασαν σημαντική απόκλιση ύψους 952 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον αντίστοιχο ετήσιο στόχο του ΜΠΔΣ 2018-2021. Επομένως, γεννάται ερώτημα αναφορικά με πιθανές αδυναμίες της μεθοδολογίας που χρησιμοποιείται για την παραγωγή των εν λόγω προβλέψεων.

Σχετικά με τις **λοιπές κατηγορίες άμεσων φόρων, οι εισπράξεις από φόρους περιουσίας** εν πρώτοις παρέμειναν σταθερές σε ετήσια βάση και σχεδόν ευθυγραμμίστηκαν πλήρως με το στόχο. **Οι εισπράξεις από άμεσους φόρους ΠΟΕ** κινήθηκαν σε ελαφρώς χαμηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο μέγεθος του 2017, αλλά υψηλότερα από το στόχο. Επισημαίνεται ότι μέσω του Ν.4446/2016, δόθηκε η δυνατότητα υπαγωγής αρκετών φορολογουμένων στη ρύθμιση για την οικειοθελή αποκάλυψη της φορολογητέας ύλης παρελθόντων ετών, με την προθεσμία υποβολής των σχετικών δηλώσεων για τους ενδιαφερομένους να έχει λήξει από τις 25/11/2017. Η διατήρηση σε υψηλά επίπεδα των εσόδων τόσο από άμεσους όσο και από έμμεσους φόρους ΠΟΕ κατά το έτος 2018 υποδηλώνει ότι πολλοί από όσους εντάχθηκαν στη ρύθμιση επέλεξαν την τμηματική καταβολή του απαιτητού φόρου σε μηνιαίες δόσεις.

Οι εισπράξεις από έμμεσους φόρους κατέγραψαν ιδιαίτερα ικανοποιητική πορεία και διαμορφώθηκαν στα 19.993 εκατ. ευρώ κατά 791 εκατ. ευρώ υψηλότερα από τις αντίστοιχες εισπράξεις του έτους 2017, ενώ ως προς το στόχο κινήθηκαν υψηλότερα κατά 616 εκατ. ευρώ. Ειδικότερα, **οι εισπράξεις από ΦΠΑ** που αποτελούν την κυριότερη πηγή εσόδων από έμμεσους φόρους, κατέγραψαν αύξηση έναντι του 2017 και έναντι του στόχου, η οποία πιθανότατα μπορεί να αποδοθεί στην τόνωση της ιδιωτικής κατανάλωσης αλλά και στην εντατικοποίηση των φορολογικών ελέγχων.

Οι εισπράξεις από φόρους κατανάλωσης, που αποτελούν τη δεύτερη κυριότερη πηγή έμμεσων φόρων, ακολούθησαν ανοδική πορεία σε σχέση με το 2017, λόγω κυρίως της **αύξησης των εσόδων του ΕΦΚ καπνού**. Η εν λόγω εξέλιξη ερμηνεύεται από την επίδραση του έτους βάσης. Όπως είναι γνωστό το 2017 τα έσοδα από ΕΦΚ καπνού κινήθηκαν σε ιδιαίτερα χαμηλό επίπεδο, λόγω της αποθεματοποίησης που έλαβε χώρα το 2016 ενόψει της αύξησης του ΕΦΚ των καπνικών προϊόντων. Αντίθετα, **τα έσοδα από ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων**, παρά την αύξηση της διεθνούς τιμής του αργού πετρελαίου το 2018 εμφανίστηκαν μειωμένα έναντι του 2017. Το γεγονός εν μέρει μπορεί να αποδοθεί στη μειωμένη κατανάλωση πετρελαίου θέρμανσης λόγω του ήπιου χειμώνα. **Οι εισπράξεις από λοιπούς φόρους κατανάλωσης** ενισχύθηκαν σημαντικά σε ετήσια βάση (κατά 102 εκατ. ευρώ ή 42%) λόγω κυρίως του φόρου διαμονής που εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το έτος 2018². Στις ανωτέρω υποκατηγορίες έμμεσων φόρων παρουσιάστηκαν μόνο μικρές αποκλίσεις, με αποτέλεσμα τα συνολικά έσοδα από φόρους κατανάλωσης να συγκλίνουν με το στόχο.

² Άρθρο 53 του Ν.4389/2016

Τέλος, τα έσοδα από **λοιπούς έμμεσους φόρους** παρουσίασαν αύξηση κατά 69 εκατ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους. Αυξητική επίδραση κατά 10 εκατ. ευρώ στα έσοδα της ανωτέρω κατηγορίας άσκησε το περιβαλλοντικό τέλος πλαστικής σακούλας που επιβλήθηκε για πρώτη φορά το 2018³.

Αναφορικά με τα μη φορολογικά έσοδα, η πτωτική πορεία τους σε σχέση με το 2017 παραπέμπει στη μείωση των **εσόδων από αποκρατικοποιήσεις**. Ειδικότερα, το εννεάμηνο του 2018, τα καθαρά έσοδα αποκρατικοποιήσεων έφθασαν μόλις τα 231 εκατ. ευρώ. Από το παραπάνω ποσό, τα 165 εκατ. ευρώ αφορούν το τίμημα από τη σύμβαση παραχώρησης χρήσης ψηφιακού φάσματος στη ζώνη των 1800MHz στις εταιρείες Cosmote, Vodafone και Wind, ενώ σε 17 εκατ. ευρώ ανέρχεται το ετήσιο εγγυημένο μίσθωμα που εισπράχθηκε λόγω της παραχώρησης των περιφερειακών αεροδρομίων. Αντίθετα, το εννεάμηνο του 2017 είχαν εισπραχθεί καθαρά έσοδα αποκρατικοποιήσεων ύψους 1.268 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 1.189 εκατ. ευρώ ως αντίτιμο για την παραχώρηση των 14 περιφερειακών αεροδρομίων στη Fraport.

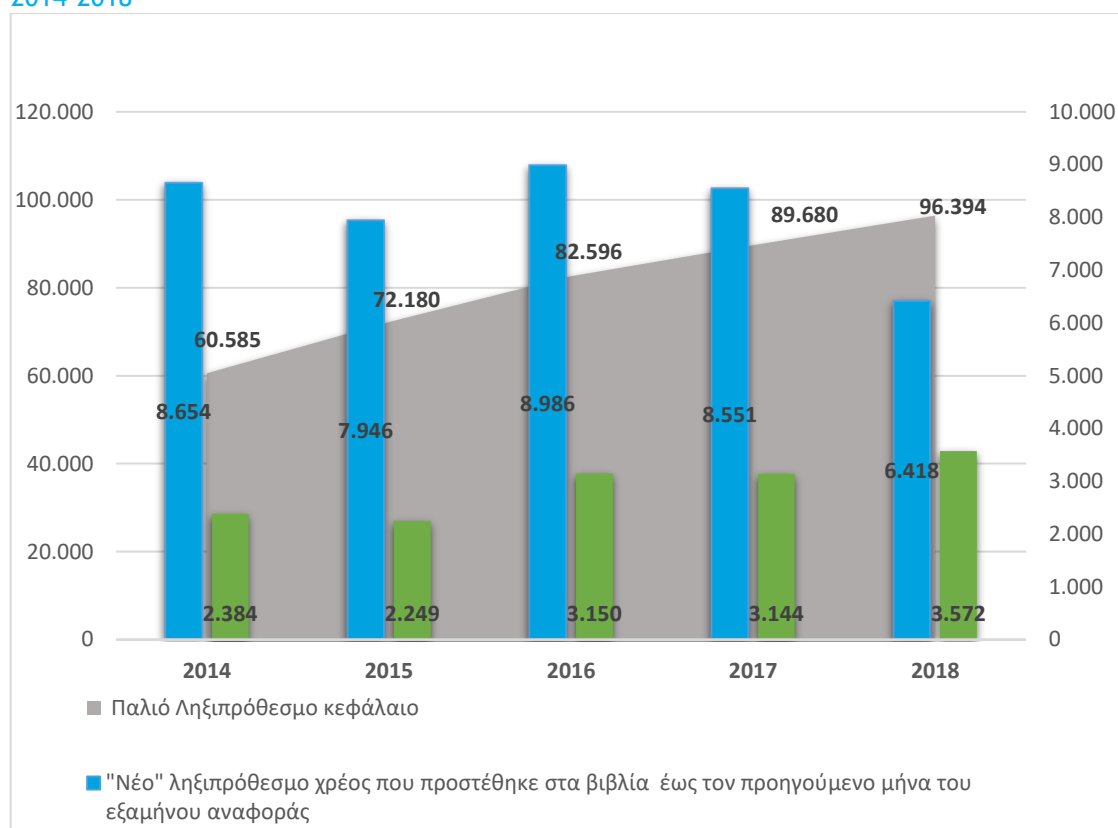
Οι ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις του ελληνικού δημοσίου συνέχισαν να αυξάνονται. Το γεγονός αποδίδεται στη συνεχή υστέρηση των εισπράξεων έναντι των νέων ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων καθώς και στη σύνθεση του συσσωρευμένου ληξιπρόθεσμου κεφαλαίου⁴. Πάντως, η υστέρηση αυτή συνεχίζεται με φθίνοντα ρυθμό. Αξιοσημείωτη είναι η βελτιωμένη εικόνα που καταγράφεται την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2018, σε σχέση με τις αντίστοιχες περιόδους των ετών 2014-2017, τόσο στη δημιουργία νέου ληξιπρόθεσμου χρέους, όσο και ως προς τις συνολικές εισπράξεις. Ειδικότερα, για το οκτάμηνο του 2018, το νέο ληξιπρόθεσμο χρέος ανήλθε σε 6.418 εκατ. ευρώ και ήταν μειωμένο κατά 2.133 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017, ενώ ανάλογη είναι διαφορά σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Εξάλλου, οι συνολικές εισπράξεις έναντι «παλαιού» και «νέου» ληξιπρόθεσμου χρέους σημείωσαν υψηλό πενταετίας κατά το οκτάμηνο του τρέχοντος έτους. Η αύξηση αυτή κυμαίνεται περί το 13% περίπου σε σχέση με τα έτη 2016 και 2017 είναι δε σε σχέση με τις αντίστοιχες εισπράξεις των ετών 2014 & 2015, υψηλότερη κατά 50% και 59% αντίστοιχα. Το αποτέλεσμα είναι όττοι εισπράξεις οκταμήνου το 2018 προσεγγίζουν τις εισπράξεις που πραγματοποιήθηκαν τα έτη 2014 & 2015 στη διάρκεια ολόκληρου του έτους⁵.

³ Άρθρο 6 του Ν.4496/2017.

⁴ Από το σύνολο του ληξιπρόθεσμου κεφαλαίου, το μισό σχεδόν αποτελείται από μη φορολογικά έσοδα, εκ των οποίων τα 3/4 σχεδόν αντιστοιχεί σε πρόστιμα του ΚΒΣ. Χαρακτηριστικό της κατηγορίας αυτής είναι ο μικρός βαθμός εισπραξιμότητας

⁵ Βλέπε εαρινή Έκθεση ΕΔΣ https://www.hfisc.gr/sites/default/files/earini_2018.pdf, παράγραφος 1.1.2. «Έσοδα & Ληξιπρόθεσμες Απαιτήσεις του ελληνικού Δημοσίου»

Διάγραμμα 2: Ληξιπρόθεσμες Απαιτήσεις ελληνικού Δημοσίου (οφειλές φορολογούμενων προς το Δημόσιο) και συνολικές εισπράξεις σε εκατ. ευρώ περιόδου Ιανουαρίου -Αυγούστου 2014-2018

Πηγή: **Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), επεξεργασία ΕΔΣ**

Η βελτίωση των εισπράξεων ληξιπρόθεσμων οφειλών αποδίδεται στην βελτιωμένη επίδοση του εισπρακτικού μηχανισμού, κάτι που αναμένεται να συνεισφέρει ουσιαστικά στην επίτευξη του στόχου για το 2018, όσον αφορά το σκέλος των εσόδων. Η βελτιωμένη απόδοση της συνολικής φορολογικής διοίκησης, τόσο από πλευράς μηχανισμού και οργάνωσης, όσο και από πλευράς θεσμικής επάρκειας, λειτουργεί εξάλλου αποτρεπτικά σε ότι αφορά στη δημιουργία νέου ληξιπρόθεσμου χρέους και αυτό αποτυπώνεται στα αποτελέσματα που καταγράφονται το οκτάμηνο του 2018. Ωστόσο, οι απαιτούμενοι μεσοπρόθεσμα υψηλοί δημοσιονομικοί στόχοι δεν αφήνουν περιθώρια για εφησυχασμό, όσον αφορά τις φοροεισπρακτικές επιδόσεις. Ο μεσοπρόθεσμος ρυθμός μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας θα επηρεάσει αναμφίβολα τη μελλοντική συσσώρευση όπως και τις αναμενόμενες εισπρακτικές επιδόσεις

1.3. Δαπάνες

Οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ) στο εννεάμηνο 2018 ανήλθαν σε 35.264 εκατ. ευρώ και υστέρησαν κατά 0,9% ή κατά 305 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ⁶. Η συγκράτηση αυτή αποδίδεται αποκλειστικά στις πρωτογενείς δαπάνες, αφού οι δαπάνες για τόκους προσωρινά υπερβαίνουν το στόχο⁷. Η συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών έναντι του στόχου οφείλεται κυρίως στις μειωμένες δαπάνες για εξοπλιστικά προγράμματα ΥΠΕΘΑ κατά 57,5% (185 εκατ. ευρώ) και στις δαπάνες για επιδοτήσεις γεωργίας (117 εκατ. ευρώ)⁸.

Πίνακας 3: Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2017-2018 (εκατ. ευρώ/ τροποποιημένη ταμειακή βάση)

Κατηγορίες δαπανών	Ιανουάριος - Σεπτέμβριος		Εκτιμήσεις ΜΠΔΣ	% Μεταβολή	
	Πραγματοποιήσεις			2018/17	2018/ΜΠΔΣ
	2017	2018			
I. Δαπάνες ΚΠ (II+III)	36.354	36.936	38.479	1,6%	-4,0%
II. Δαπάνες ΤΠ	34.577	35.264	35.569	2,0%	-0,9%
1. Πρωτογενείς Δαπάνες	29.707	30.747	31.207	3,5%	-1,5%
Αποδοχές & Συντάξεις	9.050	9.406		3,9%	
εκ των οποίων: Μισθοί & Συντάξεις κεντρικής Διοίκησης	7.639	7.963		4,2%	
Ασφάλιση, Περιθαλψη και Κοινωνική Προστασία	14.034	14.233		1,4%	
εκ των οποίων: Επιχορηγήσεις Ασφαλιστικών Ταμείων	12.364	12.323		-0,3%	
Λειτουργικές και λοιπές δαπάνες	3.569	3.525		-1,2%	
εκ των οποίων: Καταναλωτικές Δαπάνες και Δαπάνες υπό Κατανομή	793	948		19,5%	
Αποδιδόμενοι Πόροι	1.994	2.396		20,2%	
Αποθεματικό	0	0			
Εξοπλιστικά Προγράμματα	164	137	322	-16,5%	-57,5%
Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε φορείς εκτός ΓΚ	15	23	33	53,3%	-30,3%
Καταπτώσεις Εγγυήσεων σε φορείς εντός ΓΚ	640	893	895	39,5%	-0,2%
Δαπάνες αναλήψεων χρεών φορέων ΓΚ	192	0	0	-100,0%	
Προμήθειες τραπεζών, ΕFSF και λοιπές δαπάνες δημοσίου χρεους	49	134	62	173,5%	116,1%
2. Τόκοι	4.870	4.517	4.362	-7,2%	3,6%
III. Δαπάνες ΠΔΕ	1.777	1.672	2.910	-5,9%	-42,5%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο εκτέλεσης ΚΠ Σεπτεμβρίου 2018

⁶ Όπως αυτός αποτυπώνεται στις εκτιμήσεις ΜΠΔΣ 2019-2022.

⁷ Τόσο στις εκτιμήσεις του Π/σμου 2018, όσο και στις πιο πρόσφατες του ΜΠΔΣ, η ετήσια δαπάνη για τόκους το 2018, δεν αναμένεται να ξεπεράσει τα 5.200 εκατ. ευρώ. Το ποσό αυτό είναι το χαμηλότερο για όλη την περίοδο εφαρμογής των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής (2010-2018), κάτι που αποδίδεται στα ισχύοντα χαμηλά επιτόκια μακροχρόνιου και βραχυχρόνιου δανεισμού. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι για τα Δάνεια του Μηχανισμού Στήριξης (238 δισ.), το μέσο σταθμικό επιτόκιο δεν ξεπερνά το 1,5%. Από την άλλη μεριά το κόστος του βραχυχρόνιου δανεισμού για τις εκδόσεις 3μηνων εντόκων γραμματίων που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2018, δεν ξεπέρασε το 1%.

⁸ Οι δαπάνες αυτές συμπεριλαμβάνονται στην κατηγορία «Λειτουργικές και λοιπές δαπάνες» του Πίνακα 1 χωρίς να υπάρχουν συγκρίσιμα στοιχεία για την εν λόγω κατηγορία σε επίπεδο εννεάμηνου. Ο λόγος που εμφανίζονται μειωμένες είναι ότι μέρος των αρχικών πιστώσεων των επιδοτήσεων γεωργίας αφορούσαν σε προγράμματα τα οποία πλέον εκτελούνται από το ΠΔΕ.

Σε σχέση με το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2017 οι δαπάνες του ΤΠ εμφανίζονται αυξημένες κατά 2% ή κατά 687 εκατ. ευρώ, λόγω των κατά 1 δισ. ευρώ υψηλότερων πρωτογενών δαπανών. Οι δαπάνες για τόκους μειώθηκαν κατά 7,2% (353 εκατ. ευρώ).

Ως προς τις επιμέρους κατηγορίες των πρωτογενών δαπανών επισημαίνονται ιδίως οι εξής μεταβολές: α) Αύξηση κατά 3,9% (356 εκατ. ευρώ) δαπανών για «Αποδοχές και Συντάξεις» λόγω των αυξημένων εργοδοτικών εισφορών υπέρ ΕΦΚΑ⁹, ενώ μέρος της αύξησης οφείλεται στην αναμόρφωση των ειδικών μισθολογίων και στις μισθολογικές ωριμάνσεις των υπηρετούντων.

β) Αύξηση κατά 1,4 % (199 εκατ. ευρώ), των δαπανών για «Ασφάλιση, Περιθαλψη και Κοινωνική Προστασία» λόγω επιπλέον δαπανών που απαιτήσαν το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης (223 εκατ. ευρώ) και τα οικογενειακά επιδόματα (435 εκατ. ευρώ). Να σημειωθεί ότι μέρος των αυξήσεων αυτών αντισταθμίστηκε από μειώσεις σε άλλες υποκατηγορίες δαπανών.¹⁰

γ) Αύξηση κατά 20,2% (402 εκατ. ευρώ) των δαπανών για «Αποδιδόμενους Πόρους». Η αύξηση αυτή αφορά κυρίως σε αυξημένες καταβολές ποσών στους δήμους μέσω των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ), με τη μορφή επιχορήγησης σε μη προκαθορισμένες ημερομηνίες. Τα εν λόγω ποσά έχουν ανταποδοτικό χαρακτήρα και για αυτούς τους λόγους δεν προξενούν ιδιαίτερη δημοσιονομική ανησυχία.

δ) Αύξηση κατά 39,5% (253 εκατ. ευρώ) που καταγράφεται στην κατηγορία δαπανών για «καταπτώσεις εγγυήσεων σε φορείς εντός Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ)». Η αύξηση αυτή δεν προκαλεί ανησυχία καθόσον τα ποσά αυτά απεικονίζονται σε ακαθάριστη βάση, γεγονός που συνεπάγεται ότι μόνο ένα μέρος από αυτές τις δαπάνες επιβαρύνει τις δαπάνες του ΤΠ. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, η προκληθείσα αύξηση δεν επηρεάζει το δημοσιονομικό αποτέλεσμα σε επίπεδο ΓΚ¹¹

Οι προαναφερόμενες αυξήσεις πρέπει να υπογραμμιστεί ότι παραμένουν εντός του εκτιμώμενου στόχου και δεν αναμένεται να τον υπερβούν σε ετήσια βάση. Στις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις των δαπανών για το 2018, όπως αποτυπώνονται στο ΜΠΔΣ 2019-2022, έχουν ενσωματωθεί εξάλλου οι δαπάνες για την καταβολή των αναδρομικών στους δικαιούχους των ειδικών μισθολογίων (ένστολοι Σωμάτων Ασφαλείας και Ενόπλων Δυνάμεων, δικαστικοί, πανεπιστημιακοί κ.ά.), ύψους 800 εκατ. ευρώ περίπου.

⁹ Είναι αυξημένες κατά 230 εκατ. ευρώ σε σχέση με το εννεάμηνο του 2017. Περιλαμβάνονται μόνο οι εργοδοτικές εισφορές υπαλλήλων που υπάγονταν μέχρι 31.12.2016 στο ασφαλιστικό-συνταξιοδοτικό καθεστώς του Δημοσίου.

¹⁰ Οι σημαντικότερες μειώσεις σε σχέση με το 2017 αφορούν τις δαπάνες για α) επιχορήγηση των ΕΦΚΑ για συντάξεις ασφαλισμένων δημοσίου (κατά 297 εκατ. ευρώ, β)Επιχορηγήσεις ΕΟΠΥΥ (κατά 214 εκατ. ευρώ, γ) επιχορήγηση για καταβολή του ΕΚΑΣ (178 εκατ. ευρώ).

¹¹ Αφορά σε πληρωμές δαπανών για καταπτώσεις εγγυήσεων του ΟΣΕ. Οι εν λόγω δαπάνες δεν επιβαρύνουν το δημοσιονομικό αποτέλεσμα καθότι αφορούν καταπτώσεις εγγυήσεων για δανειακές υποχρεώσεις που έχει αναλάβει προηγουμένως το ελληνικό δημόσιο. Βλέπε αναλυτικότερα ενότητα 2.4 «Εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου».

1.4. Ο προϋπολογισμός του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2018 (Πίνακας 44), οι δαπάνες του ΠΔΕ διαμορφώθηκαν στα 1.672 εκατ. ευρώ, σε ελαφρώς χαμηλότερα επίπεδα έναντι της περυσινής αντίστοιχης περιόδου κατά 105 εκατ. (-5,9%), αλλά σημαντικά πιο κάτω από τον στόχο, όπως αυτός είχε τεθεί στην επεξηγηματική έκθεση του ΜΠΔΣ 2019-2022, από τον οποίο υστέρησαν κατά 1.238 εκατ. (ήτοι -42,5%). Η υστέρηση αυτή εντοπίζεται στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔΕ το οποίο διαμορφώθηκε στα 1.317 εκατ., εμφανίζοντας μείωση κατά 92 εκατ. σε σχέση με το 2017 (-6,5%) και κατά 1.263 εκατ. (-49%) έναντι του στόχου.

Από την άλλη πλευρά, τα έσοδα του ΠΔΕ ανήλθαν σε 1.569 εκατ. ευρώ, αυξήθηκαν κατά 298 εκατ. σε σχέση με το 2017 (+23,5%), αλλά παρέμειναν κάτω από το στόχο κατά 433 εκατ. (-21,6%). Οι αποκλίσεις αυτές αφορούν κατά βάση στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔ. Τα ίδια έσοδα κυμαίνονται σχετικά κοντά στο περυσινό μέγεθος και στο στόχο.

Συμπερασματικά, το ΠΔΕ κινείται σε γενικές γραμμές κοντά στα αποτελέσματα του περυσινού έτους, υστερώντας όμως αρκετά σε σχέση με τους στόχους, ιδίως στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος. Όπως συνήθως, το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών αναμένεται να πραγματοποιηθεί κατά το τελευταίο δίμηνο του έτους, οπότε δεν μπορεί να εξαχθεί ασφαλής εικόνα από τα μέχρι τώρα αποτελέσματα. Πάντως, με βάση την εξέλιξη των μεγεθών κατά το εννεάμηνο, ο στόχος για δαπάνες 6.750 εκατ. το 2018 φαίνεται εξαιρετικά δύσκολο να επιτευχθεί.

Πίνακας 4: Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΠΔΕ Ιανουάριος - Σεπτέμβριος 2018 (εκατ. ευρώ)

	Ιανουάριος - Σεπτέμβριος			Μεταβολή/Απόκλιση		% Μετ./Αποκλ.	
	Πραγματοποιήσεις		Στόχος*	2018/17	2018/18Σ	2018/17	2018/18Σ
	2017	2018	2018Σ				
I. Έσοδα ΠΔΕ	1.271	1.569	2.002	298	-433	23,5%	-21,6%
Εισροές από την ΕΕ	1.085	1.422	1.862	336	-441	31,0%	-23,7%
Ίδια έσοδα	186	148	139	-38	8	-20,5%	5,7%
II. Δαπάνες ΠΔΕ	1.777	1.672	2.910	-105	-1.238	-5,9%	-42,5%
Εθνικό σκέλος ΠΔΕ	369	355	330	-14	25	-3,7%	7,6%
Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ	1.408	1.317	2.580	-92	-1.263	-6,5%	-49,0%
III. Αποτέλεσμα ΠΔΕ	-506	-103	-908	403	805	-79,6%	-88,6%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Σεπτεμβρίου 2018

* Στόχοι του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022, προσαρμοσμένοι στα συνολικά μεγέθη όπως αποτυπώνονται στις εκτιμήσεις της επεξηγηματικής έκθεσης του ΜΠΔΣ.

2. Εκτέλεση Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ) Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2018.

2.1. Αποτελέσματα ΓΚ

Η περίοδος Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2018 έκλεισε με θετικά αποτελέσματα στον τομέα της ΓΚ. Σημειώθηκε **πλεόνασμα**¹² **υψηλότερο** σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο που συγκεκριμένα αντιστοιχεί στο 0,68% του ΑΕΠ (1.246 εκατ. ευρώ), έναντι πλεονάσματος ύψους 0,48% του ΑΕΠ το 2017 (868 εκατ. ευρώ). Η συγκεκριμένη βελτίωση της δημοσιονομικής επίδοσης οφείλεται στη μείωση σε ετήσια βάση των δαπανών για τόκους, κατά 497 εκατ. ευρώ. Αντίθετα, **το πρωτογενές πλεόνασμα της ΓΚ εμφανίστηκε οριακά μειωμένο** (κατά 119 εκατ. ευρώ) σε σχέση με το εννεάμηνο του 2017 και ανήλθε σε 5.211 εκατ. ευρώ ή 2,85% του ΑΕΠ. Η μικρή συρρίκνωση του πρωτογενούς αποτελέσματος της ΓΚ αντανακλά αύξηση των πρωτογενών δαπανών της ΓΚ (κατά 1.156 εκατ. ευρώ), η οποία υπεραντιστάθμισε την αύξηση των εσόδων.

Ειδικότερα, την περίοδο αναφοράς, **τα έσοδα της ΓΚ (μετά επιστροφών)** αυξήθηκαν κατά 1.037 εκατ. ευρώ ή 1,86% συγκριτικά με το αντίστοιχο διάστημα του 2017. Η μεταβολή αυτή προέκυψε εν πρώτοις από την αύξηση των φορολογικών εσόδων και δευτερευόντως από την αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές και λοιπά έσοδα. Στην αύξηση των εσόδων από φόρους μετά επιστροφών επέδρασε σημαντικά, πέρα από τα αυξημένα έσοδα από έμμεση φορολογία, η μείωση των επιστροφών φόρων. Στα λοιπά έσοδα θετική συμβολή είχε η είσπραξη του αντιτίμου από την παραχώρηση της χρήσης ψηφιακού φάσματος στην ζώνη των 1800MHz. Στον αντίποδα, σημαντικά μειωμένα ήταν το 2018 τα έσοδα από πωλήσεις μη χρηματοοικονομικών παγίων (κατά 1.177 εκατ. ευρώ)¹³. Επιπρόσθετα, καθοδικά κινήθηκαν το 2018 οι εισπραχθείσες μεταβιβάσεις, παρά την αύξηση των εισροών ευρωπαϊκών πόρων στο ΠΔΕ.

Στο σκέλος των **πρωτογενών δαπανών της ΓΚ**, την υψηλότερη αύξηση παρουσίασαν οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές (κατά 771 εκατ. ευρώ) και για αμοιβές προσωπικού (κατά 528 εκατ. ευρώ). Από την άλλη πλευρά, μειωμένες σε σχέση με το εννεάμηνο του 2018 ήταν οι δαπάνες για αγορές μη χρηματοοικονομικών παγίων (κατά 269 εκατ. ευρώ) και επιδοτήσεις (κατά 173 εκατ. ευρώ). Η μείωση των δαπανών για αγορές μη χρηματοοικονομικών παγίων αντικατοπτρίζει τη μείωση των δαπανών του ΠΔΕ.

¹² Σε ταμειακή βάση.

¹³ Το 2017 τα έσοδα από πωλήσεις μη χρηματοοικονομικών παγίων αφορούσαν κατά κύριο λόγο την είσπραξη του αντιτίμου της παραχώρησης των περιφερειακών αεροδρομίων στην εταιρία Fraport.

Πίνακας 5: Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης για την περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2018 (σε εκατ. ευρώ).

	2017	2018	Διαφορά 18/17	% Μεταβολής 18/17
A. Έσοδα	55.832	56.869	1.037	1,86%
1. Φόροι	33.095	34.705	1.610	4,86%
<i>Άμεσοι</i>	11.812	12.349	537	4,55%
Εκ των οποίων: Φ.Ε. Φυσικών Προσώπων	6.218	6.928	710	11,42%
Εκ των οποίων: Φ.Ε. Νομικών Προσώπων	1.364	1.290	-74	-5,43%
<i>Έμμεσοι</i>	21.283	22.356	1.073	5,04%
Εκ των οποίων: Φ.Π.Α.	10.660	11.328	668	6,27%
2. Ασφαλιστικές Εισφορές	15.502	15.967	465	3,00%
<i>Εισφορές Εργαζομένων</i>	8.657	8.686	29	0,33%
<i>Εισφορερές Εργοδοτών</i>	6.643	7.164	521	7,84%
3. Μεταβιβάσεις	2.857	2.642	-215	-7,53%
4. Πωλήσεις μη χρηματοοικονομικών παγίων	1.242	65	-1.177	-94,77%
5. Λοιπά Έσοδα	3.136	3.490	354	11,29%
B. Δαπάνες	54.964	55.623	659	1,20%
1. Αμοιβές Προσωπικού	12.024	12.552	528	4,39%
2. Αγορά αγαθών και υπηρεσιών	4.268	4.547	279	6,54%
3. Τόκοι καταβληθέντες	4.462	3.965	-497	-11,14%
4. Επιδοτήσεις	1.323	1.150	-173	-13,08%
5. Μεταβιβάσεις	2.541	2.573	32	1,26%
6. Κοινωνικές παροχές	28.072	28.843	771	2,75%
Εκ των οποίων: Συντάξεις	22.357	22.168	-189	-0,85%
7. Αγορές μη χρημ/κών παγίων	2.254	1.985	-269	-11,93%
8. Λοιπές δαπάνες	20	8	-12	-60,00%
Ισοζύγιο (έλλειμα (-) ή πλεόνασμα (+))	868	1.246		
Ισοζύγιο (έλλειμα (-) ή πλεόνασμα(+))ως % του Α.Ε.Π.	0,48%	0,68%		
Πρωτογενές Αποτέλεσμα	5.330	5.211		
Πρωτογενές Αποτέλεσμα (πλεόνασμα (+))ως % του Α.Ε.Π.)	2,96%	2,85%		
Α.Ε.Π.	180.218	183.101		

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Σεπτεμβρίου 2018, Υπουργείο Οικονομικών .

Πλαίσιο 1: Γενική Κυβέρνηση- Φορείς, προσωπικό & μισθολογικό κόστος

Στο παρόν πλαίσιο αναλύονται τρεις βασικές παράμετροι που αφορούν τη διάρθρωση και το εύρος της ΓΚ και παρουσιάζουν δημοσιονομικό ενδιαφέρον: ο αριθμός των φορέων της ΓΚ, το απασχολούμενο σε αυτούς προσωπικό και το σχετικό μισθολογικό κόστος¹⁴.

1. Το «Μητρώο Φορέων της Γενικής Κυβέρνησης» που τηρεί η ΕΛΣΤΑΤ αποτελεί την κυριότερη πηγή στοιχείων για τον αριθμό των φορέων της ΓΚ. Τα κριτήρια κατάταξης ενός φορέα στη ΓΚ ορίζονται από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ESA 2010) και είναι τα εξής: α) να αποτελεί ο φορέας θεσμική μονάδα, δηλαδή να χαρακτηρίζεται από αυτονομία λήψης αποφάσεων και/ή να τηρεί πλήρη σειρά λογαριασμών, β) να ελέγχεται από τη ΓΚ και γ) να προσφέρει μη εμπορεύσιμο προϊόν.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Μητρώου (Ιούνιος 2017), οι φορείς της ΓΚ ανέρχονται σε 1.730, εκ των οποίων 595 ανήκουν στην Κεντρική Κυβέρνηση (συμπεριλαμβανομένων των νοσοκομείων), 1.109 στους ΟΤΑ και 26 στους ΟΚΑ. Ο αριθμός τους παρουσιάζει σταθερότητα κατά τα τελευταία έτη, ανερχόμενος σε 1.736 το 2015 και 1.737 το 2016. Σημειώνεται, πάντως, ότι τυχόν διακυμάνσεις του αριθμού των φορέων που συμπεριλαμβάνονται στο Μητρώο δεν προκύπτουν απαραίτητως από συστάσεις/καταργήσεις φορέων, αλλά και από την ένταξη/απαλοιφή φορέων οι οποίοι εμφανίζονται να πληρούν (αντίστοιχα παύουν να πληρούν) τα σχετικά κριτήρια ένταξης στο Μητρώο.

2. Το «Μητρώο Ανθρώπινου Δυναμικού του Ελληνικού Δημοσίου» (Απογραφή) που τηρείται από το Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης αποτελεί την βασική πηγή στοιχείων για το μέγεθος της απασχόλησης στη ΓΚ.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Μητρώου (Αύγουστος 2018), το σύνολο των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα ανέρχεται σε 695.751 άτομα. Εφόσον συμπεριληφθούν οι 23.583 απασχολούμενοι στους Ειδικούς Λογαριασμούς Κονδυλίων Έρευνας που τηρούνται στα ΑΕΙ (ΕΛΚΕ), οι οποίοι και έχουν πλέον ενταχθεί στο καθεστώς των φορέων της ΓΚ καθώς και 15.609 εντασσόμενοι σε «λοιπές ειδικές περιπτώσεις» (ενταγμένοι σε προγράμματα πρακτικής άσκησης - μαθητείας - κατάρτισης, ιδιώτες - μέλη επιτροπών, σχολικοί τροχονόμοι, υπότροφοι κ.ο.κ) το γενικό σύνολο των αμειβόμενων με αποδοχές από το Δημόσιο διαμορφώνεται σε 734.943 άτομα. Ειδικότερα, στο «στενό» δημόσιο τομέα το τακτικό προσωπικό ανέρχεται σε 566.511 και οι συμβασιούχοι σε 61.150, ενώ στα ΝΠΙΔ το τακτικό προσωπικό διαμορφώνεται σε 35.867 και οι συμβασιούχοι σε 17.960. Τέλος, στο σύνολο του δημοσίου τομέα, οι μετακλητοί υπάλληλοι, οι αιρετοί, οι Πρόεδροι και τα μέλη ΔΣ, καθώς και τα όργανα διοίκησης ανέρχονται σε 14.263. Από το σύνολο του τακτικού και έκτακτου προσωπικού, το 82% περίπου απασχολείται στους 5 βασικούς τομείς δράσης του κράτους, ήτοι άμυνα (13%),

¹⁴ Για εκτενέστερη ανάλυση βλέπε Γκράμμη Απόστολος, Σχοινιάς Χρήστος και Τριανταφυλλοπούλου Χριστίνα (2018), *Αριθμός φορέων, προσωπικό και δαπάνες μισθοδοσίας της Γενικής Κυβέρνησης: Μια επισκόπηση της εξέλιξής τους κατά τα τελευταία έτη*, Δοκίμιο Εργασίας 6, Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο.

δημόσια τάξη/ασφάλεια (10%), εκπαίδευση (26%), υγεία (15%) και τοπική αυτοδιοίκηση (18%).

Επισημαίνεται πως κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής (2009-2018) το προσωπικό του δημοσίου τομέα μειώθηκε σημαντικά κατά 27,9% (-268.757 άτομα). Τέλος, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του ΟΟΣΑ (Government at a glance 2017), σημειώνεται πως η απασχόληση στη ΓΚ (συμπεριλαμβανομένων των κληρικών) ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης ανήλθε το 2015 σε 18%, ήταν συνεπώς σχετικά χαμηλότερη από το μέσο όρο του ΟΟΣΑ που διαμορφώθηκε στο 18,1%.

3. Σε επίπεδο ΓΚ, σύμφωνα με τα σχετικά δελτία εκτέλεσης του προϋπολογισμού που δημοσιεύει το Υπουργείο Οικονομικών, οι δαπάνες που αφορούν τις αμοιβές προσωπικού ανήλθαν σε 16.215 εκατ. για το 2017. Το ποσό αυτό είναι αυξημένο κατά 2,75% σε σχέση με το 2016 (+434 εκατ.), κυρίως λόγω της αύξησης των εργοδοτικών εισφορών. Γενικότερα, κατά την περίοδο 2013-2017, η ετήσια μισθολογική δαπάνη παρέμεινε σχετικά σταθερή στο ύψος περίπου των 16 δις. ευρώ.

Σημαντικός παράγοντας που επιδρά στην εξέλιξη του μισθολογικού κόστους της ΓΚ είναι ο λόγος προσλήψεων/αποχωρήσεων, ο οποίος από 1:5 που ήταν κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής, διαμορφώθηκε σε 1:4 το 2017 και 1:3 το 2018, ενώ για τα επόμενα έτη μέχρι το 2022 έχει συμφωνηθεί να ανέλθει στο 1:1 (ΜΠΔΣ 2019-2022).

Συμπερασματικά:

- ο αριθμός των φορέων της ΓΚ παρέμεινε σχετικά σταθερός κατά τα τελευταία έτη,
- ο αριθμός των εργαζομένων, μετά τη μεγάλη υποχώρηση που εμφάνισε κατά τα πρώτα έτη εφαρμογής των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής, έχει κατά βάση σταθεροποιηθεί στα νέα χαμηλότερα επίπεδα
- οι δαπάνες για αμοιβές του προσωπικού εμφάνισαν μικρές μεταβολές την περίοδο 2013-2017.

Παράλληλα, σε οργανωτικό επίπεδο, βελτιώθηκε σημαντικά ο τρόπος παρακολούθησης των εν λόγω μεγεθών με:

- τη δημιουργία του Μητρώου Φορέων της ΓΚ από την ΕΛΣΤΑΤ,
- τη λειτουργία της Ενιαίας Αρχής Πληρωμών
- την ανάπτυξη του Μητρώου Ανθρώπινου Δυναμικού του ελληνικού Δημοσίου από το Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης
- την τακτική μηνιαία δημοσίευση των στοιχείων εκτέλεσης του προϋπολογισμού σε επίπεδο ΓΚ από το Υπουργείο Οικονομικών.

2.2. Υποτομείς ΓΚ

Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ)

Οι ΟΚΑ παρουσίασαν μειωμένο πλεόνασμα έναντι της περυσινής αντίστοιχης περιόδου (ύψους 1.689 εκατ. ευρώ έναντι 1.993 εκατ. ευρώ το 2017). Η ελαφριά συρρίκνωση του πλεονάσματος των ΟΚΑ είναι συνέπεια αποκλειστικά της αύξησης των δαπανών τους κατά 4% ενώ τα έσοδά τους αυξήθηκαν κατά 2,8% σε ετήσια βάση.

Στην αύξηση των εσόδων των ΟΚΑ συνέβαλαν σημαντικά η αύξηση των εισπραχθεισών μεταβιβάσεων από τον ΚΠ και οι αυξημένες εισπράξεις από ασφαλιστικές εισφορές. Η αύξηση των εισπραχθεισών μεταβιβάσεων υπαγορεύθηκε από την ανάγκη αυξημένης χρηματοδότησης προς τον ΟΠΕΚΑ η οποία σχετίζεται με το γεγονός ότι ο εν λόγω φορέας έχει αναλάβει από 1/1/2018 και την χορήγηση των οικογενειακών επιδομάτων. Η αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών συνεπικουρήθηκε από την αύξηση των εργοδοτικών εισφορών που καταβάλλει η Κεντρική Κυβέρνηση υπέρ του ΕΦΚΑ και επομένως ως ένα βαθμό είναι δημοσιονομικά ουδέτερη σε όρους ΓΚ.

Οι αυξημένες δαπάνες των ΟΚΑ πηγάζουν από την αύξηση των δαπανών για κοινωνικές παροχές, η οποία προκλήθηκε από το ότι τα οικογενειακά επιδόματα από 1/3/2018 συμπεριλαμβάνονται πλέον στις δαπάνες των ΟΚΑ, ενώ προγενέστερα εμφανίζονταν ως δαπάνες του ΚΠ. Επομένως, η εν λόγω αύξηση είναι εν μέρει δημοσιονομικά ουδέτερη σε όρους ΓΚ. Σημειώνεται ότι το ύψος της δαπάνης για οικογενειακά επιδόματα κατά την εξεταζόμενη περίοδο ήταν υψηλότερο έναντι της αντίστοιχης περυσινής λόγω της επίσπευσης των πληρωμών των δόσεων, αλλά και λόγω της αύξησης του αριθμού των δικαιούχων οικογενειών. Επιπρόσθετα, αυξητική επίδραση στις δαπάνες για κοινωνικές παροχές είχε η εντατικοποίηση των πληρωμών του ΕΟΠΥΥ για παροχές ασθενείας προς ιδιωτικούς φορείς, η οποία συνέβαλε στη σημαντική μείωση σε ετήσια βάση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του οργανισμού¹⁵.

Τα τελευταία έτη οι δαπάνες και τα έσοδα των ΟΚΑ παρουσιάζουν σημαντική άνοδο. Σημαντική ποσοστιαία άνοδος σημειώνεται επίσης στα έσοδα από μεταβιβάσεις ως ποσοστό των συνολικών εσόδων των ΟΚΑ. Τόσο η διόγκωση των δαπανών όσο και διεύρυνση των εσόδων σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με την αλλαγή «της αρχιτεκτονικής» του ασφαλιστικού και συνταξιοδοτικού συστήματος, αφού η ενοποίηση των ασφαλιστικών ταμείων στον ΕΦΚΑ που έλαβε, ως γνωστόν, χώρα το έτος 2017 συνοδεύθηκε και από την αύξηση των αρμοδιοτήτων των ΟΚΑ. Υπενθυμίζεται ότι από 1/1/2017 ο ΕΦΚΑ ανέλαβε την καταβολή των συντάξεων και των ασφαλισμένων του Δημοσίου, ενώ ο πρώην ΟΓΑ και μετέπειτα ΟΠΕΚΑ επιφορτίστηκε με την καταβολή του επιδόματος κοινωνικής αλληλεγγύης ανασφάλιστων υπερηλίκων καθώς και τη χορήγηση (από το 2018 και εφεξής) των οικογενειακών επιδομάτων. Μάλιστα το 2019 το πρόγραμμα του ΚΕΑ θα υλοποιείται από τον ΟΠΕΚΑ και όχι από την Κεντρική Διοίκηση. Επομένως, οι αυξημένες υποχρεώσεις των ασφαλιστικών φορέων, λόγω των διευρυμένων αρμοδιοτήτων τους

¹⁵ Οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του ΕΟΠΥΥ, το Σεπτέμβριο του 2018 ανήλθαν σε 252 εκατ. ευρώ, ενώ το Σεπτέμβριο του 2017 είχαν διαμορφωθεί στα 910 εκατ. ευρώ.

προκάλεσαν την αύξηση των επιχορηγήσεων του ΚΠ προς αυτούς, και κατ' επέκταση την αύξηση των εσόδων τους.

Πίνακας 6: Ταμειακό Αποτέλεσμα των ΟΚΑ¹ (σε εκατ. ευρώ)

	Ιανουάριος - Σεπτέμβριος				
	2014	2015	2016	2017	2018
I. Σύνολο Εσόδων	27.003	24.939	27.041	31.725	32.630
εξ ων: Ασφαλιστικές Εισφορές	13.852	13.545	14.318	15.452	15.925
εξ ων: Μεταβιβάσεις από τον ΚΠ	11.807	10.399	11.730	15.294	15.871
Έσοδα από μεταβιβάσεις ως % των Συνολικών Εσόδων	43,7%	41,7%	43,4%	48,2%	48,6%
II. Σύνολο Δαπανών	26.891	25.167	26.100	29.732	30.942
εξ ων: Συντάξεις	18.931	18.799	18.572	22.265	22.085
Συντάξεις ως % των Συνολικών Δαπανών	70%	75%	71%	75%	71%
III. Ισοζύγιο (πλεόνασμα (+) / έλλειμμα (-))	112	-227	941	1.993	1.689

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Σεπτεμβρίου 2018, Υπουργείο Οικονομικών .

1) Συμπεριλαμβάνεται και το αποτέλεσμα των Νοσοκομείων

Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)

Το εννεάμηνο του 2018 το πλεόνασμα των ΟΤΑ ανήλθε σε 359 εκατ. ευρώ, κατά 247 εκατ. ευρώ υψηλότερα έναντι της αντίστοιχης περυσινής περιόδου. Το αυξημένο πλεόνασμα οφείλεται πρωτίστως στην αύξηση των εισπραχθεισών μεταβιβάσεων από τον ΚΠ λόγω της αύξησης των αποδιδόμενων, μέσω των ΚΑΠ, προς τους Δήμους πόρων. Η αύξηση των δαπανών των ΟΤΑ αφορά κατά βάση στην αγορά αγαθών και υπηρεσιών και σε αποδοχές προσωπικού. Αυξητική επίδραση στις δαπάνες αποδοχών προσωπικού άσκησε το κόστος μισθοδοσίας του προσωπικού καθαριότητας σχολικών μονάδων, το οποίο όμως καλύπτεται μέσω αυξημένης ειδικής επιχορήγησης από τον ΚΠ.

Γενικά, οι ΟΤΑ δεν αποτελούν πηγή ιδιαίτερης δημοσιονομικής ανησυχίας, καθώς, τα τελευταία έτη χαρακτηρίζονται από θετικές δημοσιονομικές επιδόσεις, με τα έσοδα από τις μεταβιβάσεις να διατηρούνται σχετικά σταθερά ως ποσοστό των συνολικών τους εσόδων.

Πίνακας 7: Ταμειακό Αποτέλεσμα των ΟΤΑ¹ (σε εκατ. ευρώ)

	Ιανουάριος - Σεπτέμβριος				
	2014	2015	2016	2017	2018
I. Σύνολο Εσόδων	4.782	4.044	4.588	4.293	4.876
(εξ ων: Μεταβιβάσεις από τον ΚΠ)	3.044	2.382	2.767	2.455	2.993
Έσοδα από μεταβιβάσεις ως % των Συνολικών Εσόδων	63,65%	58,90%	60,32%	57,19%	61,39%
II. Σύνολο Δαπανών	4.487	3.998	4.140	4.181	4.516
Ισοζύγιο (πλεόνασμα (+) / έλλειμμα (-))	295	47	448	112	359

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Σεπτεμβρίου 2018, Υπουργείο Οικονομικών .

1) Στους ΟΤΑ περιλαμβάνονται, οι Δήμοι, οι Περιφέρειες και τα Νομικά Πρόσωπα των ΟΤΑ.

Κεντρική Κυβέρνηση (πλην ΚΠ)

Το πλεόνασμα της Κεντρικής Κυβέρνησης διαμορφώθηκε στα 1.545 εκατ. ευρώ, βελτιωμένο κατά 265 εκατ. ευρώ έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2017. Η διεύρυνση του πλεονάσματος των φορέων της ΚΚ σε ετήσια βάση προήλθε από τη μείωση των δαπανών τους (κατά 423 εκατ. ευρώ) η οποία υπεραντιστάθμισε τη μείωση των εσόδων. Η μείωση των δαπανών της ΚΚ οφείλεται πρωτίστως στις μειωμένες δαπάνες για επιδοτήσεις του ΛΑΓΗΕ προς τους παραγωγούς ΑΠΕ. Αντίστοιχα, κυριότερη πηγή μείωσης των εσόδων ήταν οι μειωμένες εισπράξεις έμμεσων φόρων η οποία προκλήθηκε κατεξοχήν από τη μείωση του Ειδικού Τέλους Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων (Ε.Τ.Μ.Ε.Α.Ρ.)¹⁶.

Οι μεταβιβάσεις του ΚΠ προς τους φορείς της ΚΚ αποτέλεσαν την τελευταία διετία ένα χαμηλό ποσοστό των συνολικών εσόδων τους σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, το οποίο συνεπάγεται αύξηση των ιδίων εσόδων τους. Τέλος, οι αυξημένες εισπραχθείσες μεταβιβάσεις από τον ΚΠ το έτος 2016 προκλήθηκαν λόγω των αυξημένων δαπανών για καταπτώσεις εγγυήσεων και για ανάληψη χρέους φορέων ΓΚ.

Πίνακας 8: Ταμειακό Αποτέλεσμα των Νομικών Προσώπων και Επαναταξινομημένων ΔΕΚΟ (σε εκατ. ευρώ).

	Ιανουάριος - Σεπτέμβριος				
	2014	2015	2016	2017	2018
I. Σύνολο Εσόδων	4.177	5.014	7.474	6.687	6.530
(εξ ων: Μεταβιβάσεις από τον ΚΠ)	2.260	2.928	4.066	2.823	2.976
Έσοδα από μεταβιβάσεις ως % των Συνολικών Εσόδων	54,09%	58,39%	54,40%	42,22%	45,57%
II. Σύνολο Δαπανών	3.256	4.544	5.043	5.407	4.984
Ισοζύγιο (πλεόνασμα (+) / έλλειμμα (-))	922	470	2.432	1.280	1.545

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Σεπτεμβρίου 2018, Υπουργείο Οικονομικών .

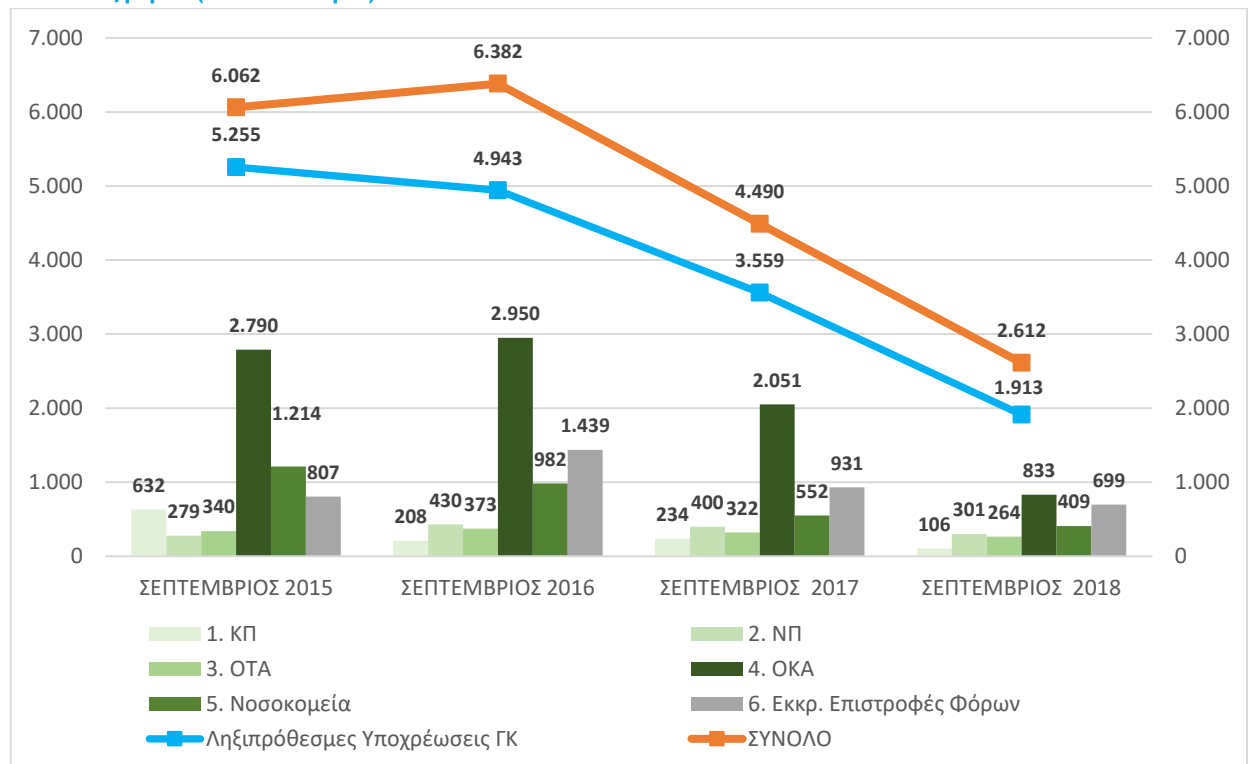
16 Το ΕΤΜΕΑΡ αναπροσαρμόζεται σύμφωνα με τη λογιστική πορεία του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ που χρηματοδοτεί τις πληρωμές του ΛΑΓΗΕ προς τους παραγωγούς ΑΠΕ .Η μείωση του ΕΤΜΕΑΡ αποφασίστηκε από τη ΡΑΕ λόγω του προβλεπόμενου για το έτος 2018 πλεονασματικού ισοζυγίου του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ.

2.3. Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις

Το απόθεμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ (συμπεριλαμβανομένων και των εκκρεμών επιστροφών φόρων) συνέχισε να κινείται πτωτικά για τρίτη κατά σειρά χρονιά και περιορίστηκε σε 2.612 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας μείωση κατά 1.878 εκατ. ευρώ σε σχέση με το προηγούμενο έτος¹⁷. Στην διαχρονική αυτή εξέλιξη, συνέβαλαν όλες οι συνιστώσες της ΓΚ με κυριότερες, τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ) και των Νοσοκομείων, οι οποίες αποτελούν σχεδόν το 65% του συνόλου των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ¹⁸.

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του 3ου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής (2015-2018), υλοποιήθηκε από το υπουργείο Οικονομικών πρόγραμμα εκκαθάρισης των συσσωρευμένων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, το οποίο αρχικά είχε ως στόχο τον μηδενισμό τους στο τέλος του προγράμματος (Ιούνιος του 2018). Για το σκοπό αυτό αποκλειστικά είχαν προβλεφθεί συγκεκριμένα ποσά από τις εκταμιεύσεις του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ). Στο πλαίσιο αυτό έως την λήξη του προγράμματος, εκταμιεύθηκαν συνολικά 7 δισ. ευρώ. Επόμενος στόχος είναι η εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του ελληνικού δημοσίου στο τέλος του έτους, κάτι που συμπεριλαμβάνεται στις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η Ελλάδα μετά την λήξη του 3^{ου} προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας τον περασμένο Αύγουστο.

Διάγραμμα 3: Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις Ελληνικού Δημοσίου 2015-2018. Σύνολο και ανά κατηγορία (σε εκατ.ευρώ)

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών Δελτία Μηνιαίων Στοιχείων ΓΚ

1. Το «Σύνολο» είναι το άθροισμα ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων ΓΚ και εκκρεμών επιστροφών φόρων.

¹⁷ Σημειώνεται προς σύγκριση ότι το αντίστοιχο μέγεθος τον Σεπτέμβριο του 2015 έφθανε τα 6062 ευρώ

¹⁸ Για τους φορείς αυτούς, οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις τον Σεπτέμβριο του 2018, περιορίστηκαν στο 1/3 σχεδόν του αποθέματος που είχαν το αντίστοιχο διάστημα το 2015 (833 από 2.790 εκατ. ευρώ και 409 από 1.214 εκατ. ευρώ).

2.4. Εγγυήσεις Ελληνικού Δημοσίου

Κατά τη διάρκεια του 2018 συνεχίστηκε η συρρίκνωση του ανεξόφλητου υπολοίπου για δάνεια που είχαν παρασχεθεί σε φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ) με την εγγύηση του ελληνικού Δημοσίου. Τον Σεπτέμβριο του 2018 το συνολικό ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο ανήλθε σε 10.557 εκατ. ευρώ. Σε σχέση με το 2009, καταγράφεται σωρευτική μείωση 15.009 εκατ. ευρώ ή 58,7%. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως:

α) Στη σημαντική μείωση των παρεχόμενων νέων εγγυήσεων κατά την περίοδο εφαρμογής του 3^{ου} προγράμματος οικονομικής προσαρμογής (2015-Σεπτέμβριος 2018). Σωρευτικά, την περίοδο αυτή το ελληνικό Δημόσιο (ΕΔ) παρείχε εγγυήσεις για δανειοδότηση φορέων (εντός και εκτός ΓΚ) συνολικού ύψους 584 εκατ. ευρώ, ενώ το αντίστοιχο ποσό της περιόδου 2009-2014 ξεπερνούσε κατά μέσο όρο το 1 δισ. ευρώ, ανά έτος.

β) Σε πληρωμές λόγω κατάπτωσης της εγγύησης. Έως τον Σεπτέμβριο του τρέχοντος έτους, οι δαπάνες για καταπτώσεις εγγυήσεων, ανήλθαν σε 915 εκατ. ευρώ¹⁹. Σωρευτικά την περίοδο εφαρμογής του 3^{ου} προγράμματος, κατέπεσαν συνολικές εγγυήσεις φορέων ύψους 2.911 εκατ. ευρώ²⁰, με το συνολικό ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο να μειώνεται αντίστοιχα²¹.

γ) Στη μετατόπιση ποσών στο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης, με τη διαδικασία της «ανάληψης χρεών φορέων»²².

¹⁹ Στην πλειοψηφία του αφορά καταπτώσεις εγγυήσεων φορέων των οποίων τις δανειακές υποχρεώσεις έχει αναλάβει το ελληνικό δημόσιο (λ.χ ΟΣΕ). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι για το 2018 από το συνολικό ποσό των 915 εκατ. ευρώ που αφορά πληρωμές καταπτώσεων, τα 806 αφορούν καταπτώσεις εγγυήσεων για δανειακές υποχρεώσεις του ΟΣΕ, τις οποίες έχει προηγουμένως αναλάβει το ελληνικό δημόσιο. Συνέπεια της πρακτικής αυτής είναι η αύξηση του δημοσίου χρέους, την ημερομηνία ανάληψης του χρέους, ενώ την χρονική στιγμή κατάπτωσης της εγγύησης δεν προκύπτει αντίστοιχη επιβάρυνση των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού, με το αποτέλεσμα να είναι πλέον ουδέτερο σε επίπεδο ΓΚ

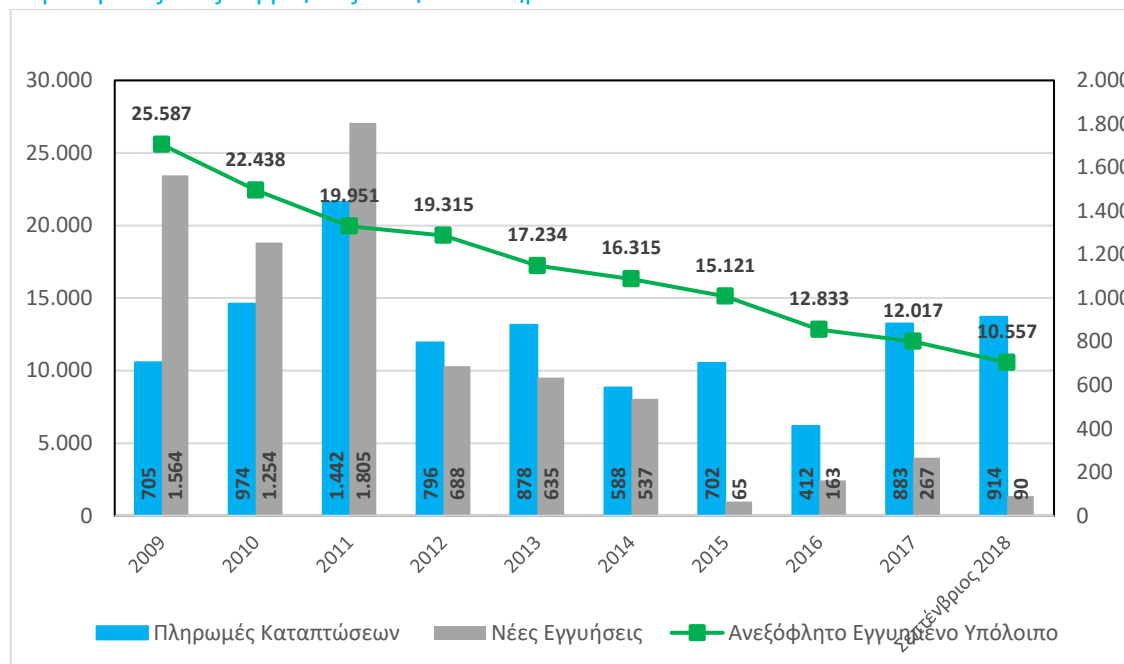
²⁰ Το ποσό αυτό στην πλειοψηφία του αφορούσε καταπτώσεις εγγυήσεων για δανειακών υποχρεώσεων του ΟΣΕ, τις οποίες είχε ήδη αναλάβει το ελληνικό δημόσιο

²¹ Για την περίοδο 2015-2018 (Σεπτέμβριος) η συνολική συρρίκνωση του ανεξόφλητου εγγυημένου κεφαλαίου, μη συμπεριλαμβανομένων των παρεχόμενων νέων εγγυήσεων, ανήλθε σε 5.148 εκατ. ευρώ. Από αυτά τα 2.913 προήλθαν λόγω κατάπτωσης της εγγύησης και το υπόλοιπο 2.235 εκατ. ευρώ λόγω τακτοποίησης των δανειακών υποχρεώσεων από τους φορείς

²² Το 2017 το ΕΔ ανέλαβε τα δάνεια του ΟΜΜΑ (ΦΕΚ τ. Β' 99/24.01.2018 & τ. Β' 330/08.02.2018) και τα ενέταξε στο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης ΚΔ, ύψους 192 εκατ. ευρώ. Η παρακολούθηση πλέον γίνεται από τον Ο.Δ.ΔΗ.Χ.

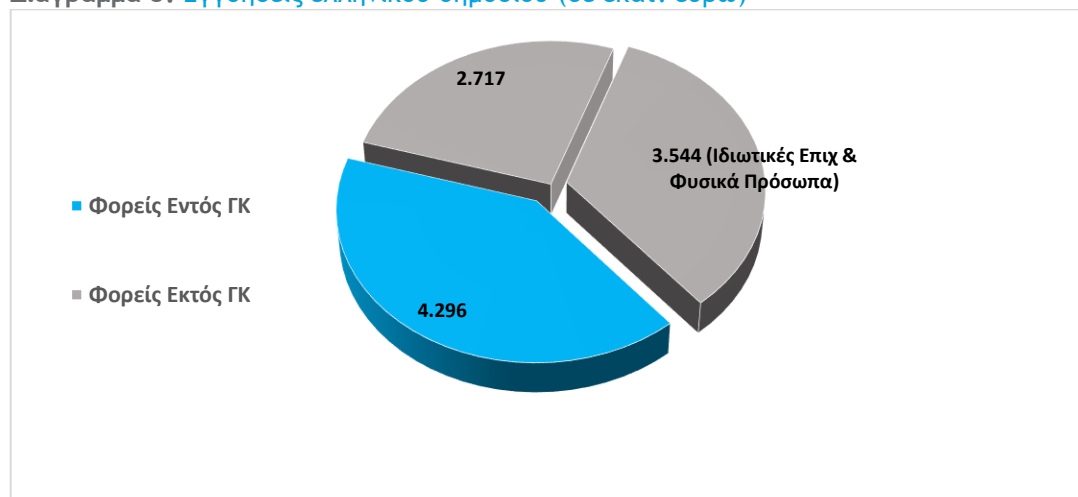
Διάγραμμα 4: Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων και παρεχόμενες νέες Εγγυήσεις Ελληνικού Δημοσίου 2009-2018²³

Πηγή: ΥΠΟΙΚ - ΓΛΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημοσίου Λογιστικού

Από το συνολικό ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο των 10.557 εκατ. ευρώ (Σεπτέμβριος 2018), τα 4.296 εκατ. ευρώ αφορά σε παρασχεθείσες εγγυήσεις για δανειοδότηση φορέων εντός ΓΚ, ενώ τα υπόλοιπα 6.261 εκατ. ευρώ, σε φορείς εκτός ΓΚ (διάγραμμα 4). Από αυτά τα 3.544 εκατ. ευρώ, αφορούν σε παρασχεθείσες εγγυήσεις προς ιδιωτικές επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα (πληγέντες φυσικών καταστροφών)²⁴.

Διάγραμμα 5: Εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου (σε εκατ. ευρώ)

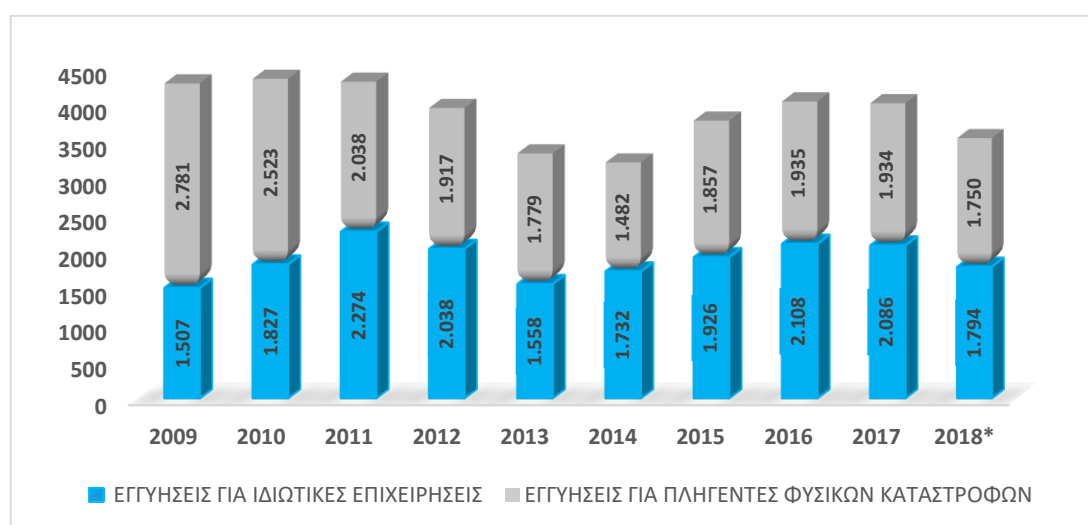
Πηγή: ΥΠΟΙΚ - ΓΛΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημοσίου Λογιστικού

²³ Τα στοιχεία για το 2018 αφορούν έως τον μήνα Σεπτέμβριο

²⁴ Από τα 3.544 εκατ. ευρώ τα 1.794 αφορούν εγγυήσεις ιδιωτικών επιχειρήσεων και τα 1.750 εγγυήσεις φυσικών προσώπων (πληγέντες φυσικών καταστροφών)

Το ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα, το 2018 παρουσιάζει σημαντική μείωση κατά 476 εκατ. ευρώ, έπειτα από μια διετή στασιμότητα (διάγραμμα 6). Η μείωση αυτή οφείλεται, κατά βάση, σε επικαιροποιημένα στοιχεία των τραπεζών, οι οποίες παρέχουν πλέον πιο ακριβή εικόνα για το μέγεθος των παρασχεθεισών εγγυήσεων σε ιδιώτες. Η εξυγίανση του εν λόγω χαρτοφυλακίου παραμένει μια πρόκληση που χρήζει ιδιαίτερης αντιμετώπισης. Μεγάλο μέρος των δανείων αυτών εντάσσονται στα «μη εξυπηρετούμενα δάνεια» των ελληνικών εμπορικών τραπεζών, γεγονός που απαιτεί κατάλληλη αντιμετώπιση, προκειμένου αφενός να περιορισθεί το δημοσιονομικό κόστος και αφετέρου να μην επιδεινωθεί σημαντικά η χρηματοοικονομική κατάσταση των εμπορικών τραπεζών.

Διάγραμμα 6: Ανεξόφλητο υπόλοιπο παρασχεθεισών εγγυήσεων του ελληνικού δημοσίου σε Φυσικά Πρόσωπα²⁵ & Ιδιωτικές Επιχειρήσεις

Πηγή: ΥΠΟΙΚ - ΓΛΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημόσιου Λογιστικού

*Τα στοιχεία αναφέρονται σε επίπεδο 9μήνου

Την περίοδο της εφαρμογής των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής (2010-2018) το ανεξόφλητο κεφάλαιο, για δάνεια που είχαν παρασχεθεί σε φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ) με την εγγύηση του ελληνικού Δημοσίου, συρρικνώθηκε σημαντικά (διάγραμμα 4). Ωστόσο η συρρίκνωση αυτή δημιούργησε σημαντική δημοσιονομική επιβάρυνση²⁶ και διόγκωση του δημοσίου χρέους λόγω ανάληψης χρεών φορέων. Δεδομένου ότι η Ελλάδα ολοκλήρωσε την εφαρμογή των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής, τα οποία υπαγόρευαν την αξιοποίηση του μηχανισμού των δημοσίων εγγυήσεων με μεγάλη φειδώ, καθίσταται αναγκαία η διατήρηση της πολιτικής αυτής. Η παροχή των εγγυήσεων εκ μέρους του δημοσίου αποτελεί ένα χρήσιμο δημοσιονομικό εργαλείο, υπό τον όρο ότι αυτή ασκείται υπό αναπτυξιακές και κοινωνικές προϋποθέσεις, με απολύτως διαφανή κριτήρια και με τρόπο που να μην υπονομεύει την δημοσιονομική κατάσταση της οικονομίας.

²⁵ Περιλαμβάνουν δάνεια παλιννοστούτων, αθίγγανων, θεομηνιόπληκτων, πυροπαθών κλπ

²⁶ Την περίοδο 2010-2018 το ελληνικό δημόσιο, εξαιτίας παροχής εγγύησης, επιβαρύνθηκε με πληρωμές καταπτώσεων, φορέων ύψους 7.591 εκατ. ευρώ. Μέρος από αυτό το ποσό προστέθηκε στο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης (περιπτώσεις ανάληψης των χρεών φορέων), ενώ το υπόλοιπο επιβάρυνε τις δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού εκάστου έτους

3. Εκτιμήσεις για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων του 2018 και 2019

3.1. Δημοσιονομική διαχείριση 2018 και 2019

Η ολοκλήρωση του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής στις 20 Αυγούστου του 2018 είχε ως επακόλουθο αφ' ενός την ένταξη της Ελλάδας στο κοινό πλαίσιο συντονισμού των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών της ΕΕ, γνωστό ως «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο». Παράλληλα ενεργοποιήθηκε ο μηχανισμός ενισχυμένης εποπτείας²⁷. Όπως είναι γνωστό, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου²⁸ τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης υποβάλλουν στην Επιτροπή μέχρι τις 15 Οκτωβρίου κάθε έτους Σχέδιο του Δημοσιονομικού Προγράμματός τους (Draft Budgetary Plan), με βάση τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις για το τρέχον και για το επόμενο έτος.

Στο ελληνικό Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος 2019 (ΣΔΠ 2019) προβλέπεται η υπέρβαση των στόχων ενισχυμένης εποπτείας για πρωτογενές πλεόνασμα ΓΚ ύψους 3,5% του ΑΕΠ, και για τα 2 έτη αναφοράς, 2018 και 2019. Συγκεκριμένα, για το έτος 2018 εκτιμάται ότι το πρωτογενές πλεόνασμα θα ανέλθει στο 3,8% του ΑΕΠ. Για το έτος 2019 υπάρχουν δύο εναλλακτικά σενάρια: το βασικό σενάριο που προβλέπει πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 4,2% του ΑΕΠ και το σενάριο με ενσωματωμένες μη ψηφισμένες, αλλά σχεδιαζόμενες δημοσιονομικές παρεμβάσεις που με τις οποίες το πρωτογενές πλεόνασμα περιορίζεται σε 3,6% του ΑΕΠ²⁹. Σε σχέση με το ΜΠΔΣ 2019-2022 οι προβλέψεις αυτές είναι υψηλότερες (το ΜΠΔΣ προέβλεπε πρωτογενές πλεόνασμα 3,56% του ΑΕΠ για το έτος 2018 και 4% του ΑΕΠ για το έτος 2019).³⁰

Το έτος 2018, το ισοζύγιο της ΓΚ κατά ESA, σύμφωνα με το ΣΔΠ αναμένεται να διαμορφωθεί στο 0,4% του ΑΕΠ ευθυγραμμισμένο με την εκτίμηση του ΜΠΔΣ 2019-2022 (Διάγραμμα 7). Η σύγκλιση που προβλέπεται μπορεί να υποστηριχθεί από την εκτιμώμενη μεταβολή των δαπανών για τόκους, ενώ το πρωτογενές πλεόνασμα της ΓΚ κατά ESA εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ. Το

27 Η ενεργοποίηση του μηχανισμού ενισχυμένης εποπτείας πραγματοποιήθηκε βάσει του άρθρου 14 του Κανονισμού 472/2013 που ορίζει ότι «Τα κράτη μέλη παραμένουν υπό εποπτεία μετά το πρόγραμμα εφόσον δεν έχει εξοφληθεί τουλάχιστον το 75 % της χρηματοδοτικής συνδρομής που έχει ληφθεί από ένα ή περισσότερα άλλα κράτη μέλη, τον ΕΜΧΣ, τον ΕΜΣ ή το ΕΤΧΣ.»

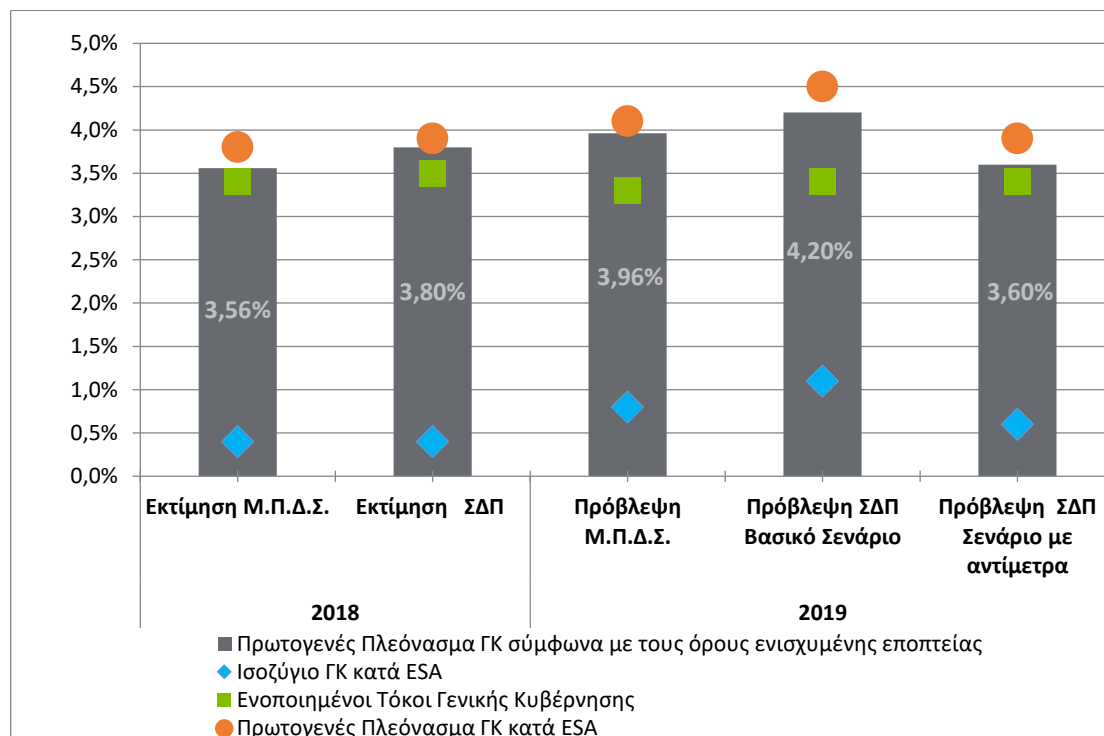
28 Κανονισμός 473/2013

29 Αυτές οι δημοσιονομικές προβλέψεις είναι οριακά μόνο διαφοροποιημένες από τις αντίστοιχες του Προσχεδίου του Προϋπολογισμού του 2019 που είχε κατατεθεί στη Βουλή λίγο νωρίτερα, ήτοι την 1η Οκτωβρίου 2018. Ειδικότερα, στο Προσχέδιο προβλεπόταν πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 3,74% του ΑΕΠ για το έτος 2018 και πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 4,14% για το έτος 2019 σύμφωνα με το βασικό σενάριο, ενώ σύμφωνα με το «διορθωτικό» σενάριο που ενσωματώνει τις σχεδιαζόμενες πρόσθετες δημοσιονομικές παρεμβάσεις το πρωτογενές πλεόνασμα για το 2019 μειωνόταν στο 3,56% του ΑΕΠ. Στην παρούσα ανάλυση, αξιοποιείται η πληροφόρηση για τα δημοσιονομικά μεγέθη του ΚΠ που εμπεριέχεται στο Προσχέδιο, αφού το ΣΔΠ δεν περιλαμβάνει στοιχεία για τις επιμέρους συνιστώσες της ΓΚ.

30 Το «βασικό σενάριο» προβλέπει την περιστολή της συνταξιοδοτικής δαπάνης και εξισορροπητικές δημοσιονομικές παρεμβάσεις (μέτρα και αντίμετρα) που αποτυπώθηκαν στο ΜΠΔΣ 2018-2021. Οι σχεδιαζόμενες πρόσθετες παρεμβάσεις περιλαμβάνουν δαπάνες αυξημένης κοινωνικής χρησιμότητας, αλλά και δαπάνες αναπτυξιακού χαρακτήρα. Εστιάζουν στην επίτευξη στόχων όπως η καταπολέμηση της φτώχειας, της επισιτιστικής και εργασιακής ανασφάλειας, η κάλυψη της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης εύάλτων ομάδων, η συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, η αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας, η αντιμετώπιση της διαρροής νεανικού εργατικού δυναμικού με αυξημένα προσόντα, η αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου της χώρας και η ανάπτυξη της οικονομίας.

υψηλότερο πρωτογενές πλεόνασμα ΓΚ από το εμφανιζόμενο στο ΜΠΔΣ στηρίζεται στην πρόβλεψη για βελτιωμένο ισοζύγιο του ΚΠ.

Διάγραμμα 7: Αντιπαραβολή των προβλέψεων του ΜΠΔΣ 2019-2021 και του ΣΔΠ 2019 για το ισοζύγιο, τους ενοποιημένους τόκους και το πρωτογενές πλεόνασμα ΓΚ (ως % του ΑΕΠ).

Πηγή: ΜΠΔΣ 2019-2022 και ΣΔΠ 2019.

Η βελτίωση του ισοζυγίου του ΚΠ αναμένεται να προέλθει αποκλειστικά από το σκέλος των εσόδων. Τα αυξημένα έσοδα αναμένονται από τις εισπράξεις ΦΠΑ των οποίων η ανοδική πορεία εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί το επόμενο έτος. Λαμβάνοντας υπόψη την υπέρβαση που παρουσιάστηκε το εννέαμηνο του 2018 στις εισπράξεις ΦΠΑ σε σχέση με το στόχο του ΜΠΔΣ, εικάζεται ότι είναι εφικτή η διαμόρφωση των εσόδων ΦΠΑ σε επίπεδο υψηλότερο από το προβλεπόμενο στο ΜΠΔΣ και για τα δύο έτη. Εντούτοις, το τελικό ύψος των εσόδων ΦΠΑ θα εξαρτηθεί από την υλοποίηση των μακροοικονομικών προβλέψεων για αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, δεδομένου ότι δεν σχεδιάζονται νέες νομοθετικές παρεμβάσεις που να αφορούν την αναμόρφωση του ΦΠΑ, κατά την διετία 2018-19.

Οι πρωτογενείς δαπάνες του ΚΠ, παρόλο που παραμένουν σταθερές στο σύνολο, αποκλίνουν συγκριτικά με τους στόχους του ΜΠΔΣ σε επιμέρους υποκατηγορίες, λόγω των επιπτώσεων της κατανομής του αποθεματικού. Σχετικά με τους λοιπούς υποτομείς της ΓΚ, το πλεόνασμα των ΟΤΑ είναι σημαντικά μειωμένο έναντι του στόχου του ΜΠΔΣ, γεγονός που εξηγείται από τη διαφορετική λογιστική μεταχείριση του πολυετούς επενδυτικού προγράμματος «Φιλόδημος II». Τέλος, τόσο στο ΜΠΔΣ όσο και στο ΣΔΠ προβλέπεται πλεόνασμα των ΟΚΑ ύψους 1% του ΑΕΠ.

Το ισοζύγιο της ΓΚ κατά ESA το 2019, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, θα ανέλθει στο 1,1% του ΑΕΠ, δηλαδή 0,3 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από την πρόβλεψη του ΜΠΔΣ.

Το αυξημένο σύμφωνα με το ΣΔΠ πρωτογενές πλεόνασμα της ΓΚ οφείλεται στην πρόβλεψη για μείωση του ελλείμματος του ΚΠ και διεύρυνση του πλεονάσματος των ΟΚΑ. Η μείωση του ελλείμματος του ΚΠ θα στηριχθεί, κατά κύριο λόγο στην ενίσχυση των εισπράξεων ΦΠΑ. Όσο για το ισοζύγιο των ΟΚΑ αναμένεται να βελτιωθεί χάρη στην καλύτερη πορεία των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές έναντι εκείνων που είχαν προβλεφθεί στο ΜΠΔΣ. Η προσδοκία για αύξηση των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές στηρίζεται στην πρόβλεψη για συνέχιση της βελτίωσης της απασχόλησης το 2019 (κατά 1,8% σε σχέση με το 2018). Αναφορικά με το ισοζύγιο των ΟΤΑ κατά το 2019, εμφανίζεται χαμηλότερο πλεόνασμα από το προβλεπόμενο στο ΜΠΔΣ λόγω της μεταφερόμενης επίδρασης (carry over effect) των αυξημένων εξόδων του έτους 2018. Η προβλεπόμενη αύξηση των δαπανών για μεταβιβάσεις του ΚΠ είναι δημοσιονομικά ουδέτερη τόσο για το αποτέλεσμα του ΚΠ όσο και της ΓΚ. Προκαλείται κυρίως από το γεγονός ότι οι πληρωμές για το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης (ΚΕΑ), ήδη εντός του 2018, θα αρχίσουν να καταβάλλονται από τον ΟΠΕΚΑ που θα λαμβάνει για το σκοπό αυτό αυξημένη χρηματοδότηση από τον ΚΠ. Υπενθυμίζεται ότι στο ΜΠΔΣ προβλεπόταν ότι το ΚΕΑ θα υλοποιείτο από την Κεντρική Διοίκηση και όχι από τον ΟΠΕΚΑ που υπάγεται στους ΟΚΑ.

Σύμφωνα με το (εναλλακτικό) «διορθωτικό» σενάριο που ενσωματώνει τις σχεδιαζόμενες πρόσθετες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, προβλέπεται επιδείνωση του ισοζυγίου της ΓΚ για το έτος 2019 κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ έναντι του προβλεπόμενου στο ΜΠΔΣ. Το «διορθωτικό» σενάριο προβλέπει ότι δεν θα περικοπεί η «προσωπική διαφορά» από τις συντάξεις και, κατ' ακολουθία, θα ανασταλεί η εφαρμογή των «αντιμέτρων», των αντισταθμιστικών δηλαδή παρεμβάσεων που έχουν νομοθετηθεί και συμπεριληφθεί στο βασικό σενάριο - με ρητή εξαίρεση τον ανασχεδιασμό των οικογενειακών επιδομάτων και του επιδόματος τέκνων. Επιπρόσθετα, στο προαναφερόμενο «διορθωτικό» σενάριο έχουν ενσωματωθεί νέα στοχευμένα μέτρα δημοσιονομικής επέκτασης στους τομείς της κοινωνικής ασφάλισης, των φορολογικών εσόδων και της κοινωνικής προστασίας.

Ο Πίνακας 9 αποτυπώνει όλες τις νέες παρεμβάσεις του εναλλακτικού σεναρίου (χωρίς περικοπή συντάξεων) και τη δημοσιονομική επίδρασή τους στο ισοζύγιο της ΓΚ. Οι νέες παρεμβάσεις εκτιμάται ότι θα επιβαρύνουν το ισοζύγιο της ΓΚ κατά -1.100 εκατ. ευρώ, από τα οποία το 60% να αφορά στο σκέλος των δαπανών και το υπόλοιπο 40% στο σκέλος των εσόδων.

Πίνακας 9: Σχεδιαζόμενες πρόσθετες δημοσιονομικές παρεμβάσεις για το έτος 2019 (καθαρή βάση, σε εκατ. ευρώ) - εναλλακτικό «διορθωτικό» σενάριο.

	Πρόσθετη παρέμβαση	Απόδοση
	στα Έσοδα	-440
1	Μεσοσταθμική μείωση του ΕΝΦΙΑ κατά 10%	-263
2	Μείωση ασφαλιστικών εισφορών ελεύθερων επαγγελματιών, αυτοαπασχολούμενων και αγροτών ¹	-177
3	Μείωση συντελεστή φορολογίας διανεμόμενων κερδών κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες ²	0
4	Σταδιακή μείωση φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων από 29% σε 25% σε οριζόντια τετραετία ²	0
	στις Δαπάνες	-660
1	Αναστολή «αντίμετρων» - αντισταθμιστικών παρεμβάσεων Ν. 4472/2017	1.730
1.1	εκ των οποίων επίδομα στέγασης	600
1.2	εκ των οποίων βρεφονηπιακοί σταθμοί	140
1.3	εκ των οποίων σχολικά γεύματα	190
1.4	εκ των οποίων μείωση συμμετοχής στη Φαρμακευτική Δαπάνη	240
1.5	εκ των οποίων ενεργητικές πολιτικές στην αγορά εργασίας	260
1.6	εκ των οποίων διάθεση πιστώσεων Π.Δ.Ε. για έργα υποδομών στην αγροτική παραγωγή, έργα ενεργειακής εξοικονόμησης και αναβάθμισης της Βιομηχανίας	300
2	Αναστολή-ακύρωση περικοπών «προσωπικής διαφοράς» στις συντάξεις (Ν. 4472/2017 ³)	-2.065
3	Επιδότηση ενοικίου ⁴	-200
4	Επιδότηση 100% ασφαλιστικών εισφορών νέων εργαζομένων έως 24 ετών και επιδότηση στο 50% των εργοδοτικών εισφορών που καταβάλλονται για αυτούς	-103
5	Ενίσχυση ειδικής αγωγής μέσω πρόσληψης 4500 εκπαιδευτικών και εξειδικευμένου προσωπικού σε θέσεις που τώρα καλύπτονται από προσωπικό ορισμένου χρόνου	-22
6	Ενίσχυση προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» ⁵	0
	Συνολική δημοσιονομική επίπτωση	-1.100

Πηγή: ΣΔΠ 2019.

- 1) Στο Προσχέδιο του Προϋπολογισμού του 2019, η αναμενόμενη επίδραση της εν λόγω παρέμβασης είχε υπολογιστεί σε -229 εκατ. ευρώ. Η αναθεώρηση προς τα κάτω στο ΣΔΠ 2019 βασίζεται στην υπόθεσή ότι βελτιωθούν οι εισπράξεις.
- 2) Οι εν λόγω παρεμβάσεις θα έχουν δημοσιονομική επίπτωση από το έτος 2020 και μεταγενέστερα.
- 3) Σε ακαθάριστη βάση, η αναμενόμενη επίδραση της αναστολής των συνταξιοδοτικών περικοπών των του Ν. 4472/2017 ανέρχεται στο 1,56% του προβλεπόμενου το 2019 ΑΕΠ, ήτοι σε 2.966 εκατ. ευρώ περίπου.
- 4) Αποτελεί επαναπροσδιορισμό της αντίστοιχης δράσης που έχει συμπεριληφθεί στις εξισορροπητικές παρεμβάσεις του Ν. 4472/2017 με πιο στοχευμένα κριτήρια.
- 5) Η επιβαρυντική επίπτωση της εν λόγω παρέμβασης έχει ενσωματωθεί στο βασικό σενάριο.

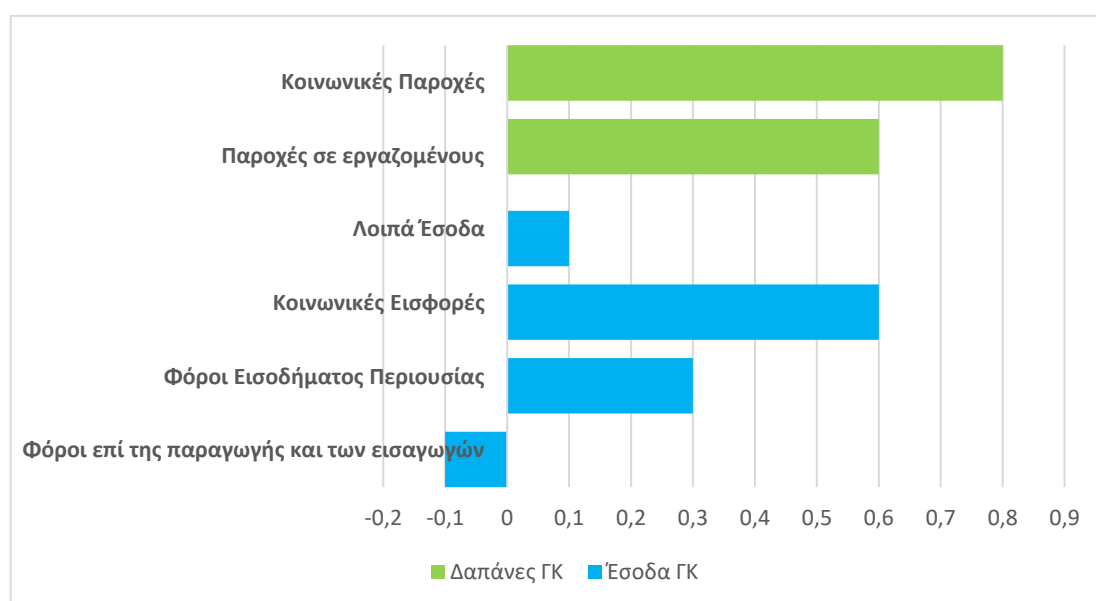
Οι παρεμβάσεις στα έσοδα περιλαμβάνουν φορολογικές ελαφρύνσεις για μικροϊδιοκτήτες και ιδιοκτήτες ακίνητης περιουσίας μεσαίας αξίας, καθώς και ασφαλιστικές ελαφρύνσεις για τους ελεύθερους επαγγελματίες, τους αυτοαπασχολούμενους και τους αγρότες. Αποσκοπούν στην αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των εν λόγω κατηγοριών φορολογουμένων, αλλά και στη διόρθωση στρεβλώσεων του υφιστάμενου φορολογικού και ασφαλιστικού συστήματος.³¹ Οι παρεμβάσεις στις δαπάνες έχουν κοινωνικό χαρακτήρα που στοχεύουν στην υποστήριξη ορισμένων ευάλωτων ομάδων, όπως τα άτομα τρίτης ηλικίας και τα ΑμεΑ, στην καταπολέμηση της ανεργίας των νέων και της στεγαστικής ανασφάλειας.

31 Οι στρεβλώσεις συνίστανται, μεταξύ άλλων, στη μείωση του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων και των ελεύθερων επαγγελματιών καθώς και στη μείωση των δηλωθέντων εισοδημάτων τους.

Σύμφωνα με το ίδιο σενάριο, το ισοζύγιο της ΓΚ θα καταγράψει μείωση (κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, ήτοι κατά 950 εκατ. ευρώ) έναντι του προβλεπόμενου σύμφωνα με το βασικό σενάριο (Διάγραμμα 2). Η μείωση αυτή οφείλεται σε αυξημένες δαπάνες ΓΚ για κοινωνικές παροχές (κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ) που αφορούν κατά βάση στη μη περικοπή των συντάξεων. Σημειώνεται ότι η δημοσιονομική επιβάρυνση που προκύπτει από την αναστολή-ακύρωση των συνταξιοδοτικών περικοπών (ύψους 2.065 εκατ. ευρώ σε καθαρή βάση) μόνο εν μέρει αντισταθμίζεται από το δημοσιονομικό όφελος (ύψους 1.730 εκατ. ευρώ) που προκύπτει από την παράλληλη αναστολή-ακύρωση των «αντιμέτρων» που είχαν προγραμματιστεί με το Ν. 4472/2017.

Διάγραμμα 8: Μεταβολή επιλεγμένων κατηγοριών εσόδων και δαπανών της ΓΚ σύμφωνα με το «διορθωτικό» σενάριο ως % ΑΕΠ.

Πηγή: ΣΔΠ 2019.

Αντίθετα, σύμφωνα με το «διορθωτικό» σενάριο (αναστολή-ακύρωση συνταξιοδοτικών περικοπών και νέες, πρόσθετες δημοσιονομικές παρεμβάσεις κοινωνικού χαρακτήρα) προβλέπεται αύξηση των εσόδων της ΓΚ (έναντι των προβλεπόμενων στο βασικό σενάριο) που αντισταθμίζει την αύξηση των εσόδων από φόρους εισοδήματος, περιουσίας κλπ. Η αύξηση στο φόρο εισοδήματος αποτελεί δευτερογενή επίδραση της μη περικοπής των συντάξεων, αφού το διαθέσιμο εισόδημα των συνταξιούχων αντί να μειωθεί θα αυξηθεί λόγω των πρόσθετων διορθωτικών παρεμβάσεων κοινωνικής αναδιανομής. Αρνητική επίδραση στα έσοδα θα έχει η μείωση του ΕΝΦΙΑ. Τέλος, η εμφανιζόμενη στο ΣΔΠ αύξηση (κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ) των εσόδων από ασφαλιστικές εισφορές, όπως και η ισόποση αύξηση των δαπανών για παροχές σε εργαζομένους οφείλεται στο γεγονός ότι στα ανωτέρω μεγέθη, βάσει της μεθοδολογίας της ΕΛΣΤΑΤ, συμπεριλαμβάνονται και οι τεκμαρτές ασφαλιστικές εισφορές.

3.2. Δημοσιονομικοί στόχοι για το 2018 και το 2019

Στον Πίνακα 10 αντιπαραβάλλονται οι δημοσιονομικές προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών με τις αντίστοιχες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ΔΝΤ και του ΟΟΣΑ. Οι ανωτέρω φορείς συγκλίνουν ως προς την επίτευξη εν γένει των δημοσιονομικών στόχων για τα έτη 2018 και 2019.³² Οι εκτιμήσεις τους ωστόσο διαφοροποιούνται εκτιμήσεις τους αναφορικά με τις ακριβείς ποσοτικές εκτιμήσεις των δημοσιονομικών επιδόσεων. Το ΔΝΤ εκτιμά ότι το πρωτογενές πλεόνασμα ΓΚ θα προσεγγίσει σχεδόν το επίπεδο του στόχου που έχει συμφωνηθεί στο πλαίσιο της μεταμνημονιακής ενισχυμένης εποπτείας και τα δύο έτη. Για το έτος 2019, οι προβλέψεις και των τριών διεθνών θεσμικών φορέων για το πρωτογενές πλεόνασμα της ΓΚ παρουσιάζουν σημαντική αρνητική απόκλιση έναντι της πρόβλεψης του Υπουργείου Οικονομικών. Η ανωτέρω απόκλιση θεμελιώνεται στην πρόβλεψή τους για διαμόρφωση των εσόδων της ΓΚ σε επίπεδο χαμηλότερο από το προβλεφθέν στο ΣΔΠ 2019, η οποία με τη σειρά της στηρίζεται στην εκτίμηση για μικρότερο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές.

Πίνακας 10: Προβλέψεις Υπ.Οικ. και διεθνών θεσμικών φορέων για τα δημοσιονομικά μεγέθη (σε εκατ. ευρώ & ως % του ΑΕΠ).

	2018				2019				
	Υπ.Οικ. ¹	Ευρωπαϊκή Επιτροπή ¹	Δ.Ν.Τ. ²	Ο.Ο.Σ.Α. ³	Υπ.Οικ. Βασικό Σενάριο ¹	Υπ.Οικ. Σενάριο με Μέτρα ¹	Ευρωπαϊκή Επιτροπή ¹	Δ.Ν.Τ. ²	Ο.Ο.Σ.Α. ³
Ισοζύγιο ΓΚ	740	1.198	982	825	2.091	1.081	1.233	-11	737
ως % ΑΕΠ	0,40%	0,65%	0,54%	0,45%	1,10%	0,57%	0,65%	-0,01%	0,39%
Τόκοι ⁴	6.439	5.921	5.502	6.301	6.383	6.383	6.598	6.680	6.027
Πρωτογενές Αποτέλ. ΓΚ	7.179	7.119	6.484	7.126	8.474	7.464	7.832	6.669	6.764
ως % ΑΕΠ	3,92%	3,85%	3,54%	3,93%	4,50%	3,93%	4,11%	3,52%	3,62%
ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές	183.101	184.906	183.106	181.492	190.094	190.094	190.770	189.320	187.020

Πηγές: Draft Budgetary Plan 2019.

Spring 2018 European Economic Forecast, European Commission, June 2018.

World Economic Outlook (WEO), International Monetary Fund, October 2018.

OECD Economic Outlook, Organisation for Economic Co-operation and Development, June 2018.

32 Διευκρινίζεται ότι για το έτος 2019 οι προβλέψεις των τριών διεθνών φορέων εδράζονται στο βασικό σενάριο που όπως προαναφέρθηκε υιοθετεί την εκδοχή των συνταξιοδοτικών περικοπών.

Πλαίσιο 2: Η μεθοδολογία των προβλέψεων των Διεθνών Οργανισμών για τα δημοσιονομικά μεγέθη της ΓΚ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το ΔΝΤ και ο ΟΟΣΑ χρησιμοποιούν παρόμοια, αλλά όχι πανομοιότυπη μεθοδολογία για να καταρτίσουν τις δημοσιονομικές προβλέψεις τους για τα δημοσιονομικά μεγέθη της ΓΚ.

Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπολογίζει το ισοζύγιο και το πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ, σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών, (ESA 2010), ώστε οι παραγόμενες προβλέψεις της να καθίστανται συγκρίσιμες με τις προβλέψεις της για τα άλλα κράτη μέλη της ΕΕ.

Το Δ.Ν.Τ. χρησιμοποιεί τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας για τον υπολογισμό του ισοζυγίου και του πρωτογενούς αποτελέσματος της ΓΚ. Σύμφωνα με αυτή γίνονται ορισμένες προσαρμογές στο ισοζύγιο της ΓΚ σε εθνικολογιστική βάση, τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και στο σκέλος των δαπανών. Ειδικότερα, στο ισοζύγιο και στο πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ σύμφωνα με τη μεθοδολογία ενισχυμένης εποπτείας δεν λαμβάνονται υπόψη τα έσοδα από ANFA και SMPs, η επίπτωση του προγράμματος στήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, το σύνολο σχεδόν των εσόδων αποκρατικοποιήσεων και οι μη αντικριζόμενες δαπάνες για μεταναστευτικές ροές.

Τέλος, ο ΟΟΣΑ υπολογίζει το ισοζύγιο και το πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ, σε εθνικολογιστική βάση, σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Συστήματος Εθνικών Λογαριασμών (2008 SNA). Σε αυτό το πλαίσιο, λαμβάνει υπόψιν τα έσοδα από ANFAs και SMP, τα έσοδα αποκρατικοποιήσεων, καθώς και την επίπτωση του προγράμματος στήριξης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων και προσμετρά τις καθαρές δαπάνες για πληρωμή τόκων (net interest payments), σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Δ.Ν.Τ. που προσμετρούν τις ακαθάριστες δαπάνες για πληρωμή τόκων (gross interest payments).

Αναφορικά με το διαρθρωτικό ισοζύγιο της ΓΚ, το Υπ.Οικ. εκτιμά ότι το 2018 το διαρθρωτικό πλεόνασμα της ΓΚ θα ανέλθει στο 3,5% του Δυνητικού Προϊόντος, ενώ το 2019 θα μειωθεί και θα διαμορφωθεί στο 1,7% του Δυνητικού Προϊόντος (Πίνακας 11). Η επιδείνωση αυτή οφείλεται κυρίως στην προβλεπόμενη μείωση του παραγωγικού κενού (output gap), αφού το παραγωγικό κενό της ελληνικής οικονομίας ως ποσοστό του Δυνητικού Προϊόντος εκτιμάται σύμφωνα με το Υπουργείο ότι το 2019 θα περιοριστεί εί στο -2,5% από -5,3%, το 2018.

Πίνακας 11: Προβλέψεις για το διαρθρωτικό ισοζύγιο της ΓΚ

		2018		2019	
		Υπ.Οικ.	Ευρωπαϊκή Επιτροπή	Βασικό Σενάριο	Ευρωπαϊκή Επιτροπή ¹
1	Ισοζύγιο ΓΚ (% ΑΕΠ)	0,40%	0,65%	1,10%	0,65%
2	Κυκλική Συνιστώσα Ισοζυγίου ΓΚ (% Δυνητικού ΑΕΠ)	-2,70%	-2,92%	-1,50%	-1,85%
3	Κυκλικά Προσαρμοσμένο Ισοζύγιο ΓΚ (% Δυνητικού ΑΕΠ) (1-2)	3,10%	3,56%	2,60%	2,49%
4	Μέτρα Εφάπαξ Χαρακτήρα % ΑΕΠ	-0,40%	-0,46%	0,40%	0,19%
5	Διαρθρωτικό Ισοζύγιο ΓΚ ως (% Δυνητικού ΑΕΠ) (3-4)	3,50%	4,02%	2,20%	2,30%

Πηγές: 1) Draft Budgetary Plan 2019.

2) Spring 2018 European Economic Forecast, European Commission, June 2018

Από την άλλη πλευρά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει υψηλότερο διαρθρωτικό ισοζύγιο της ΓΚ για το έτος 2018, ύψους 4% του Δυνητικού Προϊόντος. Η εν λόγω διαφοροποίηση οφείλεται στο υψηλότερο εκτιμώμενο από την Επιτροπή ισοζύγιο της ΓΚ από το προβλεπόμενο στο ΣΔΠ 2019 που στηρίζεται στην πρόβλεψη για συγκριτικά χαμηλότερες δαπάνες για τόκους. Επιπλέον, παρατηρείται απόκλιση στις εκτιμήσεις της Επιτροπής και του Υπουργείου σχετικά με το παραγωγικό κενό. Ειδικότερα, η Επιτροπή θεωρεί δυσμενέστερη την οικονομική συγκυρία της ελληνικής οικονομίας, αφού εκτιμά ότι το παραγωγικό κενό για το έτος 2018 θα ανέλθει στο -6% του Δυνητικού Προϊόντος. Το υψηλότερο αρνητικό παραγωγικό κενό συνεπάγεται ότι η κυκλική συνιστώσα που αφαιρείται από το ισοζύγιο της ΓΚ για τον υπολογισμό του διαρθρωτικού ισοζυγίου είναι υψηλότερη. Τέλος, η Επιτροπή θεωρεί ότι τα μέτρα εφάπαξ χαρακτήρα θα έχουν οριακά υψηλότερο θετικό αντίκτυπο στο διαρθρωτικό ισοζύγιο της ΓΚ. Για το έτος 2019, η πρόβλεψη της Επιτροπής συγκλίνει με αυτή του Υπουργείου. Οι αποκλίσεις αφορούν στα συστατικά στοιχεία του διαρθρωτικού ισοζυγίου, με την Επιτροπή να προβλέπει χαμηλότερο ισοζύγιο της ΓΚ, αλλά και υψηλότερο παραγωγικό κενό της ελληνικής οικονομίας και χαμηλότερη αρνητική επίδραση των μέτρων με εφάπαξ χαρακτήρα.

Υπό αυτό το πρίσμα, συνεκτιμώντας τη θετική εικόνα που παρουσιάζει η εκτέλεση του προϋπολογισμού της ΓΚ σε επίπεδο εννεαμήνου, ο στόχος για πρωτογενές πλεόνασμα της τάξεως του 3,5% για το έτος 2018 θεωρείται εφικτός, ενώ είναι πιθανό το ενδεχόμενο υπέρβασής του. Σε αυτή την περίπτωση, είναι πολύ πιθανό να διατεθεί στο τέλος του έτους κοινωνικό μέρισμα το οποίο, όπως είναι εύλογο θα αντιστοιχεί σε χαμηλότερο ποσό από αυτό των προηγούμενων ετών. Θετική επίπτωση στο πρωτογενές πλεόνασμα της ΓΚ θα έχει η μείωση του αποθέματος των ληξιπρόθεσμων οφειλών της ΓΚ. Σε κάθε περίπτωση, η επίτευξη του στόχου τελεί υπό την αίρεση της υλοποίησης των προβλέψεων για θετικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα στους ΟΚΑ. Επιπρόσθετα, κίνδυνο επιδείνωσης (downside risk) του

πρωτογενούς αποτελέσματος της ΓΚ του τρέχοντος έτους και των επόμενων ετών μπορεί να θέσει η καταβολή αναδρομικών αποδοχών σε εν ενεργεία δημόσιους λειτουργούς και συνταξιούχους, εάν αυξηθεί ο αριθμός των δικαιούχων³³.

Για το έτος 2019, η επίτευξη του στόχου για το δημοσιονομικό πλεόνασμα θεωρείται εφικτή, αλλά συναρτάται με τη μεταφερόμενη επίδραση (carry over effect) από την επίτευξη του στόχου του προηγούμενου έτους, με την πραγματοποίηση των μακροοικονομικών προβλέψεων και με την κατάληξη των διαπραγματεύσεων για το τελικό δημοσιονομικό σενάριο του 2019.

4. Δημόσιο Χρέος

Μετά την ολοκλήρωση του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής η ελληνική οικονομία προσδοκά στην απρόσκοπτη πρόσβαση στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, για την εξυπηρέτηση των δανειακών της αναγκών. Η λήψη των μέτρων ελάφρυνσης του ελληνικού δημοσίου χρέους, έτσι όπως αποφασίστηκαν στη συνεδρίαση των υπουργών οικονομικών της 22ης Ιουνίου 2018, βελτίωσε σημαντικά τη «διαχειρισιμότητα» του ελληνικού δημοσίου χρέους, αφού οι ετήσιες ακαθάριστες δανειακές ανάγκες (Gross Financing Needs-GFN) θα παραμείνουν σταθερά κάτω από το 15% του ΑΕΠ μεσοπρόθεσμα, ενώ δεν αναμένεται να ξεπεράσουν το 20% μακροπρόθεσμα. Κεντρικό ρόλο στην ομαλή διαχείριση του δημοσίου χρέους, αναμένεται να διαδραματίσουν, αφενός η αναπτυξιακή στρατηγική που θα εφαρμοστεί και αφετέρου η άσκηση συνετής δημοσιονομικής πολιτικής, σε συνέχεια των συμφωνηθέντων στο πλαίσιο της εξόδου από το 3ο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής.

Τα δεδομένα αυτά, σε συνδυασμό με τις διαδοχικές αναβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας, συνέβαλαν θετικά στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης και είχαν θετικό αντίκτυπο στις αποδόσεις των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου οι οποίες αποκλιμακώθηκαν σημαντικά. Ωστόσο, το κόστος του μακροχρόνιου δημόσιου δανεισμού, παρά την πτώση που συντελέστηκε τα τελευταία έτη, διατηρείται σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με τα αντίστοιχα των υπολοίπων οικονομιών της ευρωζώνης αλλά και των χωρών στις οποίες εφαρμόστηκαν ανάλογα προγράμματα προσαρμογής³⁴. Οι αποδόσεις των ελληνικών ομολόγων εξακολουθούν να δείχνουν υψηλή ευαισθησία στη διεθνή συγκυρία (κυβερνητική αστάθεια στην Ιταλία, κλπ.) γεγονός που δυσχεραίνει την περαιτέρω αποκλιμάκωση του κόστους δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου.

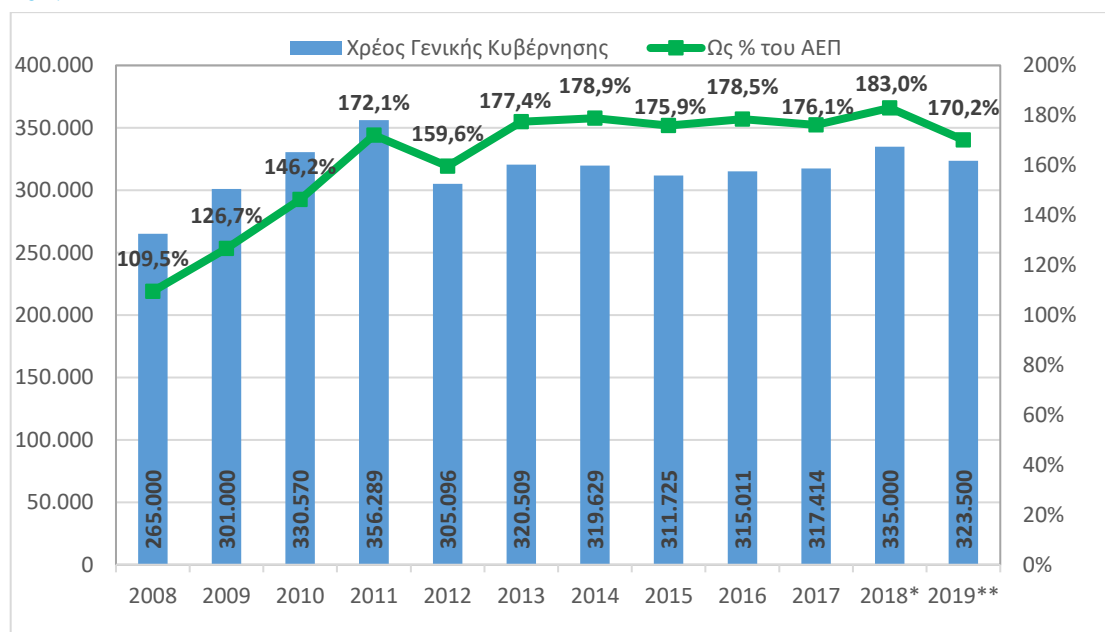
Στο Διάγραμμα 1 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του χρέους της ΓΚ και του λόγου χρέους προς ΑΕΠ την περίοδο 2008-2018, καθώς και πρόβλεψη για την εξέλιξή τους το επόμενο έτος (2019).

³³Σημειώνεται ότι στις εκτιμώμενες δαπάνες του ΚΠ του 2018 συμπεριλαμβάνεται κονδύλι (ύψους 800 εκατ. ευρώ) που προσπορίζεται για καταβολή αναδρομικών αποδοχών σε ένστολους των Σωμάτων Ασφαλείας και των Ενόπλων Δυνάμεων, πανεπιστημιακούς, ιατρούς και δικαστικούς, σε συνέχεια εκτέλεσης τελεσίδικων και αμετάκλητων δικαστικών αποφάσεων.

³⁴ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στις 22/10/2018 οι αποδόσεις των ελληνικών, ιταλικών, πορτογαλικών και γερμανικών δεκαετών ομολόγων του δημοσίου διαμορφώνεται στο 4,32%, 3,42%, 2% και 0,46% αντίστοιχα.

Διάγραμμα 9: Εξέλιξη χρέους ΓΚ (εκατ. ευρώ) και λόγου χρέους προς ΑΕΠ περιόδου 2008-2019

Πηγή: Eurostat, ΕΛ.ΣΤΑΤ, Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2019

*Για το 2018 το χρέος της ΓΚ αποτελεί εκτίμηση

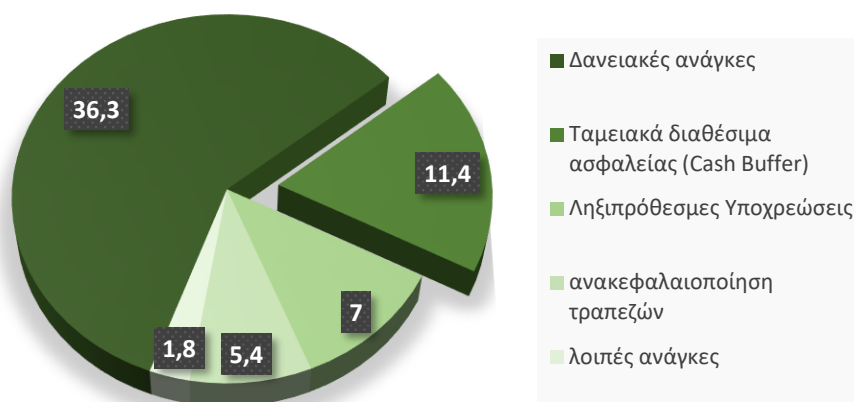
**Για το 2019 προβλέψεις

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι, τα έτη 2010 & 2018, όταν η ελληνική οικονομία ξεκίνησε και ολοκλήρωσε την εφαρμογή προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής αντίστοιχα, το ύψος του χρέους σε απόλυτα μεγέθη παρουσίασε οριακή αύξηση (€330 δισ. το 2010 έναντι €335 δισ. το 2018), ενώ ο λόγος του προς το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 36,8 ποσοστιαίες μονάδες, κυρίως λόγω της σωρευτικής συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας την εν λόγω περίοδο. Επισημαίνεται ότι η σημαντική αύξηση του δημοσίου χρέους που παρατηρείται το 2018, έναντι του 2017 (17,6 δισ. ευρώ) οφείλεται στη στρατηγική επιλογή να αυξηθεί το ταμειακό διαθέσιμο ασφαλείας (cash buffer), δεδομένης της ολοκλήρωσης του 3^{ου} προγράμματος δανειακής στήριξης και του συνακόλουθου τερματισμού της χρηματοδότησης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (ΕΜΣ). Η αύξηση των ταμειακών διαθεσίμων ασφαλείας προήλθε κυρίως από την εκταμίευση αδιάθετων υπολοίπων του 3^{ου} προγράμματος στήριξης τα οποία είχαν χαμηλά επιτόκια³⁵ και μακρά περίοδο αποπληρωμής.

Από τα συνολικά 86 δισ. ευρώ της προβλεπόμενης χρηματοδότησης του 3^{ου} προγράμματος, εκταμιεύθηκαν 61,9 δισ. ευρώ, εκ των οποίων μόνο τα 36,3 δισ. ευρώ χρησιμοποιήθηκαν για την αναχρηματοδότηση υφιστάμενου χρέους. Τα υπόλοιπα 25,6 δισ. ευρώ αξιοποιήθηκαν για άλλες ανάγκες (δημιουργία ταμειακών διαθεσίμων ασφαλείας, πληρωμή ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της ΓΚ κλπ).

³⁵ Τον Οκτώβριο του 2018 το επιτόκιο επιβάρυνσης για δανειακά κεφάλαια που έχουν αντληθεί από τον ΕΜΣ ήταν 1% περίπου

Διάγραμμα 10: Εκταμιεύσεις από Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης (ΕΜΣ) 2015-2018 (σε δισ. ευρώ)

Πηγή: Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας

Για το 2019 αναμένεται σημαντική μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ κατά 13 ποσοστιαίες μονάδες περίπου, προερχόμενη τόσο από την μείωση του χρέους ως απόλυτο μέγεθος, όσο και από την επίτευξη θετικού ρυθμού μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας. Μεσοπρόθεσμα αναμένεται μέρος του ταμειακού διαθέσιμου ασφαλείας να αξιοποιηθεί για την κάλυψη χρηματοδοτικών αναγκών του ελληνικού Δημοσίου. Ωστόσο, βασική επιλογή παραμένει η πλήρης αποκατάσταση της δυνατότητας δανεισμού της ελληνικής οικονομίας από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές και η βελτίωση των σχετικών συνθηκών. Το γεγονός αυτό προϋποθέτει ακόμα μεγαλύτερη αποκλιμάκωση του μακροχρόνιου κόστους του Δημοσίου, το οποίο με τη σειρά του φαίνεται να απαιτεί, μεταξύ άλλων, την περαιτέρω αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας, από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης. Σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο τα οφέλη θα είναι πολλαπλά, αφού, εκτός της μείωσης του κόστους του δημοσίου δανεισμού, θα δινόταν η δυνατότητα για συμμετοχή των ελληνικών εμπορικών τραπεζών στις χρηματοδοτικές «δευκολύνσεις» της ΕΚΤ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

- *Επιτάχυνση της αύξησης του ΑΕΠ το 2018. Απαιτούνται υψηλότεροι ρυθμοί μεγέθυνσης στο μέλλον.*
- *Διαφαίνεται θετική δυναμική για την ιδιωτική κατανάλωση με συνεχή βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης τους τελευταίους μήνες.*
- *Ερωτηματικά από τη μη αναμενόμενη ανάσχεση των επενδύσεων.*
- *Αποκλιμάκωση του πληθωρισμού σε σχέση με το 2017 αλλά με αυξητικές τάσεις τους τελευταίους μήνες.*
- *Σταθερή βελτίωση στην αγορά εργασίας. Σοβαρό πρόβλημα παραμένει το υψηλό ποσοστό μακροχρόνια ανέργων.*
- *Στη βιομηχανική παραγωγή αυξάνεται ο κύκλος εργασιών-ο ρυθμός ποικίλλει ανάλογα με τον κλάδο και δείχνει αυξητικές τάσεις τους τελευταίους μήνες.*
- *Σημαντική αύξηση των εξαγωγών στο οκτάμηνο.*
- *Σημαντικές προκλήσεις και πηγές αβεβαιότητας για το 2019 λόγω του διεθνούς περιβάλλοντος, ανάγκης περαιτέρω εξομάλυνσης της λειτουργίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, των επιπτώσεων των ροών μετανάστευσης Ελλήνων επιστημόνων στο εξωτερικό και της διαχρονικά αποσταθεροποιητικής δυναμικής του εκλογικού κύκλου.*

1. Εξέλιξη και εκτιμήσεις ΑΕΠ 2018

Στην από 1/10/2018 δημοσιευμένη γνώμη του Συμβουλίου για τις μακροοικονομικές προβλέψεις του Προσχεδίου του ΚΠ για το 2019, αναφέρεται ότι η εκτίμηση του Υπουργείου Οικονομικών για άνοδο του ΑΕΠ κατά 2,1% συγκλίνει προς το κεντρικό σενάριο των προβλέψεων του ΕΔΣ (αύξηση του ΑΕΠ 2018 μεταξύ 1,9%-2,3%)³⁶, καθώς και με τις εκτιμήσεις διεθνών οργανισμών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΟΟΣΑ, ΔΝΤ)³⁷. Ωστόσο, τα στοιχεία για την εξέλιξη του ΑΕΠ το τρίτο τρίμηνο, τα οποία δεν είναι επί του παρόντος, θα επιτρέψουν την εξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων.

Ενδείξεις για ενίσχυση της μεγέθυνσης το 2018 υπάρχουν ήδη στο α' εξάμηνο του έτους με το ΑΕΠ να καταγράφει άνοδο της τάξης του 2,2%. Το γεγονός ότι η οικονομική δραστηριότητα ενισχύθηκε για έκτο συνεχόμενο τρίμηνο (το β' τρίμηνο του 2018 αυξήθηκε κατά 1,8%) αποτελεί θετική εξέλιξη για την οικονομία και ενισχύει την προσδοκία ότι σε ετήσια βάση η αύξηση του ΑΕΠ μπορεί να ξεπεράσει το 2%. Θετικά εξελίσσονται, επίσης, τόσο η ιδιωτική κατανάλωση (+0,5%) όσο και οι εξαγωγές (+8,7%), ενώ ενθαρρυντικό στοιχείο είναι ότι η αύξηση των εισαγωγών στο εξάμηνο υπολείπεται κατά πολύ της προβλεπόμενης στο ΜΠΔΣ 2019-2022 (+0,6% έναντι πρόβλεψης για +5,5%). Ειδικότερα, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν σχεδόν με ανάλογα (+9% οι εξαγωγές αγαθών και +8,4% οι εξαγωγές υπηρεσιών, κυρίως τουρισμός), ενώ στις εισαγωγές το πρώτο εξάμηνο του 2018 οι εισαγωγές αγαθών περιορίστηκαν κατά 2,3%, τη στιγμή που οι εξαγωγές υπηρεσιών ανέρχονταν κατά 14%.

Πίνακας 12: ΑΕΠ 2017 & 2018 και συνιστώσες της εθνικής δαπάνης*

	ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ	ΜΠΔΣ	Δ	ΕΛΣΤΑΤ		
				1ο Εξάμηνο 2018	2017**	
					Πριν	Μετά
ΑΕΠ	+2,1	+2,0	+0,1	+2,2	+1,4	+1,5
Ιδιωτική κατανάλωση	+1,0	+0,5	+0,5	+0,5	+0,1	+0,9
Δημόσια κατανάλωση	+0,2	+1,2	-1,0	-0,9	-1-1	-0,4
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	+0,8	+11,1	-10,3	-7,8	+9,6	+9,1
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	+7,5	+5,6	+1,9	+8,7	+6,8	+6,8
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	+3,4	+5,5	-2,1	+0,6	+7,2	+7,1

Πηγή: Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2019 και ΜΠΔΣ 2019-2022, υπολογισμοί ΕΔΣ.

*Σταθερές τιμές, με εποχική διόρθωση. ** Πριν και μετά την αναθεώρηση του ΑΕΠ 2017 (Οκτώβριος 2018).

³⁶ Βλ. Πλαίσιο 2

³⁷ Βλ. Ενότητα 3.1

Στον αντίποδα, οι επενδύσεις (ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου- ΑΣΠΚ) βρέθηκαν με αρνητικό πρόσημο το α' εξάμηνο του 2018, με αποτέλεσμα το ΥΠΟΙΚ να αναθεωρήσει σημαντικά προς τα κάτω την εκτίμηση για την εξέλιξή τους εντός του 2018. Η κάμψη αυτή οφείλεται στη σημαντική επιδείνωση που κατέγραψε η κατηγορία επενδύσεων «μεταφορικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα», η οποία προήλθε εν μέρει ως «αποτέλεσμα βάσης» (είχε καταγράψει πολύ μεγάλη άνοδο το α' τρίμηνο του 2017) και εν μέρει ως αποτέλεσμα της μείωσης των εισαγωγών πλοίων. Σημειώνεται πάντως ότι εκτός από την ανωτέρω κατηγορία επενδύσεων όλες οι υπόλοιπες κατηγορίες (μηχανολογικός εξοπλισμός, εξοπλισμός πληροφορικής, οικοδομή, κατασκευές) σημειώνουν άνοδο εντός του 2018.

Πίνακας 13: Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου ανά κατηγορία επένδυσης (σε εκατ. ευρώ-αλυσωτοί δείκτες όγκου* έτους αναφοράς 2010/εποχικά διορθωμένα στοιχεία).

	2017 (Α' εξ.)	2018 (Α' εξ.)	Δ%
Κατοικίες	573	618	7,9%
Άλλες κατασκευές	3.874	4.100	5,8%
Αγροτικά προϊόντα	34	36	4,9%
Μεταφορικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα	2.746	1.281	-53,4%
Εξοπλισμός Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνίας	711	843	18,6%
Μηχανολογικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα	2.149	2.560	19,1%
Άλλα προϊόντα	1.578	1.583	0,3%
Σύνολο*	11.168	10.284	-7,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Η αλύσωση εφαρμόζεται σε κάθε μέγεθος χωριστά. Ως εκ τούτου οι συνιστώσες στους αλυσωτούς δείκτες όγκου δεν συναθροίζονται στον ΑΣΠΚ.

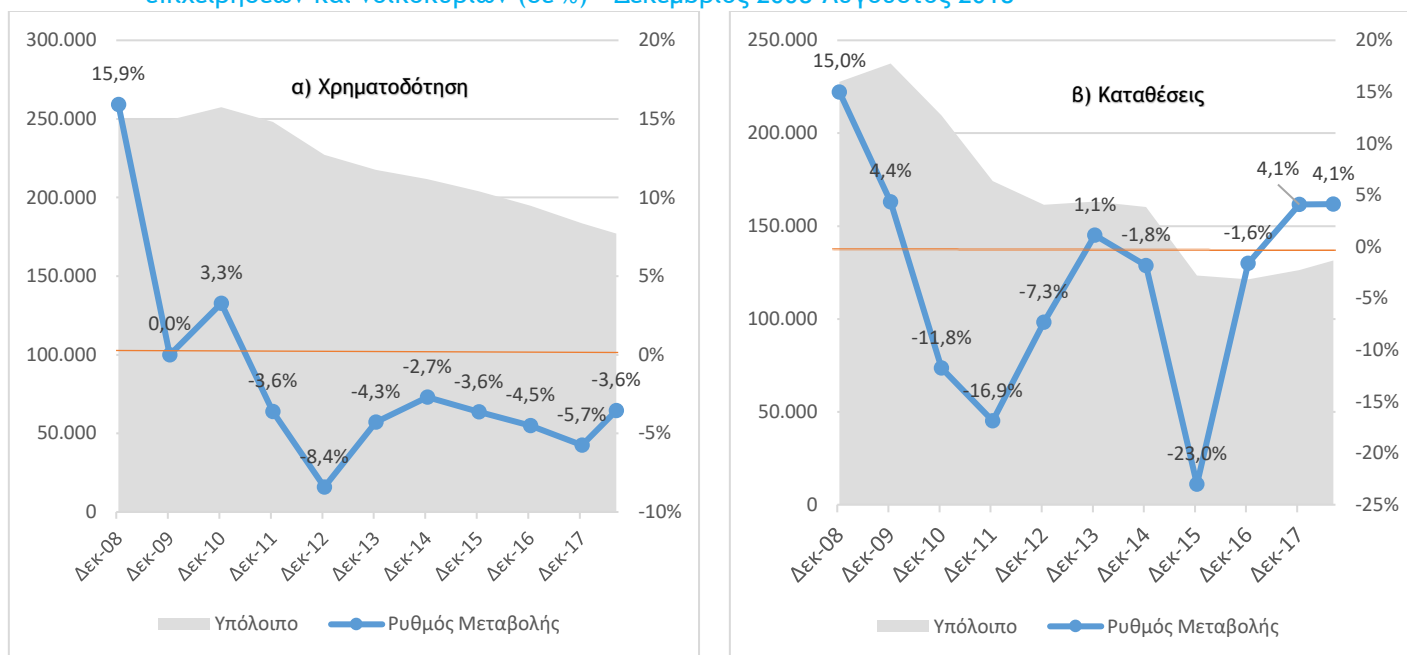
Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τα αναθεωρημένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Οκτώβριος 2018), το σημείο αφετηρίας για το ΑΕΠ, τη δημόσια και την ιδιωτική κατανάλωση στις αρχές του 2017 είναι υψηλότερο από ό,τι είχε αρχικά θεωρηθεί: η ετήσια μεγέθυνσή του το 2017 σε όρους όγκου είναι ελαφρώς μεγαλύτερη μετά την αναθεώρηση, ενώ σημαντικά υψηλότερα υπολογίζεται τόσο η δημόσια όσο και η ιδιωτική κατανάλωση. Αντίθετα, μικρή αναθεώρηση επί τα χείρω γίνεται στις επενδύσεις. Το θετικό αποτέλεσμα μεταφοράς (carry over effect) δύναται να δράσει ευνοϊκά στην εξέλιξη των μεγεθών το 2018, ενώ ειδικά για την ιδιωτική κατανάλωση φαίνεται να δημιουργείται μια θετική δυναμική. Ως προς την εξέλιξη αυτή σημαντικό ρόλο έχει η τόνωση της απασχόλησης, η ενίσχυση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης αλλά και ενδεχομένως η βελτίωση των προσδοκιών των νοικοκυριών για την εξέλιξη του διαθέσιμου εισοδήματος στο μέλλον.

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο τόσο στην ενίσχυση της ιδιωτικής κατανάλωσης όσο και των επενδύσεων μπορεί να έχει η ενίσχυση της δυνατότητας άντλησης κεφαλαίων από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις από το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η πιστωτική επέκταση μέχρι και τον Αύγουστο του 2018 ήταν ακόμη αρνητική με ρυθμό 3,6%, μια εξέλιξη που αντιστοιχεί στην πτώση κατά τα τελευταία τρία χρόνια. Ωστόσο, υπάρχουν βάσιμες προσδοκίες ότι τελικά το 2018 η πιστωτική επέκταση θα

κλείσει με θετικό πρόσημο. Σε αυτό μπορεί να συνδράμει, μεταξύ άλλων, η ανάκαμψη των καταθέσεων από τις οποίες οι τράπεζες αντλούν «φθηνή» χρηματοδότηση. Τα τελευταία δύο χρόνια οι καταθέσεις νοικοκυριών και επιχειρήσεων (Διάγραμμα 1) αυξάνονται με μέσο ρυθμό της τάξης του 4,1%, μετά από τη σημαντική συνεχή κάμψη καθόλη τη διάρκεια των προγραμμάτων προσαρμογής (με μοναδική εξαίρεση το 2013, οπότε υπήρξε μικρή αύξηση κατά 1,1%). Τέλος το ζήτημα της πιστωτικής επέκτασης σχετίζεται άμεσα και με τη διευθέτηση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων, το οποίο συνεχίζει να αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για το σύνολο του τραπεζικού συστήματος.

Διάγραμμα 11: Υπόλοιπα (σε εκατ. €) και ρυθμοί μεταβολής χρηματοδότησης και καταθέσεων επιχειρήσεων και νοικοκυριών (σε %) - Δεκέμβριος 2008-Αύγουστος 2018

Πηγή: ΤτΕ

2. Λοιπές Μακροοικονομικές Εξελίξεις 2018

2.1. Πληθωρισμός

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν. ΔΤΚ) για το μήνα Σεπτέμβριο σε σχέση με το προηγούμενο έτος ανήλθε σε 1,1% και ήταν ελαφρώς αυξημένη σε σχέση με τα αντίστοιχα περυσινά δεδομένα του Σεπτεμβρίου 2017 (1,0%). Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι πρόσφατα, διαθέσιμα στοιχεία για τις ετήσιες μεταβολές του Εναρμονισμένου ΔΤΚ σε μηνιαία βάση (σύγκριση κάθε μήνα με τον αντίστοιχο του προηγούμενου έτους-μηνιαίος πληθωρισμός) όπως και ο κινητός μέσος για το προηγούμενο σε κάθε μήνα δωδεκάμηνο (ετήσιος πληθωρισμός ή μέσος μηνιαίος πληθωρισμός 12μήνου). Για την Ελλάδα, ο μέσος μηνιαίος πληθωρισμός 12μήνου ανήλθε τον Σεπτέμβριο του 2018 σε 0,7% - δηλαδή περιορίστηκε από το 1,1% όπου είχε φθάσει το Δεκέμβριο του 2017. Η αποκλιμάκωση αυτή οφείλεται στον πολύ χαμηλότερο μηνιαίο πληθωρισμό που σημειώθηκε κατά τους πρώτους μήνες του 2018 (έως 0,5% τους πρώτους τέσσερις μήνες) και στη συγκρατημένη του αύξηση από το Μάιο και μετά.

Πίνακας 14: % Μεταβολές Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν. ΔΤΚ) και Εν. ΔΤΚ με Σταθερούς Φόρους

	2017	2018 - 2017										2018
	ΔΕΚ	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΣΕΠ	
	ΜΟ 12μήνου											ΜΟ 12μήνου
<i>(Α) Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (Εν. ΔΤΚ): Ποσοστιαίες (%) Ετήσιες Μεταβολές</i>												
	1.5	1.3	1.1	1.3	1.3	1.9	2.0	2.1	2.0	2.1	1.6	
Ελλάδα	1.1	0.2	0.4	0.2	0.5	0.8	1.0	0.8	0.9	1.1	0.7	
Πυρήνας Εν. ΔΤΚ												
Ευρωζώνη (19 ΚΜ)	1.0	1.0	1.0	1.0	0.8	1.1	0.9	1.1	0.9	0.9	1.0	
Ελλάδα	0.3	0.0	0.3	0.0	0.7	0.4	0.2	-0.2	0.2	0.5	0.2	
<i>(Β) Εν. ΔΤΚ Με Σταθερούς Φόρους: Ποσοστιαίες (%) Ετήσιες Μεταβολές</i>												
Ευρωζώνη (19 ΚΜ)	1.5	1.2	1.0	1.2	1.1	1.7	1.8	2.0	1.8	1.9	1.5	
Ελλάδα	0.3	0.1	0.3	0.1	0.4	0.7	0.9	0.7	0.8	1.0	0.5	
Πυρήνας Εν. ΔΤΚ												
Ευρωζώνη (19 ΚΜ)	1.0	1.0	1.0	1.0	0.8	1.1	0.9	1.1	0.9	0.9	1.0	
Ελλάδα	-0.1	-0.2	0.2	-0.1	0.5	0.3	0.1	-0.4	0.0	0.3	0.0	

Πηγή: EUROSTAT και επεξεργασία στοιχείων από το ΕΔΣ

Η σύγκριση της αποκλιμάκωσης του 12μηνου μέσου πληθωρισμού (από 1,1% τον Δεκέμβριο του 2017 σε 0,7% τον Σεπτέμβριο του 2018) με αντίστοιχα δεδομένα για τον πυρήνα πληθωρισμού (που περιορίστηκε από 0,3% σε 0,2%), υποδηλώνει ότι συγκρατήθηκαν οι πληθωριστικές πιέσεις στις κατηγορίες των αγαθών που δεν περιλαμβάνονται στον πυρήνα, όπως τα είδη διατροφής, τα αλκοολούχα ποτά ο καπνός και ιδίως τα προϊόντα ενέργειας. Αυξητική, Πάντως, σύμφωνα με το σχετικό Δελτίο της ΕΛΣΤΑΤ είναι αυξητική η συνεισφορά στην πορεία του μηνιαίου

πληθωρισμού για το μήνα Σεπτέμβριο λόγω αυξήσεων στις τιμές των Μεταφορών - Επικοινωνιών, στις Υπηρεσίες Υγείας καθώς και στον Τομέα Αναψυχής όπως τα Ξενοδοχεία - Καφέ - Εστιατόρια.

Η συμβολή της έμμεσης φορολογίας στις αυξήσεις τιμών φαίνεται επίσης ότι έχει περιοριστεί κατά το 2018, εάν συγκριθούν οι μεταβολές του Εν. ΔΤΚ με εκτιμήσεις της ΕΛΣΤΑΤ για τη μεταβολή του σε συνθήκες σταθερής φορολογίας: Ενώ ο 12μηνος μέσος μηνιαίος πληθωρισμός αποκλιμακώθηκε από τον Δεκέμβριο του 2017 (από 1,1% σε 0,7% όπως αναφέρθηκε προηγουμένως), η αντίστοιχη μέτρησή του με σταθερή φορολογία κατέγραψε αύξηση από 0,3% σε 0,5%, Συγκρίνοντας τους πυρήνες πληθωρισμού με και χωρίς σταθερή φορολογία, προκύπτει ότι ο 12μηνος μέσος πυρήνας πληθωρισμού με σταθερή φορολογία αυξήθηκε οριακά από -0,1% σε 0%, ενώ χωρίς σταθερή φορολογία μειώθηκε από 0,3% σε 0,2%. Διευρύνθηκαν εντός του 2018 οι αποκλίσεις του ρυθμού αύξησης του επίπεδου των τιμών ανάμεσα στην Ελλάδα και στις χώρες της Ευρωζώνης. Ο μέσος ρυθμός στις χώρες αυτές τους τελευταίους μήνες κινείται αυξητικά περί το 2% οδηγώντας σε οριακή αύξηση το 12μηνο μέσο μηνιαίο πληθωρισμό από 1,5% τον Δεκέμβριο του 2017 σε 1,6% τον Σεπτέμβριο του 2018. Αντίθετα από την Ελλάδα, μέρος της παρατηρούμενης αύξησης του πληθωρισμού αποδίδεται σε αυξήσεις τιμών στα προϊόντα ενέργειας και στα αγαθά που εξαιρούνται από τον πυρήνα του Εν. ΔΤΚ καθώς και στις επιδράσεις από την εφαρμογή μέτρων έμμεσης φορολογίας.

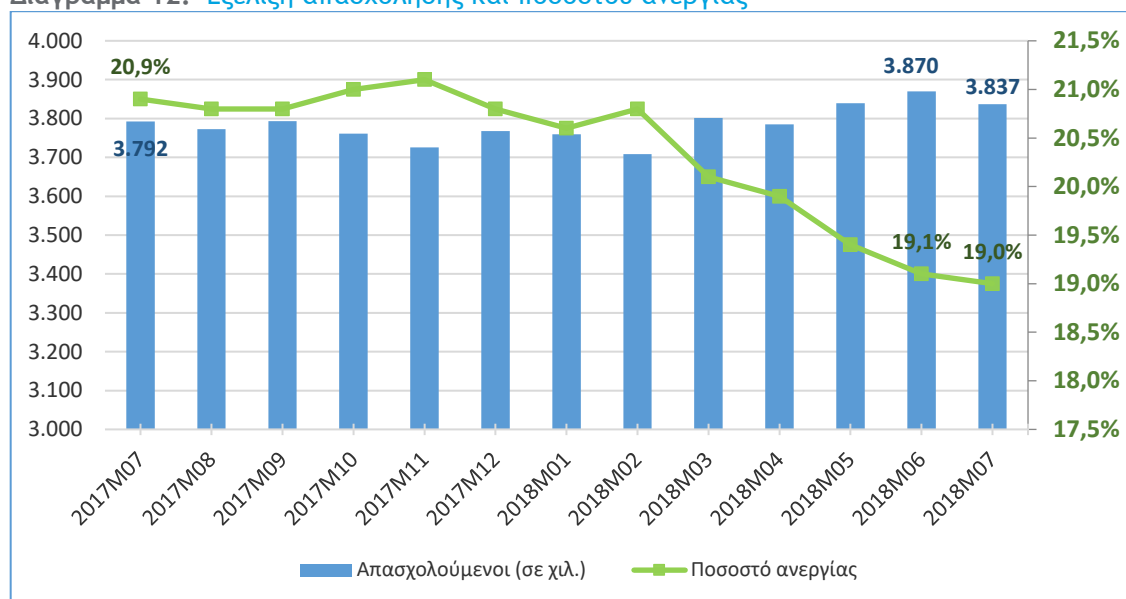
Υπογραμμίζεται ότι στο σενάριο του Υπουργείου Οικονομικών (ΥΠΟΙΚ) για το Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2019, έχουν υιοθετηθεί υποθέσεις για επιβράδυνση του πληθωρισμού το 2018 (σε σχέση με το 2017) στα επίπεδα του μέσου όρου 12μήνου κατά τον παρελθόντα Σεπτέμβριο. εκτός του ότι αυτές οι υποθέσεις συνεπικουρούν την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, στο σενάριο του ΥΠΟΙΚ προβλέπεται ότι η σταθερότητα των τιμών στην Ελλάδα σε συνδυασμό με το υπάρχον επίπεδο πληθωρισμού διεθνώς (το οποίο ενσωματώνεται στο σενάριο του ΥΠΟΙΚ με υψηλούς αποπληθωριστές εξαγωγών και εισαγωγών), θα ευνοήσει τη θετική συνεισφορά του εξωτερικού τομέα στη μεγέθυνση της οικονομίας μέσω μείωσης της εγχώριας ζήτησης για σχετικά ακριβότερες εισαγωγές, σε συνδυασμό με την ενίσχυση του εξαγωγικού προσανατολισμού της χώρας.

2.2. Απασχόληση

Η βελτίωση στην αγορά εργασίας συνεχίστηκε καθόλη τη διάρκεια του 2018 με το ποσοστό ανεργίας να υποχωρεί για πρώτη φορά μετά το 2011 σε επίπεδα κάτω του 20%. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Διάγραμμα 12), το ποσοστό της εποχικά διορθωμένης ανεργίας περιορίστηκε σε 19% τον Ιούλιο του 2018, έναντι 19,1% τον προηγούμενο μήνα και 20,9% τον αντίστοιχο περυσινό μήνα. Η απασχόληση αυξήθηκε κατά 45,1 χιλ. άτομα σε σχέση με πέρυσι (+1,2%) και προσέγγισε τα 3,8 εκατ. εργαζόμενους περίπου,. Από την άλλη πλευρά, ο αριθμός των ανέργων περιορίστηκε για πρώτη φορά μετά τον Ιούλιο του 2011 κάτω των 900 χιλ. (897,9 χιλ. τον Ιούλιο του 2018), καθώς μειώθηκε κατά 104,4 χιλ. (-10,4%) σε σχέση με τον Ιούλιο του 2017. Τέλος, ο αριθμός των οικονομικά μη ενεργών ατόμων αυξήθηκε κατά

21,9 κιλ. σε σχέση με τον Ιούλιο του 2017 (+0,7%) και διαμορφώθηκε σε 3,238 εκατ. άτομα.

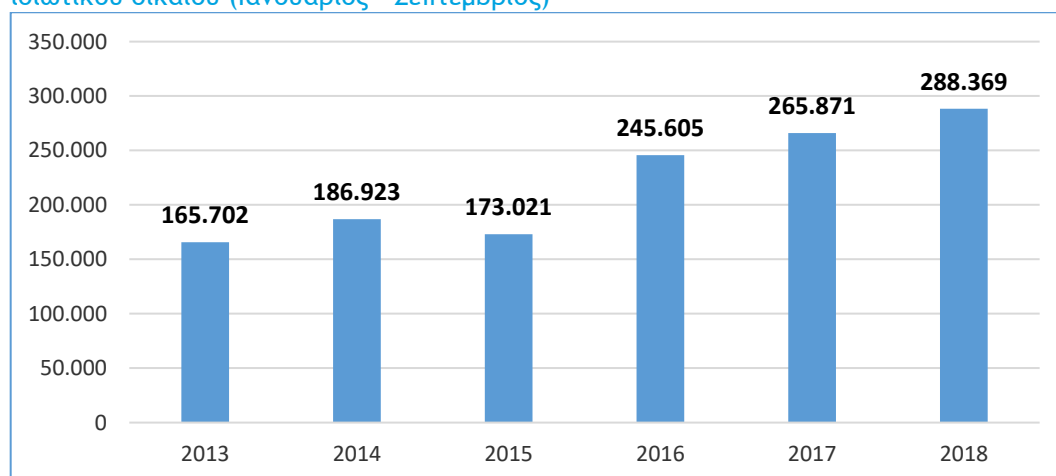
Διάγραμμα 12: Εξέλιξη απασχόλησης και ποσοστού ανεργίας

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (μηνιαία εποχικά διορθωμένα στοιχεία)

Κατά το πρώτο εννεάμηνο του 2018, οι προσλήψεις εργαζομένων με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου ανήλθαν σε 2.057.917 και οι απολύσεις/αποχωρήσεις ανήλθαν σε 1.769.548. Επομένως, το ισοζύγιο των ροών μισθωτής απασχόλησης διαμορφώθηκε σε 288.369 νέες θέσεις εργασίας (Διάγραμμα 12) και βελτιώθηκε σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2017 κατά 22.498. Ειδικότερα κατά το μήνα Σεπτέμβριο, το συνολικό ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων διαμορφώθηκε σε 6.556 νέες θέσεις εργασίας, με το υψηλότερο θετικό επιμέρους ισοζύγιο να εντοπίζεται στον τομέα της εκπαίδευσης (55.773), λόγω της έναρξης της νέας σχολικής χρονιάς και τα υψηλότερα αρνητικά ισοζύγια να αφορούν στους τομείς των υπηρεσιών εστίασης (-34.580) και καταλυμάτων (-20.516), λόγω της λήξης της τουριστικής περιόδου.

Διάγραμμα 13: Καθαρός αριθμός νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου (Ιανουάριος - Σεπτέμβριος)

Πηγή: ΕΡΓΑΝΗ

Η αύξηση της απασχόλησης κατά το Β΄ τρίμηνο του 2018 προήλθε από την αύξηση των πλήρως απασχολούμενων κατά 2,4% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (+80,8 χιλ.), ενώ οι μερικώς απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 3,2% (-11,8 χιλ.). Κατά συνέπεια, η πλήρης απασχόληση ως ποσοστό της συνολικής ανήλθε στο 90,6% από 90,1% και η μερική υποχώρησε στο 9,4% από 9,9%.

Πίνακας 15: Αριθμός εργαζομένων ανά είδος απασχόλησης (Β΄ τρίμηνο 2017-2018)

Είδος απασχόλησης	2017 Β' Τρίμηνο		2018 Β' Τρίμηνο		2018/2017	
	σε χιλ.	% επί του συνόλου	σε χιλ.	% επί του συνόλου	μεταβολή	% μεταβολή
Πλήρης απασχόληση	3.417,1	90,1%	3.497,9	90,6%	80,8	2,4%
Μερική απασχόληση	374,3	9,9%	362,5	9,4%	-11,8	-3,2%
Σύνολο εργαζομένων	3.791,4	100%	3.860,4	100%	69,00	1,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (τριμηνιαία στοιχεία)

Οι μακροχρόνια άνεργοι μειώθηκαν σημαντικά κατά σχεδόν 100 χιλ. (Πίνακας 16) ήτοι από 752 χιλ. το Β΄ τρίμηνο του 2017 σε 653,4 χιλ. το Β΄ τρίμηνο του 2018 (-13,1%). Η μακροχρόνια ανεργία, αν και παραμένει σε υψηλά επίπεδα ως ποσοστό της συνολικής, μειώθηκε από 74% σε 72,1.

Πίνακας 16: Αριθμός ανέργων ανά διάρκεια ανεργίας (Β΄ τρίμηνο 2017-2018)

Διάρκεια ανεργίας	2017 Β' Τρίμηνο		2018 Β' Τρίμηνο		2018/2017	
	σε χιλ.	% επί του συνόλου	σε χιλ.	% επί του συνόλου	μεταβολή	% μεταβολή
Μέχρι 1 μήνα	18,6	1,8%	27,3	3,0%	8,70	46,8%
1-6 μήνες	116,2	11,4%	116,6	12,9%	0,40	0,3%
6-12 μήνες	129,7	12,8%	108,7	12,0%	-21,00	-16,2%
12-24 μήνες	208,4	20,5%	176,3	19,5%	-32,10	-15,4%
Πάνω από 24 μήνες	543,6	53,5%	477,1	52,7%	-66,50	-12,2%
Σύνολο ανέργων	1.016,5	100,0%	906,0	100,0%	-110,50	-10,9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (τριμηνιαία στοιχεία)

2.3. Κλαδικές Εξελίξεις / Οικονομική Συγκυρία

Ο κύκλος εργασιών σε βιομηχανία και λιανικό εμπόριο κινήθηκε σχεδόν κάθε μήνα του 2018 σε υψηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του ακόλουθου πίνακα (Α΄ Μέρος), ο κύκλος εργασιών στη βιομηχανία αυξήθηκε τον Αύγουστο κατά 20,5% σε σχέση με τον Αύγουστο του 2017, επίδοση υψηλότερη σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες του 2018 καθώς και από τον 12μηνο μέσο όρο το Δεκέμβριο του 2017 (12,6%). Παράλληλα ωστόσο ο 12μηνος μέσος ρυθμός αύξησης του κύκλου

εργασιών τον Αύγουστο ανήλθε σε 9,7%, χαμηλότερα δηλαδή από τα επίπεδα στα οποία εκινείτο τον περασμένο Δεκέμβριο (12,6%). Πρέπει να τονιστεί ότι οι κινήσεις του Γενικού Δείκτη αντανακλούν εν πολλοίς την πορεία των Μεταποιητικών Βιομηχανιών, καθότι ο Κλάδος των Ορυχείων, ο οποίος εμφάνισε το 2018 ελαφρώς μεγαλύτερη αποκλιμάκωση στον κύκλο εργασιών του, έχει αρκετά μικρότερη βαρύτητα στη στάθμιση του Γενικού Δείκτη.

Πίνακας 17: % Μεταβολές Κύκλου Εργασιών σε Βιομηχανία και Λιανικό Εμπόριο

2017		2018 - 2017								2018
	ΔΕΚ	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΑΥΓ
	ΜΟ 12μήνου									ΜΟ 12μήνου
(Α) Κύκλος Εργασιών σε Βιομηχανία (Σύνολο Αγοράς): Ποσοστιαίες (%) Ετήσιες Μεταβολές										
Γενικός Δείκτης	12.6	13.4	3.9	3.4	6.5	11.9	17.7	17.6	20.5	9.7
Ορυχεία	19.2	16.1	23.8	-14.5	14.4	-1.1	25.0	-6.7	9.9	8.5
Μεταποιητικές Βιομηχανίες	12.5	13.3	3.6	3.8	6.4	12.2	17.6	18.1	20.6	9.7
2017		2018-2017								2018
	ΔΕΚ	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΙΟΥΛ	ΙΟΥΛ
	ΜΟ 12μήνου									ΜΟ 12μήνου
(Β) Κύκλος Εργασιών σε Λιανικό Εμπόριο: Ποσοστιαίες (%) Ετήσιες Μεταβολές										
Γενικός Δείκτης	1.8	0.1	-0.9	1.2	0.9	4.9	3.1	4.0		1.1

Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ και ΕΔΣ

Αντίστοιχη πορεία επιβράδυνσης του ρυθμού αύξησης του κύκλου εργασιών σε σχέση με το 2017 εμφανίζει επίσης ο κλάδος του Λιανικού Εμπορίου (Πίνακας 17, μέρος Β). Η μέση 12μηνη μεταβολή σε σχέση με τους αντίστοιχους μήνες του προηγούμενου έτους μειώθηκε από 1,8% το Δεκέμβριο του 2017 σε 1,1% τον Ιούλιο του 2018. Και αυτός ο κλάδος εμφανίζει βελτιωμένη δυναμική κατά τους τελευταίους μήνες, με ρυθμούς αύξησης μεγαλύτερους του 3%.

Στον επόμενο πίνακα συγκεντρώνονται τα διαθέσιμα τριμηνιαία στοιχεία για τον κύκλο εργασιών στους κλάδους χονδρικού εμπορίου και υπηρεσιών. Ο μέσος όρος τεσσάρων τριμήνων έμεινε σχεδόν ανεπηρέαστος κατά το τέλος του πρώτου μισού του 2018 (3,7%) σε σύγκριση με την αντίστοιχη εικόνα για τα τέλη του 2017 (3,8%). Αντίθετα, επιτάχυνση στους ρυθμούς αύξησης του κύκλου εργασιών σημειώθηκε κατά το 1^ο μισό του 2018 στον κλάδο των υπηρεσιών (Πίνακας 18, μέρος Β') με μέσο ρυθμό αύξησης 3,7% έναντι ρυθμού 3,4% στα τέλη του προηγούμενου έτους. Ιδιαίτερως σημαντική θεωρείται η συμβολή των τομέων που συνδέονται με το τουριστικό προϊόν της χώρας, όπως είναι τα καταλύματα και η εστίαση, οι οποίοι εμφάνισαν αξιοσημείωτη μεγέθυνση κύκλου εργασιών κατά 11,5% το δεύτερο τρίμηνο του 2018 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2017.

Πίνακας 18: % Μεταβολές Κύκλου Εργασιών σε Χονδρικό Εμπόριο και Υπηρεσίες

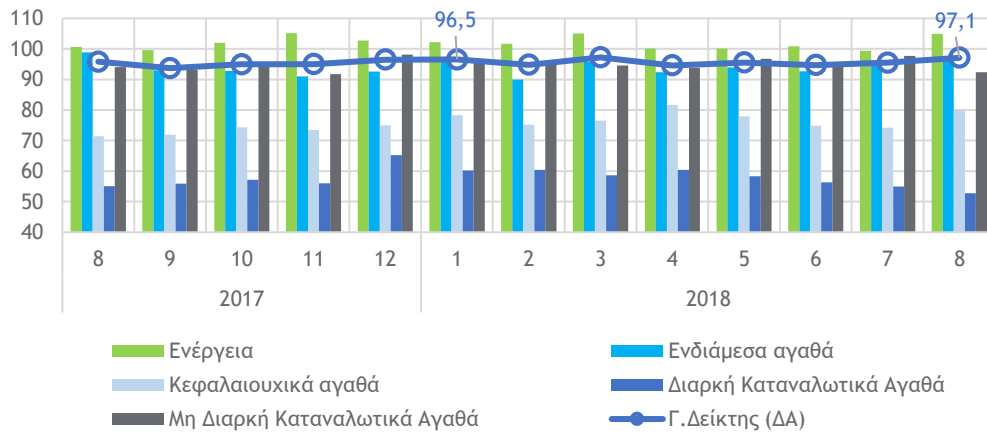
	2017	2018 - 2017		2018
	Δ'	Α'	Β'	Β'
	ΜΟ 4 τριμήνων			ΜΟ 4 τριμήνων
(Α) Κύκλος Εργασιών σε Χονδρικό Εμπόριο: Ποσοστιαίες (%) Ετήσιες Μεταβολές				
Γενικός Δείκτης	3.8	2.7	6.7	3.7
(Β) Κύκλος Εργασιών σε Υπηρεσίες: Ποσοστιαίες (%) Ετήσιες Μεταβολές				
Γενικός Δείκτης	3.4	3.5	5.3	3.7
Μεταφορές	6.0	8.6	3.9	7.0
Καταλύματα και Εστίαση	6.8	10.9	11.5	10.5

Πηγή: *Επεξεργασία Στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ, EUROSTAT*

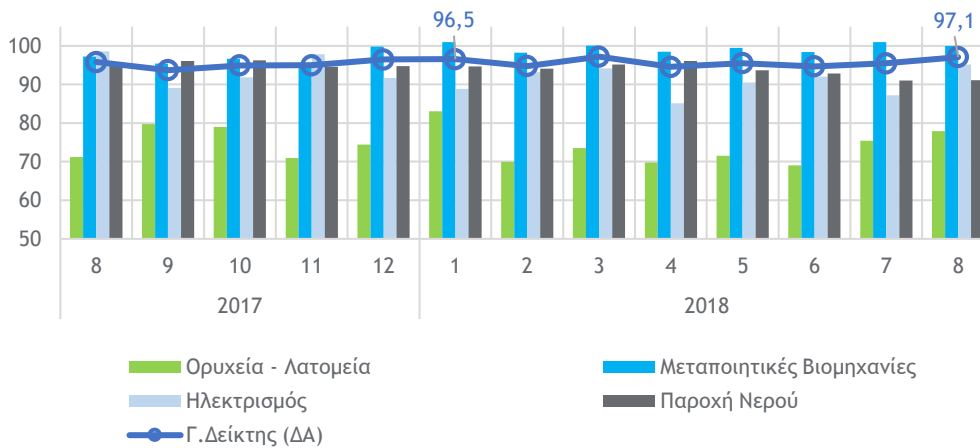
Ο εποχικά προσαρμοσμένος γενικός δείκτης της βιομηχανικής παραγωγής παρουσιάζει το 2018 μηνιαία μεταβλητότητα γύρω από μια μέση τιμή περί τις 96 μονάδες με κάποιες ενισχυτικές τάσεις τους τελευταίους μήνες (Ιούνιος-Αύγουστος). Η ενισχυτική αυτή τάση του γενικού δείκτη αντανακλά αντίστοιχες τάσεις στους επιμέρους τομείς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και ορυχείων-λατομείων, όπως παρουσιάζονται στο ακόλουθο διάγραμμα (Διάγραμμα 14B). Η θετική τάσης, η οποία είχε καταγραφεί τουλάχιστον από τις αρχές του 2016, φαίνεται να ανακόπτεται στις περισσότερες κατηγορίες βιομηχανικών αγαθών (Διάγραμμα 14A) και κυρίως τα ενεργειακά αγαθά, η παραγωγή των οποίων έπειτα από την σημαντική πτώση στις αρχές του 2017 δεν έχει εμφανίσει έκτοτε κάποια ανοδική ή καθοδική τάση. Σημειώνεται η συνεχιζόμενη πτώση του δείκτη παραγωγής διαρκών κεφαλαιουχικών αγαθών καθ' όλη τη διάρκεια του τρέχοντος έτους.

Διάγραμμα 14: Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής

(Α) Ανά Ομάδα Κλάδων

(Β) Ανά Τομέα

Πηγή: Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ (εποχικά προσαρμοσμένα)

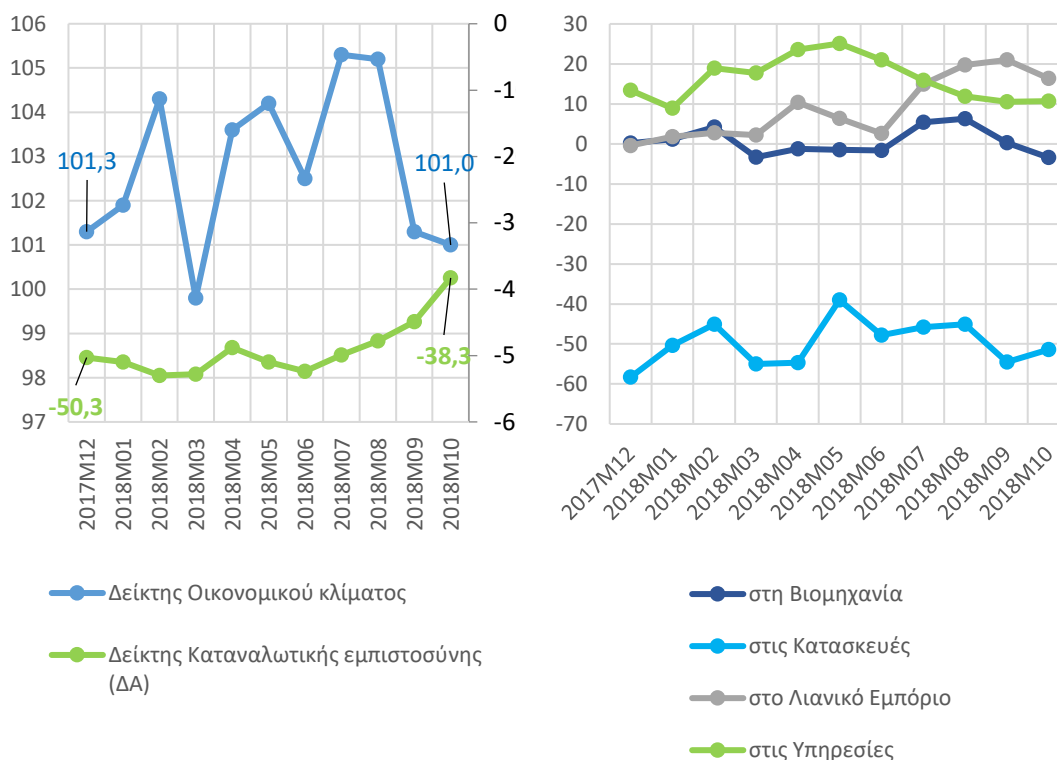
Ως προς τους δείκτες οικονομική συγκυρία, είναι έντονη η καταγραφόμενη μεταβλητότητα από την αρχή του έτους, χωρίς εμφανή σημάδια ανοδικής τάσης. Η τιμή του Δείκτη τον Οκτώβριο (101 μονάδες) σχεδόν συμπίπτει με την τιμή του τον περασμένο Δεκέμβριο (101,3 μονάδες). Αντίθετα ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης χαρακτηρίζεται από ανοδική τάση με συνεχείς βελτιώσεις σε όλο το διάστημα των τελευταίων τεσσάρων μηνών. Σημειώνεται πάντως ότι παρά τη βελτίωση, το ισοζύγιο παραμένει αρνητικό (-38,9 τον Οκτώβριο): η γνώμη του κοινού περί καταναλωτικής εμπιστοσύνης δείχνει ότι το πλήθος των αρνητικών απόψεων υπερτερεί των θετικών. Οι συνιστώσες του οικονομικού κλίματος έδειξαν μικτές τάσεις το 2018 εξισορροπώντας την εξέλιξη του δείκτη όπως προαναφέρθηκε: οι επιχειρηματικές προσδοκίες για υπηρεσίες, κατασκευές και βιομηχανία κινήθηκαν, με κάποιες διακυμάνσεις εντός του έτους, στα ίδια περίπου επίπεδα με αυτά των αρχών του έτους. Αντίθετα, σημάδια θετικής τάσης εμφανίζονται, τουλάχιστον από

τις αρχές του έτους, στο λιανικό εμπόριο, κερδίζοντας κοντά στις είκοσι μονάδες (από το ισοσκελισμένο επίπεδο των αρχών του έτους) κυρίως κατά τους τελευταίους τέσσερις μήνες .

Διάγραμμα 15: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος, Επιχειρηματικών Προσδοκιών και Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης

(Α) Δείκτες Οικ. Κλίματος και Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης

(Β) Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

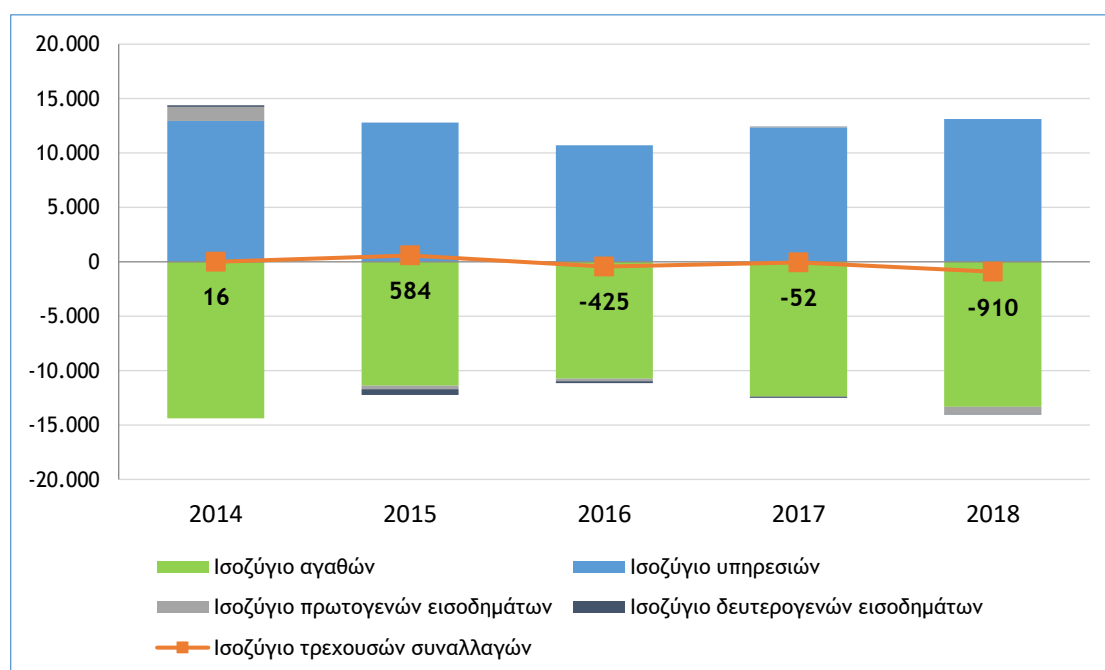

Πηγή: EUROSTAT (εποχικά προσαρμοσμένα στοιχεία)

2.4. Ισοζύγιο Πληρωμών / Εξωτερικός Τομέας

Την περίοδο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2018, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών εμφάνισε έλλειμμα ύψους 910 εκατ. ευρώ ή 0,5% του ΑΕΠ (Διάγραμμα 16) αυξημένο κατά 857 εκατ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2017. Το αποτέλεσμα αυτό προήλθε από την επιδείνωση των ισοζυγίων αγαθών και πρωτογενών εισοδημάτων κατά 961 και 728 εκατ. αντίστοιχως, η οποία αντισταθμίστηκε μόνο μερικώς από τη βελτίωση των ισοζυγίων υπηρεσιών και δευτερογενών εισοδημάτων κατά 754 και 78 εκατ. αντίστοιχα.

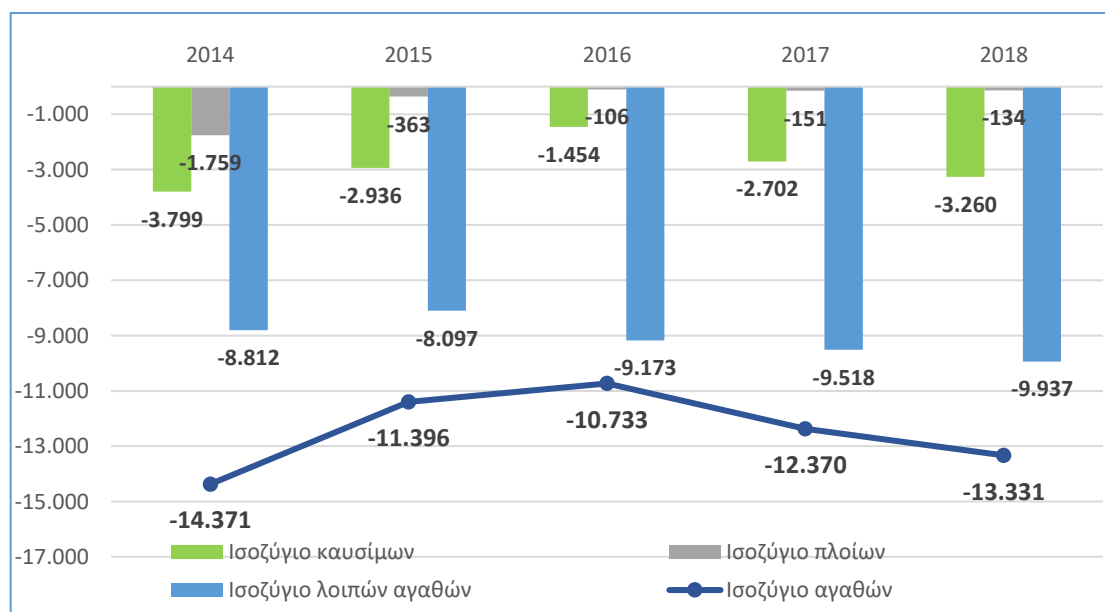
Διάγραμμα 16: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών Ιανουάριος - Αύγουστος (εκατ. ευρώ).

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Ειδικότερα, η επιδείνωση του ισοζυγίου αγαθών σε σχέση με το 2017 προήλθε από την επιβάρυνση των ελλειμμάτων στο ισοζύγιο καυσίμων (λόγω ανόδου των τιμών του πετρελαίου) κατά 558 εκατ. ευρώ όσο και στο ισοζύγιο λοιπών αγαθών, κατά 419 εκατ. ευρώ που είχαν ως αποτέλεσμα την περαιτέρω διόγκωσή τους αντιστοίχως σε 3.260 και 9.937 εκατ. Το ισοζύγιο πλοίων παρέμεινε ελαφρώς ελλειμματικό στα 134 εκατ. ευρώ, με μικρή πάντως βελτίωση κατά 17 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2017.

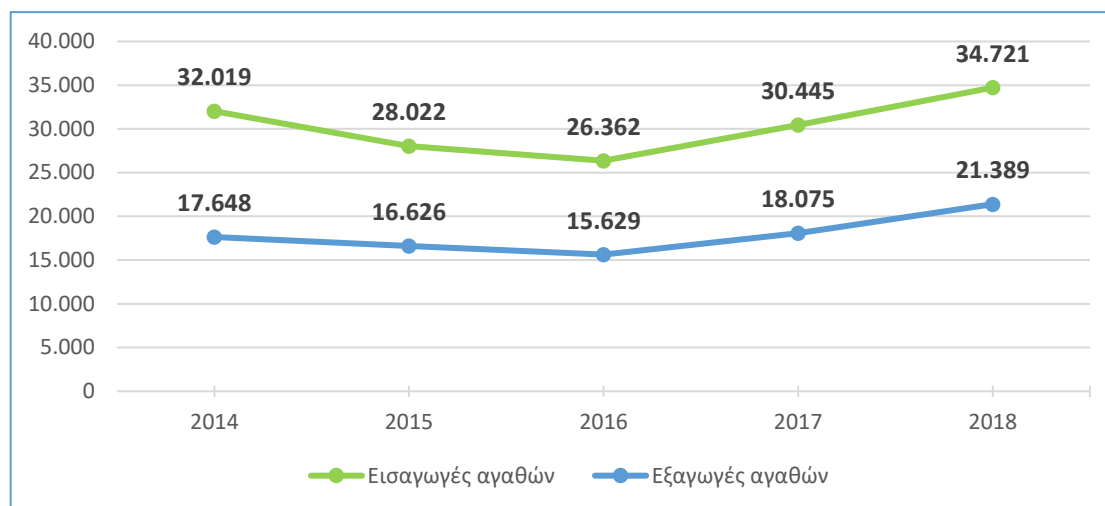
Διάγραμμα 17: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου αγαθών Ιανουαρίου-Αυγούστου (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Περαιτέρω, σημειώνεται πως οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν σημαντικά σε σχέση με πέρυσι και μάλιστα σε ποσοστό μεγαλύτερο από εκείνο των εισαγωγών (18,3% έναντι 14%), ωστόσο σε απόλυτα η αύξηση των εισαγωγών ήταν μεγαλύτερη από αυτή των εξαγωγών (4.275 έναντι 3.314 εκατ. ευρώ), με αποτέλεσμα τη διεύρυνση τελικά του ελλείμματος στο ισοζυγίου αγαθών κατά 961 εκατ. ευρώ.

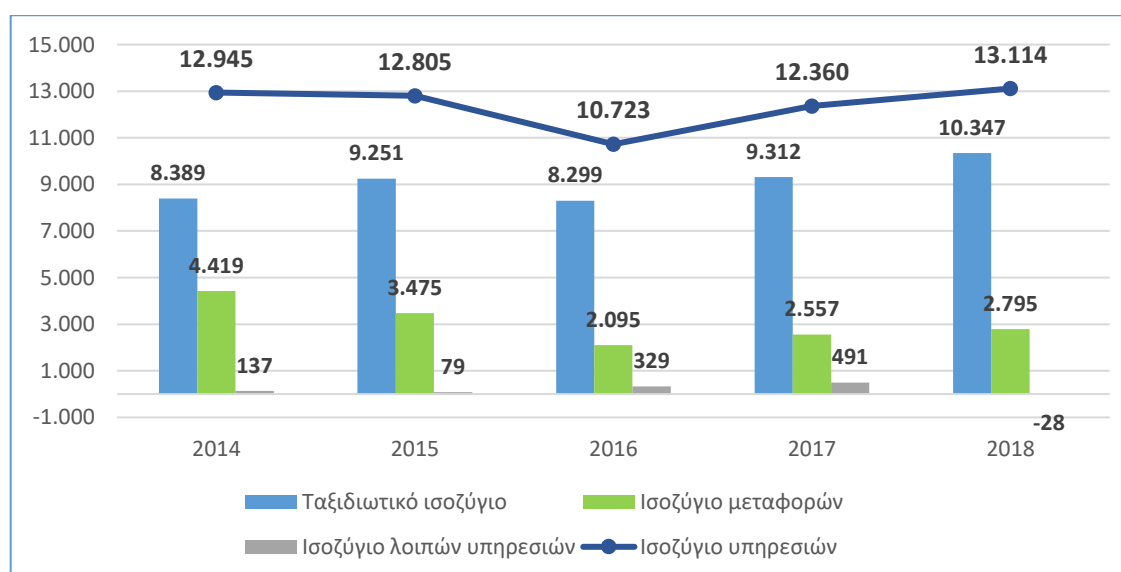
Διάγραμμα 18: Εξέλιξη εισαγωγών και εξαγωγών αγαθών Ιαν.-Αυγ. (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Από την άλλη πλευρά, η βελτίωση του ισοζυγίου υπηρεσιών (Διάγραμμα 19) οφείλεται κατά βάση στην αύξηση του πλεονάσματος του ταξιδιωτικού ισοζυγίου κατά 1.036 εκατ. ευρώ (+11,1%) η οποία αντανακλά την καλή επίδοση των τουριστικών εισπράξεων. Αύξηση σημείωσε επίσης το πλεόνασμα του ισοζυγίου μεταφορών κατά 238 εκατ. ευρώ (+9,3%). Αντιθέτως, το ισοζύγιο λοιπών υπηρεσιών εμφάνισε σημαντική επιδείνωση κατά 519 εκατ. ευρώ.

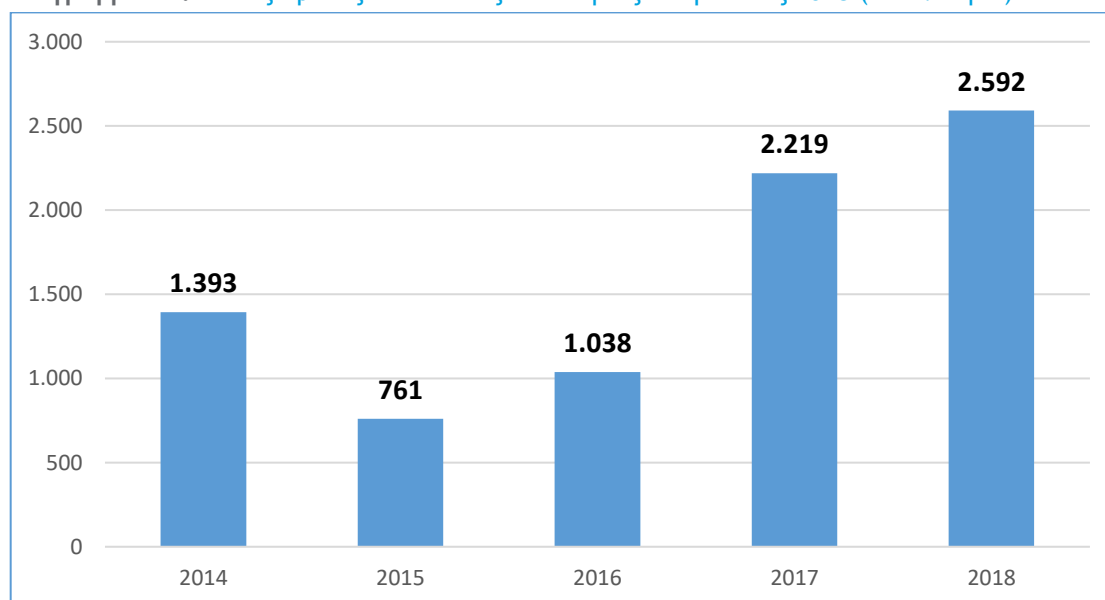
Διάγραμμα 19: Εξέλιξη και διάρθρωση ισοζυγίου υπηρεσιών Ιαν.-Αυγ. (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Τέλος, όσον αφορά το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών, αξίζει να επισημανθεί η συνεχιζόμενη άνοδος του συνολικού μεγέθους που ταξινομείται ως Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (ΞΑΕ) κατά το οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2018. Συγκεκριμένα, οι ΞΑΕ αυξήθηκαν κατά 372 εκατ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2017 (+16,8%) και ανήλθαν σε 2.592 εκατ. Οι κυριότερες σχετικές συναλλαγές ωστόσο δεν αποτελούν νέες επενδύσεις αλλά αφορούν, προς το παρόν, σε μεταβιβάσεις και αλλαγή κυριότητας του ενεργητικού ορισμένων επιχειρήσεων που ήδη λειτουργούσαν. Πρόκειται συγκεκριμένα για τις εξής περιπτώσεις: α) μεταβίβαση ποσοστού 67% των μετοχών του ΟΛΘ ΑΕ τις οποίες κατείχε το ΤΑΙΠΕΔ ΑΕ στην εταιρία South Europe Gateway Thessaloniki (SEGT) Limited (Κύπρος), β) μεταβίβαση του 5% του μετοχικού κεφαλαίου του ΟΤΕ από το ΤΑΙΠΕΔ στη Deutsche Telekom AG (Γερμανία) και γ) την πώληση του 51% του μετοχικού κεφαλαίου της Εταιρείας Προμήθειας Αερίου Θεσσαλονίκης-Θεσσαλίας Α.Ε., που κατείχε η ΔΕΠΑ, στην Eni Gas e Luce S.p.A. (EGL).

Διάγραμμα 20: Ξένες άμεσες επενδύσεις Ιανουάριος -Αύγουστος 2018 (εκατ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

3. Προβλέψεις για το 2019

3.1. Εγχώριες και διεθνείς μακροοικονομικές προβλέψεις

Το Υπουργείο Οικονομικών αναθεώρησε την πρόβλεψή του για μεγέθυνση του ΑΕΠ το 2019 στο +2,5%, βελτιώνοντάς την κατά 0,1% σε σχέση με τις προβλέψεις του ΜΠΔΣ 2019-2022. Απόλυτη σύγκλιση με το Υπουργείο Οικονομικών ως προς την πραγματική αύξηση του ΑΕΠ για το 2019 του ΑΕΠ καταγράφεται στις προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος και του ΙΟΒΕ. Οι προβλέψεις των διεθνών φορέων είναι ελαφρά πιο συγκρατημένες σε ένα εύρος τιμών της τάξης του 2,3%-2,4%. Πιο συγκεκριμένα ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης προβλέπουν αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ κατά 2,3%. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προβλέπει για το 2019 αύξηση της τάξης του 2,4%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις της (Νοέμβριος 2018) βάζει τον πήχη της μεγέθυνσης πιο χαμηλά στο 2%³⁸. Οι λόγοι που επικαλούνται οι διεθνείς φορείς για να είναι περισσότερο επιφυλακτικοί στις προβλέψεις τους, αφορούν στον βαθμό επιτυχίας της μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, καθώς και στην προσέλκυση νέων καταθέσεων. (βλ. επόμενο εδάφιο «αξιολόγηση μακροοικονομικών κινδύνων 2019»).

Σε αυτό το πλαίσιο θεωρεί πως ο στόχος για ρυθμό μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ κατά 2,5% το 2019 θεωρείται μεν φιλόδοξος, αλλά με αφετηρία τον αναμενόμενο θετικό αντίκτυπο του 2018 (2,1%), είναι υπό προϋποθέσεις επιτεύξιμος.

Πίνακας 19: Προβλέψεις για τη μεταβολή του ΑΕΠ, σύμφωνα με εγχώριους και διεθνείς φορείς (σταθερές τιμές 2010)

Εγχώριοι Φορείς	Ημερομηνία δημοσίευσης	2018 (εκτιμήσεις)	2019 (προβλέψεις)
Υπουργείο Οικονομικών ¹	Οκτώβριος 2018	2,1%	2,5%
ΚΕΠΕ ²	Οκτώβριος 2018	2,2%	μ/δ
ΙΟΒΕ ³	Οκτώβριος 2018	2,0%	2,5%
Τράπεζα της Ελλάδος ⁴	Φεβρουάριος 2018	2,4% (1,6% για το 2017)	2,5%
Διεθνείς φορείς	Ημερομηνία Δημοσίευσης	2018 (εκτιμήσεις)	2019 (προβλέψεις)
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁵	Νοέμβριος 2018	2,0%	2,0%
ΔΝΤ ⁶	Οκτώβριος 2018	2,0%	2,4%
S&P Global ⁷	Οκτώβριος 2018	2,0%	μ/δ
ΟΟΣΑ ⁸	Απρίλιος 2018	2,0%	2,3%
ΕΤΑΚΑ ⁹	Μάιος 2018	2,2%	2,3%

*μ/δ: Μη διαθέσιμα στοιχεία

Πηγές:

1. Προσχέδιο κρατικού προϋπολογισμού 2019, ΥΠΟΙΚ, Οκτώβριος 2018.
2. ΚΕΠΕ «Οικονομικές Εξελίξεις» τεύχος 37, Οκτώβριος 2018
3. ΙΟΒΕ, «Η ελληνική οικονομία», Τριμηνιαία Έκθεση, Τεύχος 3/2018.
4. Τράπεζα της Ελλάδος. Νομισματική Πολιτική Έκθεση του Διοικητή για το 2017, Φεβρ. 2018.
5. European Economic Forecast, Autumn 2018, European Commission, Νοέμβριος 2018.
6. World Economic Outlook: Challenges to Steady Growth, IMF, Οκτώβριος 2018.
7. <https://www.spratings.com/sri/> (αναθεωρημένα έως τις 10 Οκτωβρίου 2018).
8. OECD (2018), "OECD Economic Surveys - Greece", Απρίλιος 2018.
9. Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, «Regional Economic Prospects in the EBRD Regions, Has growth peaked?» Μάιος 2018.

³⁸ Σημειώνεται πάντως ότι οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Νοέμβριος 2018) έχουν στηριχθεί στο βασικό δημοσιονομικό σενάριο του ελληνικού προϋπολογισμού στο οποίο προβλέπεται η περιστολή της συνταξιοδοτικής δαπάνης. Στην περίπτωση που υπάρξει συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και θεσμών για την μη περιστολή της συνταξιοδοτικής δαπάνης (εναλλακτικό σενάριο του προϋπολογισμού) εκτιμάται ότι θα προκύψει θετική επίπτωση στο ΑΕΠ με ενδεχόμενη αναθεώρηση της πρόβλεψης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς τα πάνω.

Κύριοι πυλώνες της μεγέθυνσης για το 2019 αναμένεται να είναι η ιδιωτική κατανάλωση (+1,1%) -ιδίως λόγω του υψηλού ποσοστού συμμετοχής της στη διάρθρωση του ΑΕΠ (περίπου 70%)- καθώς και οι επενδύσεις (+11,9%). Το Υπουργείο Οικονομικών εδράζει τις αισιόδοξες αυτές εκτιμήσεις στην εξομάλυνση της λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού τομέα με μείωση του αποθέματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων και αύξηση της πιστωτικής επέκτασης προς τον ιδιωτικό τομέα (επιχειρήσεις και νοικοκυριά). Επιπλέον, το Υπουργείο Οικονομικών προβλέπει ότι οι εξαγωγές θα αυξηθούν με ρυθμό μεγαλύτερο σε σχέση με τις εισαγωγές κατά 5,8% και 5,2% αντίστοιχα. Αυτές οι αναθεωρημένες προς τα πάνω προβλέψεις κρίνονται σε μεγάλο βαθμό ρεαλιστικές, με βάση το περαιτέρω «άνοιγμα» της ελληνικής οικονομίας στο εξωτερικό και την ενίσχυση των τουριστικών εισπράξεων. Συνολικά, το εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών εκτιμάται ότι θα παραμείνει ελλειμματικό και το 2019, με το έλλειμμα ωστόσο να συρρικνώνεται ελαφρώς σε σχέση με το 2018 με αποτέλεσμα μια μικρή -σχεδόν οριακή- θετική συνεισφορά στο πραγματικό ΑΕΠ.

Πίνακας 20: Προβλέψεις για ετήσια μεταβολή των συνιστωσών του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές (% μεταβολής)

Συνιστώσες ΑΕΠ	2018	2019
Ιδιωτική κατανάλωση		
Υπουργείο Οικονομικών (Οκτώβριος 2018) ⁽¹⁾	1,0%	1,1%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Νοέμβριος 2018) ⁽²⁾	0,8%	0,4%
ΟΟΣΑ (Απρίλιος 2018) ⁽³⁾	0,4%	1,5%
Δημόσια κατανάλωση		
Υπουργείο Οικονομικών	0,2%	0,6%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	1,2%	0,2%
ΟΟΣΑ	0,7%	1,5%
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου		
Υπουργείο Οικονομικών	0,8%	11,9%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	-2,1%	14,6%
ΟΟΣΑ	7,9%	8,1%
Εξαγωγές (αγαθών & υπηρεσιών)		
Υπουργείο Οικονομικών	7,5%	5,8%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	8,4%	5,7%
ΟΟΣΑ	5,9%	4,4%
Εισαγωγές (αγαθών & υπηρεσιών)		
Υπουργείο Οικονομικών	3,4%	5,2%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	3,6%	6,1%
ΟΟΣΑ	4,1%	4,6%

Πηγές:

1. Προσχέδιο κρατικού προϋπολογισμού 2019, ΥΠΟΙΚ, Οκτώβριος 2018.
2. European Economic Forecast, autumn 2018, European Commission, Νοέμβριος 2018.
3. OECD (2018), "OECD Economic Surveys - Greece", Απρίλιος 2018.

Οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ καταγράφουν επιμέρους διαφοροποιήσεις σε σχέση με αυτές του Υπουργείου

Οικονομικών. Η σημαντικότερη απόκλιση παρατηρείται στο ρυθμό αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης, ο οποίος σύμφωνα με την Επιτροπή θα είναι κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερος (0,4% έναντι 1,1% που προβλέπει το Υπουργείο Οικονομικών). Ελαφρώς πιο απαισιόδοξες είναι οι προβλέψεις ως προς τη συμβολή της Δημόσιας Κατανάλωσης στο ΑΕΠ και ως προς την αύξηση των εισαγωγών. Όσον αφορά στις επενδύσεις το σενάριο της Επιτροπής είναι πιο αισιόδοξο από του Υπουργείου Οικονομικών για υψηλότερη συμβολή τους στη μεγέθυνση κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες. Οι προβλέψεις για τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών της Επιτροπής σχεδόν ευθυγραμμίζονται με αυτές του Υπουργείου.

Οι πιο πρόσφατες προβλέψεις του ΟΟΣΑ καταλήγουν σε ελαφρά μικρότερη αύξηση του ΑΕΠ (+2,3%), αλλά με σημαντικότερες διαφοροποιήσεις ως τα ποσοστά συμμετοχής κάθε συνιστώσας στην αύξηση αυτή. Ο ΟΟΣΑ δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στην αύξηση της ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης σε σχέση με το Υπουργείο Οικονομικών και την Επιτροπή και υποβαθμίζει ελαφρώς το ρόλο των επενδύσεων στη συμβολή τους στην αύξηση του ΑΕΠ. Όσον αφορά στις εξαγωγές και εισαγωγές οι εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ συγκλίνουν με αυτές της επιτροπής θεωρώντας την εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας για το 2019 μικρότερη από τις εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών.

Πίνακας 21: «Ανισορροπίες» της ελληνικής οικονομίας σε δείκτες

Δείκτες Ανισορροπίας	2018	2019
Ποσοστό ανεργίας (%)		
Υπ. Οικονομικών ⁽¹⁾ (Οκτώβριος 2018)	18,3%	16,7%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽²⁾ (Νοέμβριος 2018)	19,6%	18,2%
ΟΟΣΑ ⁽³⁾ (Απρίλιος 2018)	20,4%	19,4%
ΔΝΤ ⁽⁴⁾ (Οκτώβριος 2018)	19,9%	18,1%
Ακαθ. χρέος της ΓΚ (% του ΑΕΠ)		
Υπ. Οικονομικών	183,0%	170,2%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	182,5%	174,9%
ΟΟΣΑ	172,5%	168,3%
Αποπληθωριστής ΑΕΠ (ετ. % μεταβολή)		
Υπ. Οικονομικών	0,9%	1,3%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	0,5%	1,1%
ΟΟΣΑ	0,5%	0,7%
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ (ετ. % μεταβολή)		
Υπ. Οικονομικών	0,6%	1,2%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	0,8%	1,2%
ΟΟΣΑ	0,7%	1,1%
ΔΝΤ	0,7%	1,2%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)		
Υπ. Οικονομικών	0,2%	0,2%
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	-0,2%	-0,2%
ΔΝΤ	-0,8%	-0,4%
ΟΟΣΑ	-0,5%	-0,6%

Πηγές:

1. Προσχέδιο κρατικού προϋπολογισμού 2019, ΥΠΟΙΚ, Οκτώβριος 2018 & ΕΛΣΤΑΤ
2. European Economic Forecast, autumn 2018, European Commission, Νοέμβριος 2018.
3. OECD (2018), "OECD Economic Surveys - Greece", Απρίλιος 2018.
4. World Economic Outlook: Challenges to Steady Growth, IMF, Οκτώβριος 2018.

Όσον αφορά στους λοιπούς δείκτες «ανισορροπίας» της ελληνικής οικονομίας, σύγκλιση των προβλέψεων για το 2019, μεταξύ του Υπουργείου Οικονομικών και ΟΟΣΑ, υπάρχει για το δημόσιο χρέος το οποίο προσδιορίζεται περί το 170% του ΑΕΠ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει υψηλότερο δημόσιο χρέος ως προς το ΑΕΠ το οποίο εκτιμάται να προσεγγίσει το 175%. Η απόκλιση αυτή που παρατηρείται για το 2019 πιθανώς να οφείλεται στο γεγονός ότι το Υπουργείου Οικονομικών προβλέπει ότι μέρος των δανειακών αναγκών το 2019 θα χρηματοδοτηθεί από τα ταμειακά αποθέματα ασφαλείας με ανάλογη μείωση της ονομαστικής αξίας του δημοσίου χρέους. Αντίθετα η Επιτροπή πιθανώς να θεωρεί ότι το σύνολο των δανειακών αναγκών θα χρηματοδοτηθεί από νέο δανεισμό, χωρίς την «αξιοποίηση» δηλαδή του ταμειακού αποθέματος ασφαλείας. Για τον εναρμονισμένο ΔTK του οποίου ο ρυθμός μεταβολής εκτιμάται περί το 1,2% υπάρχει σύγκλιση των προβλέψεων μεταξύ των φορέων και του Υπουργείου Οικονομικών. Μικρή απόκλιση των προβλέψεων των διεθνών φορέων σε σχέση με αυτές του Υπουργείου Οικονομικών φαίνονται στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, όπου οι εκτιμήσεις των πρώτων αφορούν σε μικρό έλλειμμα (-0,4%-0,6%), ενώ του Υπουργείου Οικονομικών σε μικρό πλεόνασμα της τάξης του 0,2% του ΑΕΠ. Σε κάθε περίπτωση έστω και αν επιβεβαιωθούν οι αρνητικές προβλέψεις, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών παραμένει ελεγχόμενο απέχοντας σημαντικά από τα μεγάλα και επίμονα ελλείμματα που παρατηρήθηκαν την περίοδο 2000-2011. Μικρή απόκλιση υπάρχει επίσης ως προς τις προβλέψεις για την ανεργία με τις εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών να είναι σχετικά αισιόδοξες για το 2019.

3.2. Αξιολόγηση μακροοικονομικών κινδύνων για το 2019

Το 2019 αποτελεί το πρώτο έτος μετά την ολοκλήρωση του 3^{ου} οικονομικού προγράμματος προσαρμογής, κατά το οποίο η οικονομική πολιτική της χώρας θα ασκείται υπό το καθεστώς ενισχυμένης εποπτείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την άλλη μεριά, το 2019 είναι έτος εκλογών για το ευρωπαϊκό όσο και για το εθνικό Κοινοβούλιο. Η οικονομία θα πρέπει να αναζητήσει τη σταδιακή επαναφορά των κανονικών συνθηκών χρηματοδότησης του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα της από τις αγορές χρήματος και κεφαλαίου, χωρίς πρόσθετα δάνεια οικονομικής υποστήριξης, αλλά με την εγγύηση της λειτουργίας εντός του περιβάλλοντος ενισχυμένης εποπτείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πηγές κινδύνου και αβεβαιότητας σχετικά με την πραγματοποίηση του μακροοικονομικού σεναρίου που προβλέπει το Υπουργείο Οικονομικών για το 2019, θεωρούνται οι εξής:

(α) Η πορεία εξομάλυνσης της λειτουργίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, με την επίτευξη των στόχων μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων στα χαρτοφυλάκια των ελληνικών τραπεζών και την εξασφάλιση ικανοποιητικής ροής καταθέσεων. Πιο συγκεκριμένα, οι υποθέσεις του σεναρίου του Υπουργείου Οικονομικών κάνουν λόγο για μεγαλύτερη μείωση του όγκου των μη εξυπηρετούμενων δανείων στα χαρτοφυλάκια των ελληνικών τραπεζών το 2019, κατά 16,9 δισ. ευρώ, έναντι 12,9 δισ. ευρώ που εκτιμάται η μείωση για το 2018.

Σύμφωνα με την Ενδιάμεση Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής της Τράπεζας της Ελλάδας, η επιτάχυνση αυτή εκτιμάται ότι θα προέλθει από την επίσπευση πώλησης δανείων κυρίως στο επιχειρηματικό παρά στο καταναλωτικό χαρτοφυλάκιο, καθώς και από την αύξηση των διαγραφών. Ταυτόχρονα, με αμετάβλητο το υποτιθέμενο επιτόκιο καταθέσεων για το 2019 και ελαφρώς αυξημένο για τις δανειοδοτήσεις, το σενάριο του Υπουργείου Οικονομικών υποθέτει μικρότερη αύξηση των καταθέσεων (4,6 δισ. το 2019 έναντι 6,5 δισ. το 2018), αλλά πενταπλασιασμό σχεδόν των δανειοδοτήσεων (5,6 δισ. το 2019 έναντι 1,1 δισ. το 2018). Ο βαθμός πιστωτικής επέκτασης που θα επιτευχθεί το 2019 παράλληλα με τη μείωση του όγκου των μη εξυπηρετούμενων δανείων θα συνεισφέρει σημαντικά στη στήριξη της μεγέθυνσης της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων.

(β) Η πορεία βελτίωσης των συνθηκών δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου καθώς και των ελληνικών επιχειρήσεων από τις διεθνείς αγορές, η οποία συνδέεται ως ένα βαθμό και με τη διεθνή πιστοληπτική ικανότητα της χώρας. Ο δανεισμός από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές θεωρείται μία σημαντική εναλλακτική επιλογή χρηματοδότησης των ελληνικών επιχειρήσεων, η οποία θα μπορούσε να υποστηρίξει τη μεγάλη αναμενόμενη μεταβολή (σε διψήφιο ποσοστό) στις επενδύσεις σύμφωνα με το σενάριο του Υπουργείου Οικονομικών για το 2019. Περαιτέρω ενίσχυση της δυνατότητας αυτής θα μπορούσε να στηριχθεί στην εφαρμογή βέλτιστων διεθνών πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης καθώς και σε ενίσχυση της εποπτείας της κεφαλαιαγοράς. Επίσης, η περαιτέρω αποκλιμάκωση των αποδόσεων τίτλων ελληνικού Δημοσίου (από 6% σε 4% και 3,8% αντίστοιχα για τα έτη 2017, 2018 και 2019 σύμφωνα με τις υποθέσεις του Υπουργείου Οικονομικών) θα σηματοδοτήσει τη βελτίωση των συνθηκών κάλυψης μελλοντικών χρηματοδοτικών αναγκών του Δημοσίου από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές, βελτιώνοντας περαιτέρω το επενδυτικό κλίμα και την εμπιστοσύνη στην ελληνική οικονομία.

(γ) Η εξέλιξη του δημογραφικού ζητήματος και οι επιπτώσεις των ρών μετανάστευσης Ελλήνων στο εξωτερικό. Το σενάριο του Υπουργείου Οικονομικών υποθέτει σχεδόν αμετάβλητη μείωση του πληθυσμού σε εργασιακή ηλικία γύρω στα 60.000 άτομα κατά τα έτη 2018 και 2019. Ο παράγοντας αυτός θεωρείται κρίσιμος τόσο για την εξέλιξη της απασχόλησης και του ποσοστού ανεργίας, όσο και για τη συμβολή τους στη διαμόρφωση των εισοδημάτων από εργασία. Επιπλέον, επιδρά και στη συμβολή της εργασίας στη διαμόρφωση του δυνητικού προϊόντος της ελληνικής οικονομίας. Η εξέλιξη του δυνητικού προϊόντος της ελληνικής οικονομίας επηρεάζει με τη σειρά της σημαντικά τη διαρθρωτική δημοσιονομική θέση της χώρας, η οποία αποτελεί αντικείμενο εποπτείας στο πλαίσιο του Δημοσιονομικού Συμφώνου και του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(δ) Κίνδυνοι και αβεβαιότητες που εντοπίζονται επίσης στο Προσχέδιο του Προϋπολογισμού για το 2019 σχετικά με την παγκόσμια ανάπτυξη και το διεθνές περιβάλλον. Αυτοί αφορούν στην κλιμάκωση των εμπορικών εντάσεων και στην άνοδο του εμπορικού προστατευτισμού, στο υψηλό δημόσιο και ιδιωτικό χρέος ορισμένων ισχυρών οικονομιών καθώς και στις γεωπολιτικές εντάσεις που τροφοδοτεί το προσφυγικό ζήτημα. Κρίσιμα ζητήματα για την Ευρωπαϊκή Ένωση με επιπτώσεις και για την χώρα μας, αποτελούν η διαχείριση του δημοσιονομικού

προβλήματος της Ιταλίας και η διευθέτηση του ζητήματος της απόσχισης της Μ. Βρετανίας (Brexit) από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

(ε) Η παρατήρηση ενός εκλογικού δημοσιονομικού κύκλου με αποσταθεροποιητική δυναμική διαχρονικά, απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή. Το φαινόμενο βεβαίως περιορίστηκε δραστικά στην περίοδο εφαρμογής των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής αλλά δεν πρέπει να υποτιμάται στο εξής. Οι κοινωνικές πιέσεις που πηγάζουν από τη μακρόχρονη εφαρμογή μέτρων δημοσιονομικής λιτότητας και διεγείρονται από θεμιτές ή μη προσδοκίες που μπορεί να στηρίξει η λήξη της περιόδου μνημονιακής εποπτείας σηματοδοτούν μια περίοδο εύλογης ανόδου των κοινωνικών εντάσεων. Το γεγονός ότι η περίοδος αυτή συμπίπτει με ένα εκλογικό έτος θα αποτελέσει μια ισχυρή δοκιμασία για τις νέες δομές και τις δυνάμεις υποστήριξης της συνεπούς εκτέλεσης της δημοσιονομικής πολιτικής όπως έχει σχεδιαστεί και πρόκειται να εγκριθεί σε ευρωπαϊκό και εθνικό πλαίσιο.

Πλαίσιο 3: Προβλέψεις για το 2018 & 2019 βάσει οικονομετρικών υποδειγμάτων του ΕΔΣ.

A. Το ύψος του ΑΕΠ

Το ΕΔΣ έχει επεξεργαστεί δύο τύπους οικονομετρικών υποδειγμάτων για τη διενέργεια μακροοικονομικών προβλέψεων:

- i) Για βραχυπρόθεσμες προβλέψεις ένα δυναμικό υπόδειγμα παραγόντων (Dynamic Factor Model) με πάνω από 100 μακροοικονομικές μεταβλητές που αφορούν σε δεδομένα από την ελληνική, κυρίως, αλλά και τη διεθνή οικονομία.
- ii) Για μεσοπρόθεσμες προβλέψεις (μέχρι δυο έτη) ένα αυτοπαλίνδρομο υπόδειγμα διόρθωσης λαθών (Vector Error Correction Model).

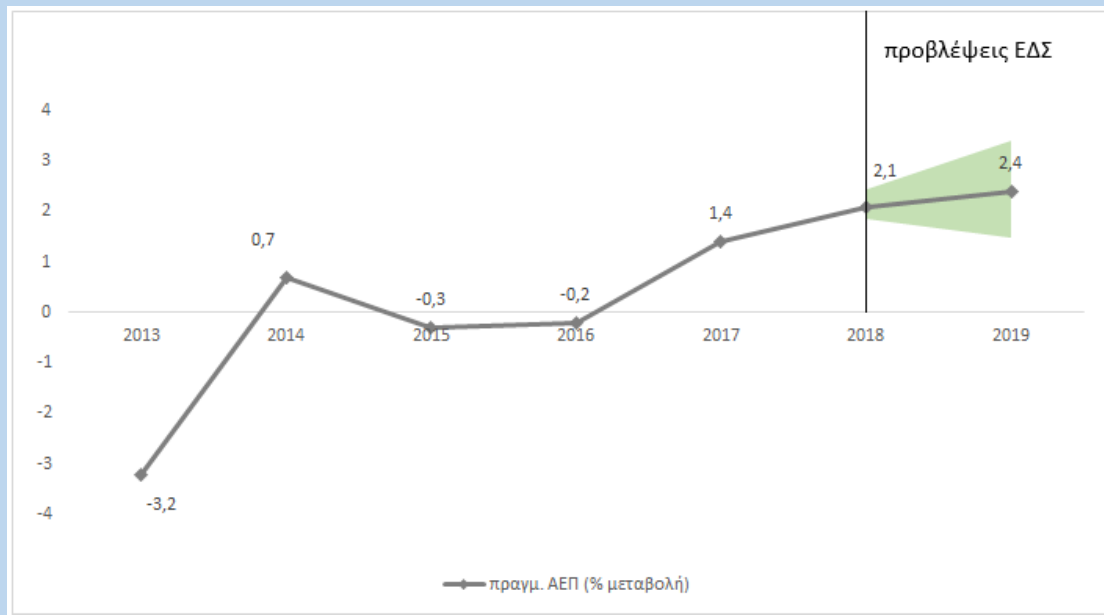
Οι βραχυπρόθεσμες προβλέψεις που πραγματοποιήθηκαν με δυναμικό υπόδειγμα παραγόντων δείχνουν για το 2018 ένα εύρος αύξησης του ΑΕΠ μεταξύ 1,9% και 2,3%. Η πρόβλεψη αυτή ευθυγραμμίζεται πλήρως με εκείνη που υιοθετείται στο προσχέδιο του ΚΠ για ρυθμό μεγέθυνσης 2,1%.

Οι μεσοπρόθεσμες προβλέψεις του ΕΔΣ που πραγματοποιήθηκαν με το αυτοπαλίνδρομο υπόδειγμα διόρθωσης λαθών, δείχνουν αύξηση του ΑΕΠ της τάξης του 2,1% για το 2018 και 2,4% για το 2019 (κεντρικό σενάριο). Στο γράφημα που ακολουθεί απεικονίζεται το κεντρικό σενάριο των προβλέψεων βάσει του συγκεκριμένου υποδείγματος. Οι εκτιμήσεις ορίζουν το εύρος στο οποίο προβλέπεται ότι θα κινηθεί η μεγέθυνση (δηλαδή το ανώτατο και το κατώτατο όριο τους) με βαθμό εμπιστοσύνης 57,5%.³⁹

³⁹<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/newprocedureforprojections200912en.pdf?917c588c190f66c694c463d2cee934d4>

Διάγραμμα 21: Προβλέψεις μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ 2018 & 2019

Το κεντρικό σενάριο των προβλέψεων του ΕΔΣ συμπίπτει ακριβώς με τις προβλέψεις του προσχεδίου αναφορικά με το 2018, ενώ για το 2019 οι ανωτέρω προβλέψεις παρουσιάζουν μια μικρή απόκλιση (0,1%) σε σύγκριση με το προσχέδιο που είναι ελαφρώς πιο αισιόδοξο (πρόβλεψη προσχεδίου: 2,5%).

Β. Οι συνιστώσες του ΑΕΠ

Εν εξελίξει έρευνα που διεξάγεται στο ΕΔΣ χρησιμοποιεί απλά διανυσματικά αυτοπαλίνδρομα υποδείγματα χωρίς περιορισμούς (Unrestricted Vector Autoregressions, VARs) για την από κοινού πρόβλεψη της μελλοντικής πορείας περισσότερων από μίας οικονομικών μεταβλητών⁴⁰.

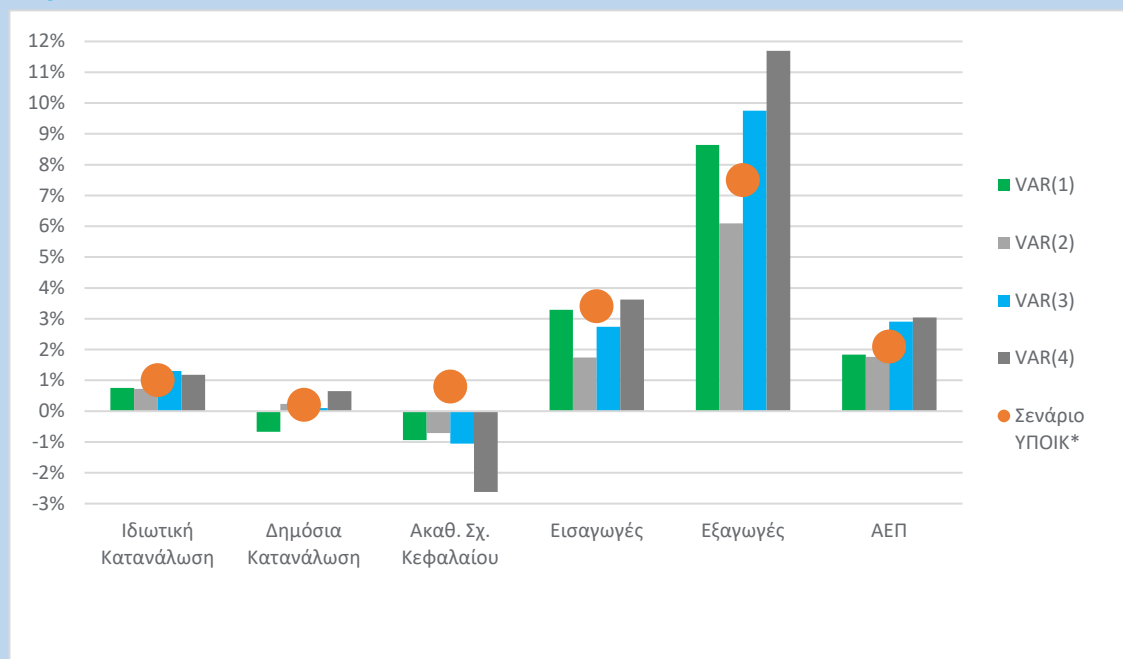
Τέτοιου τύπου υποδείγματα χρησιμοποιούνται ευρέως από φορείς οικονομικής ανάλυσης, συμπεριλαμβανομένου και του Υπουργείου Οικονομικών (ΥΠΟΙΚ), διότι αποτελούν ένα εργαλείο διενέργειας προβλέψεων για περισσότερες από μία μεταβλητές από κοινού, με ελάχιστες θεωρητικές ή άλλες απαιτήσεις εξειδίκευσης, εκτός από τον καθορισμό του ιστορικού βάθους στο οποίο θα γίνει η οικονομετρική εκτίμηση των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών (με βάση τα υπάρχοντα στατιστικά στοιχεία).

Στην παρούσα φάση ανάπτυξης της εφαρμογής⁴¹, διενεργήθηκαν προβλέψεις για τις μεταβολές των συνιστωσών δαπάνης του ΑΕΠ για το 3ο και 4ο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, μαζί με άλλες οικονομικές μεταβλητές του μακροοικονομικού σεναρίου του Υπουργείου Οικονομικών. Εναλλακτικές τριμηνιαίες προβλέψεις αυτών των μεγεθών μαζί με τα στοιχεία για το 1ο εξάμηνο του έτους όπως επίσης οι ετήσιες προβλέψεις για το 2018, οι οποίες είναι συμβατές προς αυτές, παρουσιάζονται στο επόμενο διάγραμμα:

⁴⁰ Sims, C. (1980). "Macroeconomics and Reality", *Econometrica*, 48, 1-48

⁴¹ Εργασία του ΕΔΣ σε εξέλιξη.

Διάγραμμα 22: Προβλέψεις των συνιστωσών του ΑΕΠ το 2018 σε σύγκριση με το σενάριο του ΥΠΟΙΚ

Στο διάγραμμα παρουσιάζονται οι εναλλακτικές προβλέψεις που προκύπτουν τέσσερις παραλλαγές του υποδείγματος VAR [VAR(1), VAR(2), VAR(3) και VAR(4)] οι οποίες έχουν εξειδικευτεί έτσι ώστε να λαμβάνουν υπόψη τις σχέσεις μεταξύ των οικονομικών μεταβλητών σε αυξανόμενο διαδοχικά ιστορικό βάθος ενός, δύο, τριών και τεσσάρων τριμήνων, αντίστοιχα. Σε αυτές αντιπαραβάλλονται οι προβλέψεις του ΥΠΟΙΚ για το 2018 (με την παρέκκλιση ότι το σενάριο του ΥΠΟΙΚ αναφέρεται στον Ακαθάριστο Σχηματισμό Παγίου Κεφαλαίου).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που απεικονίζονται στο διάγραμμα, συμπεραίνουμε οι προβλέψεις του ΥΠΟΙΚ για την εξέλιξη της Ιδιωτικής Κατανάλωσης, της Δημόσιας Κατανάλωσης και των Εισαγωγών θα μπορούσαν κάλλιστα να έχουν προκύψει βάσει μιας από τις προτεινόμενες παραλλαγές του δικού μας υποδείγματος. Η εικόνα είναι διαφορετική σε ότι αφορά στον Ακαθάριστο Σχηματισμό Παγίου Κεφαλαίου. Σε καμία από τις εναλλακτικές προβλέψεις του ΕΔΣ δεν εμφανίζεται αύξηση των ακαθάριστων επενδύσεων για το 2018. Η «αισιοδοξία» του σεναρίου του ΥΠΟΙΚ εν προκειμένω μπορεί να οφείλεται στην συμπερίληψη περισσότερων μεταβλητών από αυτές που ενσωματώθηκαν στην εφαρμογή του από το ΕΔΣ, σε διαφορετικές υποθέσεις για τη μεταβολή των αποθεμάτων ή τη χρήση άλλου τύπου υποδείγματος. Ταυτόχρονα οι περισσότερες παραλλαγές του υποδείγματος που χρησιμοποιήθηκε στο ΕΔΣ προβλέπουν μεγαλύτερη αύξηση των εξαγωγών από αυτήν που προβλέπει το σενάριο του ΥΠΟΙΚ.

Παρά τις αποκλίσεις στις προβλέψεις για επενδύσεις και εξαγωγές, το γεγονός η σχετικά περιορισμένη συμβολή τους στη διαμόρφωση του ΑΕΠ, εν συγκρίσει προς τις συνιστώσες για τις οποίες δεν υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση (πρωτίστως η κατανάλωση κ.α.), καταλήγει σε μικρές αποκλίσεις μεταξύ των προβλέψεων ΥΠΟΙΚ και ΕΔΣ ως προς τη μεταβολή του συνολικού ΑΕΠ. Αυτό δείχνει ότι η προβλεπόμενη από το ΥΠΟΙΚ αύξηση του ΑΕΠ για το 2018 είναι συμβατή με εναλλακτικά σενάρια σε ότι αφορά στην πορεία των επενδύσεων και των εξαγωγών από αυτά που υιοθετεί το ΥΠΟΙΚ.

Πίνακας Συντμήσεων και Συντομογραφιών

EFSF:	European Financial Stability Facility	ΙΚΑ-ΕΤΑΜ:	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων-Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
ELA:	Emergency Liquidity Assistance	ΙΟΒΕ:	Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
ESM:	European Stability Mechanism	ΙΤΣ:	Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών
Eurostat:	Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία	ΚΑΠ:	Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι
GLBs:	GDP linked bonds	ΚΕΑ:	Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης
ΑΑΔΕ:	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων	ΚΚ:	Κεντρική Κυβέρνηση
ΑΔΜΗΕ:	Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας	ΚΠ:	Κρατικός Προϋπολογισμός
ΑΕΠ:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	ΚτΥπ:	Κτιριακές Υποδομές
ΑΠΕ:	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	ΜΒΗ:	Μεταλλουργική Βιομηχανία Ηπείρου
ΑΦΕΚ:	Ατομικό Φύλλο Έκπτωσης	ΜΠΔΣ 2018-2021:	Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018-2021
ΓΚ:	Γενική Κυβέρνηση	ΝΠ:	Νομικά Πρόσωπα
ΓΛΚ:	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	ΞΑΕ:	Ξένες Άμεσες Επενδύσεις
ΔΕΚΟ:	Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί	ΟΑΕΕ:	Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών
ΔΕΣΦΑ:	Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου	ΟΑΕΠ:	Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων
ΔΝΤ:	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	ΟΑΣΑ:	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών
ΕΑΒ:	Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία	ΟΓΑ:	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΕΑΣ:	Ελληνικά Αμυντικά Συστήματα	ΟΚΑ:	Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης
ΕΔ:	Ελληνικό Δημόσιο	ΟΜΜΑ:	Οργανισμός Μεγάλου Μουσικής Αθηνών
ΕΔΣ:	Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο	ΟΟΣΑ:	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση	ΟΠΕΚΑ:	Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΕΛΣΤΑΤ:	Ελληνική Στατιστική Αρχή	ΟΣΕ:	Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδας
Εν.ΔΤΚ:	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	ΟΤΑ:	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Εν.ΔΤΚ -ΣΦ:	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή με Σταθερούς Φόρους	ΠΔΕ:	Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων
ΕΝΦΙΑ:	Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων	ΠΟΕ:	Παρελθόντα Οικονομικά Έτη
ΕΟΠΠΥ:	Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας	Πρ/Υπ:	Προϋπολογισμός
ΕΤΑΑ:	Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων	ΣΗΘΥΑ:	Συμπαγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Αποδοτικότητας
ΕΤΑΚΑ:	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης	ΣΧΔ:	Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης
ΕΤΑΔ:	Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου	ΤΠ:	Τακτικός Προϋπολογισμός
ΕΤΜΕΑΡ:	Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων	ΤΠ&Δ:	Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
ΕΦΚ:	Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης	ΥΠΟΙΚ:	Υπουργείο Οικονομικών
ΕΦΚΑ:	Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης	ΦΠΑ:	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

